UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Ondřej Luštinec

Mediální návyky dětí ve věku 5-6 let

Magisterská práce

Praha 2010

Autor práce: **Bc. Ondřej Luštinec**

Vedoucí práce: **Mgr. Radim Wolák**

Oponent práce:

Datum obhajoby: 2010

Hodnocení: ……..

Bibliografický záznam

LUŠTINEC, Ondřej. *Mediální návyky dětí ve věku 5-6 let.* Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií, 2010. 111 s. Vedoucí diplomové práce Mgr. Radim Wolák.

Anotace

Diplomová práce „Mediální návyky dětí ve věku 5-6 let“ zkoumá postavení médií v životě předškolního dítěte a zaměřuje se výhradně na pětileté a šestileté děti. Shrnuje některé dosavadní výzkumy týkající se vztahu dětí a médií a přináší také závěry z vlastního šetření. Autor provedl výzkum ve třech mateřských školách a snažil se najít odpovědi na dvě základní otázky: Jaké místo mají média v životě dětí ve věku 5-6 let? Jsou u těchto dětí oblíbenější média klasická (televize, rozhlas, časopisy, ale i knihy), nebo média nová (počítač, internet, mobilní telefon atd.)?

Autorův výzkum čerpal ze tří zdrojů: Zaprvé ze strukturovaných rozhovorů s dětmi ve školkách a také z experimentů provedených ve školkách. Zadruhé z dotazníkového šetření u rodičů těchto dětí. Zatřetí u učitelů mateřských škol, kteří se těmto dětem věnují. Práce přináší kvantitativní závěry, kde autor představuje například žebříček oblíbenosti jednotlivých typů médií u dětí a mapuje množství času, které děti stráví u televize, u počítače nebo posloucháním reprodukované hudby. Přináší ale i závěry kvalitativní, kde se autor snaží najít důvody, proč děti média používají, nebo naopak nepoužívají. Dotazníková šetření jsou i sondou do rodin a do školek: odkrývají, jaký vztah k médiím rodiče a učitelé u dětí budují.

Annotation

The diploma thesis „The Media Habits of Children Aged 5-6 Years“ examines the status of the media in the lives of preschool children and focuses solely on five and six-year-old children. It summarizes some existing research concerning the relationship between children and the media and also discusses the findings of its investigation. The author conducted the research in three nursery schools trying to find the answer to two fundamental questions: What place does the media have in the lives of children aged 5-6

years? Are traditional media (television, radio, magazines, as well as books), or new media (computer, internet, cell phone, etc.) more popular for these children?

The author's research draws from three sources: Firstly, structured interviews with children in nurseries and experiments carried out in the nursery schools. Secondly, a questionnaire survey of parents of these children. Finally, a questionnaire for nursery school teachers who are responsible for these children. The work provides quantitative conclusions where the author presents for example the popularity ranking of different types of media among children and describes the amount of time that children spend watching television, looking at the computer or listening to recorded music. It also makes qualitative conclusions where the author is trying to find reasons why children use the media, or vice versa do not. The questionnaire surveys also probe into families and nurseries: uncovering what type of relationship to the media parents and teachers are building with their children.

Klíčová slova

Média, děti, předškolní, výchova, volný čas, školka, rodina.

Keywords

Media, children, preschool, education, leisure, nursery, family.

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Vlastní text práce bez anotací a příloh má celkem 126 300 znaků s mezerami, tj. 71 normostran.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne Ondřej Luštinec

Poděkování

Mé upřímné poděkování patří vedoucímu této práce Mgr. Radimu Wolákovi. Za cenné rady při řešení dané problematiky i za přátelský přístup. Děkuji také ředitelkám a učitelkám mateřských škol za to, že mi umožnily provést mezi dětmi výzkum, i za to, že se do něj samy zapojily. Za zapojení do výzkumu děkuji i rodičům dětí. A děkuji také svojí ženě, že se během vzniku této práce trpělivě starala o našeho (při psaní těchto řádků čtyřměsíčního) syna.

Obsah

OBSAH 7

1 ÚVOD 9

1.1 VZTAH PRÁCE K TEZÍM 10
1.2 VYMEZENÍ POJMU „MÉDIUM“ 11
1.3 MÉDIA „KLASICKÁ“ A MÉDIA „NOVÁ“ 12

2 OBECNÉ POSTAVENÍ MÉDIÍ V ČESKÉ SPOLEČNOSTI (SHRNUTÍ NĚKTERÝCH DOSAVADNÍCH VÝZKUMŮ) 14

2.1 TELEVIZE, ROZHLAS, NOVINY, ČASOPISY 14
2.2 INTERNET, POČÍTAČ, MOBILNÍ TELEFONY 16
2.2.1 Internet „aktuálně“ 17
2.2.2 Závislost na internetu 17

3 VZTAH DĚTÍ A MÉDIÍ 20

3.1 POHLED NA NĚKTERÉ DOSAVADNÍ VÝZKUMY VZTAHU DĚTÍ A MÉDIÍ 20
3.1.1 Americké a německé předškolní děti 21
3.1.2 České děti ve věku 4 až 14 let a volný čas 23
3.1.3 Nejvíce čtou ti, co mají nejméně času 23
3.1.4 Děti jako nejsilnější diváci 24
3.1.5 Proč po počítači touží i batolata 25
3.1.6 Děti, mobilní telefony a zdraví 26
3.1.7 Školka, nebo domácí péče? 26

4 PSYCHOLOGICKÝ A SOCIOLOGICKÝ POHLED NA DĚTI V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU 28

4. 1 MYŠLENÍ PŘEDŠKOLNÍHO DÍTĚTE 28
4. 2 OMEZENÁ SCHOPNOST VNÍMÁNÍ, REALITA A FIKCE 29
4.3 KOMUNIKACE DĚTÍ V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU 30

5 VÝZKUM: MÉDIA A DĚTI VE VĚKU 5-6 LET 31

5.1 PŘEDVÝZKUM 31
5.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZY 32
5. 3 POSTUP PŘI ZÍSKÁVÁNÍ DAT A METODY JEJICH ZPRACOVÁNÍ 33
5.3.1 Výběr vzorku 33
5.3.2 Analýza dat 35
5.4 DOTAZNÍKOVÝ VÝZKUM U RODIČŮ 37
5.4.1 Mateřská škola Na Zvoničce v Praze 4 - Podolí 39
5.4.2 Církevní mateřská škola Srdíčko v Praze 5 – Lužinách 43
5.4.3 Mateřská škola Zámecká v Jilemnici 46
5.4.4 Čtvrtá otázka: oblíbenost činností, všechny tři MŠ 50

5.4.5 Shrnutí dotazníkového výzkumu u rodičů ... *51*
5. 5 DOTAZNÍKOVÝ VÝZKUM U UČITELŮ ... 51
5. 6 EXPERIMENTY A ROZHOVORY S DĚTMI ... 55
5.6.1 Popis experimentů ... *55*
5.6.2 MŠ Na Zvoničce v Praze 4 - Podolí ... *57*
5.6.3 Církevní MŠ Srdíčko v Praze 5 – Lužinách ... *60*
5.6.4 MŠ Zámecká v Jilemnici ... *63*
5.6.5 Shrnutí experimentů a rozhovorů s dětmi ... *65*
6 ZÁVĚR ... 68
6.1 POROVNÁNÍ HYPOTÉZ S VÝSLEDKY VÝZKUMU ... 68
6.1.1 Vedlejší hypotézy ... *69*
6.2 SHRNUTÍ NĚKTERÝCH DALŠÍCH POZNATKŮ ... 70
6.3 KDY U DĚTÍ DEFINITIVNĚ ZVÍTĚZÍ ELEKTRONICKÁ MÉDIA NAD PAPÍROVÝMI? ... 73
RESUMÉ ... 74
SUMMARY ... 75
POUŽITÁ LITERATURA ... 76
SEZNAM PŘÍLOH ... 79
PŘÍLOHY ... 80

1 Úvod

„Víš, co je to internet?“ zeptal jsem se v jedné pražské školce šestileté Helenky. „Jo, tam si pouštím barbíny,“ odpověděla. Když jsem před ní postavil mobilní telefon, dokázala ho nejen zapnout, ale vzápětí namačkala i telefonní číslo a zeptala se mě, jestli může zavolat mamince.

Je Helenčin příklad v roce 2010 u českých dětí něčím výjimečným, nebo jde už o běžný jev?

Tvrzení, že média[1] stále více ovlivňují život člověka a zasahují do něj, může znít jako klišé. Přesto pokud bychom se například podívali na to, jakým způsobem lidé mezi sebou komunikovali a předávali si informace v Československu v roce 1990 a jak v České republice v roce 2010, výrazný zásah médií do fungování společnosti se nedá popřít. Kdo před dvaceti lety znal pojmy „internet“ nebo „mobilní telefon“? Přitom podle výzkumu World Internet Project v roce 2008 používalo ve věkové skupině 12-18 let internet 91 procent osob.[2] Mobilní telefon v roce 2008 využívalo 98,4 procenta mužů a 97,4 procenta žen ve věku 16-24 let.[3]

Ostatně celospolečenskou změnu odráží i postoj jazykovědců, kteří celosvětovou síť Internet (psáno s velkým písmenem) začínají chápat jako komunikační prostředek internet (s malým „i“).[4]

---

[1] Definice viz kapitola 1.1.

[2] SMAHEL,Petr. *The Internet in the Czech Republic 2008 - Four Years of WIP in the Czech Republic* [online]. c2010, poslední revize 30.3.2009 [cit. 2010-02-24]. Dostupné z <http://www.worldinternetproject.net/publishedarchive/Czech_Republic_2008_Four%20Years.pdf, prohlíženo 24. 2. 2010>.

[3] Český statistický úřad [Česká republika]. *Mobilní telefonní síť* [online]. c2010, poslední revize 25.2.2010 [cit. 2010-03-13]. Dostupné z: < http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mobilni_telefonni_sit>.

[4] Helena Chýlová z Katedry českého jazyka a literatury Západočeské univerzity v Plzni v pojednání pro Český rozhlas uvedla: „Podle školního vydání Pravidel českého pravopisu píšeme internet s malým počátečním písmenem ve významu propojené počítačové sítě; Internet s velkým písmenem, tedy vlastní jméno, pak píšeme ve významu Celosvětová informační a komunikační síť. Pro laika i pro běžného uživatele internetu je obtížné tyto významy rozlišit. Všichni užíváme internet jako síť - všichni - mám na mysli uživatele, ne počítačového odborníka. Malé písmeno patří do trojice pojmů intranet - extranet - internet. Pravděpodobně nejfrekventovanější význam, v němž slovo internet v současnosti užíváme, je komunikační médium, prostředek i prostředník komunikace. V tomto významu se stále častěji píše malé počáteční písmeno: informace najdete na internetu; první seznámení s internetem; nabízíme připojení k internetu. (...) Při psaní slova internet můžeme doporučit malé počáteční písmeno ve smyslu -

Zároveň ale například v roce 2008 ve skupině lidí od 55 do 61 let užívalo internet jen 32 procent dotázaných.[5] Z příkladu je vidět, že změny v komunikaci zasáhly především mladé lidi.

Pokud se ale rodiče naučili pracovat (vzhledem k historickému vývoji a dostupnosti technologií) s počítačem například ve svých čtyřiceti letech, jejich dítě se to naučilo v deseti, jak si povedou jejich vnoučata? V 90. letech děti často s počítačem přicházeli do styku poprvé ve škole, protože pro velkou část rodin byly tyto technologie nedostupné. V roce 2009 ale bylo osobním počítačem vybaveno už 54,2 procenta domácností v ČR (zdůrazňuji, že započítány jsou i domácnosti seniorů).[6] Nové technologie jsou tak teoreticky snadno dostupné i předškolákům.

Kam až klesne věková hranice nejmladších počítačových uživatelů? Jakou roli hraje počítač a další média u dětí předškolního věku? Jak si u dětí ve věku 5-6 let vedou klasická média (televize, časopisy, rozhlas, ale i knihy) v porovnání s novými médii (počítač, internet, mobilní telefon)? Když nabídnu předškolnímu dítěti kreslenou knížku, časopis, notebook nebo sledování televize, co si nejčastěji vybere? A čtou ještě vůbec rodiče dětem před spaním, nebo už předškoláky uspávají například CD přehrávače? Nejen na uvedené otázky se snaží alespoň částečně odpovědět tato práce.

1.1 Vztah práce k tezím

Původním záměrem této magisterské diplomové práce, který jsem uvedl v tezích, bylo prozkoumat mediální zvyklosti dětí předškolního věku ze dvou základních rovin. V první se zaměřit na postavení médií v množině volnočasových

---

komunikační prostředek, propojené počítačové sítě, pokud internet chápeme jako vlastní jméno, můžeme jej napsat i s písmenem velkým. Snad ještě můžeme připomenout - pokud se podíváme na internet - že je slovo v naprosté převaze psáno s malým počátečním písmenem, svědčí to o tom, že se pojmenování internet postupně stává především jménem druhovým, obecným."

CHÝLOVÁ, Helena. *Problémové velké písmeno - Internet nebo internet* [online]. 5.10.2009 [cit. 2010-02-24]. Dostupné z < http://www.rozhlas.cz/plzen/jazykovykoutek/_zprava/172061>.

[5] SMAHEL,Petr. *The Internet in the Czech Republic 2008 - Four Years of WIP in the Czech Republic* [online]. c2010, poslední revize 30.3.2009 [cit. 2010-02-24]. Dostupné z: <http://www.worldinternetproject.net/publishedarchive/Czech_Republic_2008_Four%20Years.pdf>.

[6] Český statistický úřad [Česká republika]. *Počítače v domácnostech* [online]. c2010, poslední revize 16.3.2010 [cit. 2010-02-24]. Dostupné z <http://www.czso.cz/xb/redakce.nsf/i/pocitace_v_domacnostech>.

aktivit dětí, v druhé zkoumat to, jaké postavení mají u dětí jednotlivá média. Podle tohoto záměru jsem pak v samotné práci postupoval, avšak rozhodl jsem se upravit (rozšířit) původně plánované metody práce.

Jedním východiskem k této změně byl předvýzkum (viz kapitola 5.1), který jsem provedl u několika dětí v Církevní mateřské škole Srdíčko v Praze 5 – Lužinách (více k výběru školek viz kapitola 5.3.1). V něm se ukázalo, že pokud budu využívat pouze kvantitativní obsahové analýzy (což byl původní záměr uvedený v tezích), dojde ke ztrátě řady informací, které bych od dětí mohl získat. Rozhodl jsem se proto využít i kvalitativní obsahové analýzy a k otázkám typu „Jak dlouho?," „Jak často?" připojit i otázku „Proč?". Konkrétně jsem se tedy kromě zjišťování například toho, jestli dítě tráví u televizi více času než u počítače, sledoval i to, jaké důvody pro sledování televize má.

Dalším důvodem pro úpravy byla skutečnost, že po schválení tezí došlo k změně konzultanta, tedy vedoucího práce. Při prvních konzultacích totiž opět vyvstala otázka, jestli by kvalitativní obsahová analýza danou problematiku nepomohla postihnout v širším a „vysvětlujícím" kontextu. Nakonec jsem proto i u dotazníků pro rodiče a učitele zvolil otázky, které zjišťovaly jak kvantitativní, tak i kvalitativní údaje. Například rodiče tak neuváděli pouze to, jak dlouho jejich dítě sleduje televizi, ale připojovali i důvody, proč jejich dítě televizi sleduje (nesleduje), jaké pořady sleduje, nebo jaký vztah k televizi má.

O kombinaci kvalitativní a kvantitativní metody hovoří mimo jiné i Strauss a Corbinová: „Kvalitativní údaje se mohou použít pro ilustraci nebo vyjasnění kvantitativně odvozených závěrů."[7]

1.2 Vymezení pojmu „médium"

Pojem „médium" je odvozený z latinského termínu „medius", což znamená „prostřední".[8] Médiem se tak rozumí nějaký zprostředkující činitel, který je nositelem

[7] STRAUSS, A. – CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. 1.vyd. Boskovice: Albert, 1999. 228 s. ISBN 80-85834-60-X. s. 11.

[8] OSVALDOVÁ, B. – HALADA, J. a kol. *Praktická encyklopedie žurnalistiky* . 2.vyd. Praha: Libri, 2004. 240 s. ISBN 80-7277-108-6.

určitých vlastností. Pro účely této práce pak médium nahlížím z pohledu teorie komunikace.[9]

„Kanadský teoretik médií Marshall McLuhan například za médium označoval vše, co slouží k rozšíření, obohacení lidských smyslů a schopností (...) v běžném denním styku (žurnalistika, politika) se však termín médium stále více používá výhradně k označení technických prostředků a sociálních systémů sloužících komunikaci masové (tisk, rozhlas, televize, kniha, film, video, zvukové záznamy apod.).“[10] Pojem médium tak nadále budu používat ve smyslu prostředku masové komunikace, pomocí kterého je možné rozšiřovat a multiplikovat určité sdělení.

1.3 Média „klasická“ a média „nová“

Obecně lze říci, že za „nové médium“ byl ve své době považován každý nový sdělovací prostředek, tedy například rozhlas či televize. Dnes se spojení nová média používá pro média digitální, avšak tento pojem není zcela jednoznačný a jeho význam se proměňuje. „Podle řady teoretiků a technologů digitální média směřují k tomu, že do značné míry pohltí a přetransformují i média starší. Tematizování digitálních médií naráží na problém značné rozmlženosti konceptů, jež se k nim vážou, nevyjasněnosti řady termínů a absenci širšího teoretického shrnutí. Téma digitálních médií je bytostně multidisciplinární a jeho reflexe zahrnuje diskurzy technologické, matematicko-fyzikální, lingvistické, sociologické, ekonomické, politologické, etnografické, psychologické, mediální, literárněvědné a další, což jaksi ztěžuje ucelenější pojetí tématu.“[11]

Přesto se s pojmem nová média dnes běžně pracuje. „Označení nová média (...) se váže k platformě mediálních technologií, založených na digitálním, tedy numerickém zpracování dat. V širším slova smyslu koncept digitálních médií zahrnuje celé pole výpočetních, computerových technologií a s nimi spojených datových obsahů, v užším

[9] KRAUS, Jiří a kol. *Nový akademický slovník cizích slov*. 1.vyd.Praha: Academia, 2005. 879 s. ISBN 978-80-200-1351-4.

[10] OSVALDOVÁ, B. – HALADA, J. a kol. *Praktická encyklopedie žurnalistiky* . 2.vyd. Praha: Libri, 2004. 240 s. ISBN 80-7277-108-6.

[11] MACEK, J. Nová média. *Revue pro média* [online]. 2002, roč. 2, č. 4 [cit. 2010-02-24]. Dostupné z <http://fss.muni.cz/rpm/Revue/Heslar/nova_media.htm>.

slova smyslu se pak vztahuje pouze k počítačově, tedy digitální technologií mediované komunikaci.“[12] Konkrétně se tak jedná zejména o internet, mobilní telefony atd.

Naopak k médiím klasickým se počítají noviny, rozhlas, televize apod. ve své původní podobě.

Zatímco média klasická se vyznačují nízkou mírou interaktivity – příjemce může jen minimálně zasahovat do obsahu médií a tok dat je silně jednostranný (od tvůrce sdělení k příjemci) – média nová si recipient může podle svých preferencí přizpůsobovat a někdy se i přímo podílet na jejich obsahu – tok dat je běžný i zpět k původci sdělení.

Významným trendem v dnešní společnosti je prolínání a sbližování (konvergence) jednotlivých typů médií a jejich technologií. Dochází tak i k prolínání vlastností médií klasických a nových – příkladem je internetové rádio. „Konvergence přináší samozřejmě hluboké změny přímo v mediální oblasti i jejím působení na společnost. (...) Mediální kultura se stává hlavním proudem masové kultury, ale zároveň masmédia v dosavadním smyslu slova („totéž všichni v tutéž dobu“) jsou nahrazována elektronickými médii v moderním smyslu slova, což lze interpretovat i jako nástup ‚on line community' místo popkultury“.[13]

[12] MACEK, Jakub. Nová média. *Revue pro média* [online]. 2002, roč. 2, č. 4 [cit. 2010-02-24]. Dostupné z <http://fss.muni.cz/rpm/Revue/Heslar/nova_media.htm>.

[13]MUSIL, Josef. *Elektronická média v informační společnosti.* Praha: Votobia, 2003. ISBN 80-7220-157-3. s. 38.

2 Obecné postavení médií v české společnosti (shrnutí některých dosavadních výzkumů)

Než se zaměřím na mediální návyky samotných dětí, chci v této kapitole pomocí několika vhledů shrnout i mediální návyky obyvatel České republiky obecně a srovnat je i s některými výzkumy v zahraničí. Následující výzkumy uvádějí, jaká média (nejen) Češi preferují, kolik času s médii stráví i jaké problémy užívání médií (internetu) může přinášet.

Podle průzkumu agentury Median využívalo v roce 2009 jako hlavní zdroj informací 55,5 procenta Čechů televizi. Internet jako hlavní zdroj využívalo 38 procent, noviny 30 procent Čechů. Rádio pak preferovalo 22,5 procenta lidí a časopisy 20,7 procenta respondentů. Průzkum proběhl od dubna do poloviny září 2009 a zúčastnili se ho obyvatelé ČR ve věku 12 až 79 let.[14]

Pro porovnání: podobné šetření provádějí pravidelně i američtí výzkumníci z Pew Research Center. Lidem ve věku 18 let a starším pokládají otázku: Kde hledáte nejčastěji zprávy o domácích a zahraničních záležitostech? V roce 2002 odpovědělo 82 procent dotázaných, že v televizi, v novinách hledalo nejčastěji 42 procent, na internetu 14 procent dotázaných. V roce 2008 byla stále „nejpopulárnější" televize se 70 procenty, ale noviny, které uvedlo 35 procent respondentů, už zaostávaly za internetem se 40 procenty. Celek uvedených procent ve výzkumu Pew Research Center přesahuje 100 procent, protože respondenti mohli uvést více než jedno preferované médium.[15]

2.1 Televize, rozhlas, noviny, časopisy

V období od 1. ledna do 31. ledna 2010 strávil Čech ve věku 15 let a starší v průměru u televize denně 3 hodiny a 53 minut, to znamená 16,2 procenta času z celého

---

[14]Česká tisková kancelář [Česká republika]. *Většina Čechů využívá jako hlavní zdroj informací televizi* [online]. 27.1.2010 [cit. 2010-02-24]. Dostupné z <http://www.lidovky.cz/vetsina-cechu-vyuziva-jako-hlavni-zdroj-informaci-televizi-pqa-/ln-media.asp?c=A100127_182913_ln-media_ter>.

[15] The Pew Research Center for the People & the Press [Washington, DC]. *Biggest Stories of 2008: Economy Tops Campaign* [online]. 23.12.2008 [cit. 2010-02-24]. Dostupné z <http://people-press.org/reports/pdf/479.pdf>.

dne. Ve srovnání s lednem 2009 vzrostla sledovanost za celý den zhruba o jedno procento. [16]

V letním období, například v červenci 2009 sledovali Češi opět ve skupině „15+“ televizi denně v průměru 2 hodiny a 45 minut, tedy 11,5 procenta času z celého dne. Naměřené hodnoty byly ve srovnání s červencem 2008 zcela shodné. [17]

Z hlediska celodenních hodnot byla v lednu 2010 nejsledovanějším televizním kanálem Nova[18] (36,24 procenta přítomných u televizních obrazovek), na druhém místě se držel kanál ČT1 (18,89 procenta) a na třetím Prima (16,15 procenta).[19]

Nejposlouchanějším celoplošným rádiem v Česku bylo v druhé polovině roku 2009 Rádio Impuls (1 031 tisíc posluchačů denně), na druhém místě se držela Evropa 2 (965 tisíc), třetí Frekvence 1 (881 tisíc) a čtvrtý byl Český rozhlas 1 - Radiožurnál (742 tisíc).[20] Nějakou rozhlasovou stanici poslouchalo alespoň 5 minut týdně 86,1 procenta respondentů, denně pak 63,6 procenta dotazovaných.[21] A proč Češi rádio poslouchali? „Hudba obecně je v ČR nejčastějším důvodem k zapínání rozhlasového přijímače - pouze v ranních hodinách těsně převažují informace.“[22]

V roce 2009 byl nejčtenějším celostátním deníkem Blesk[23] (bez Nedělního Blesku), jehož jedno vydání si přečetlo 1,4 milionů lidí. Mladou frontu DNES četlo v

---

[16] Mediasearch [Česká republika]. *Měsíční zpráva o sledovanosti televize* [online]. 10.2.2010 [cit. 2010-03-14]. Dostupné z <http://www.mediaresearch.cz/produkty-sluzby/mereni-televize/vysledky-mereni-v-cr/>.

[17] Mediasearch [Česká republika]. *Měsíční zpráva o sledovanosti televize* [online]. 10.2.2010 [cit. 2010-03-14]. Dostupné z: <http://www.mediaresearch.cz/produkty-sluzby/mereni-televize/vysledky-mereni-v-cr/>.

[18] Viz příloha č. 1: Podíl sledovanosti jednotlivých televizních stanic v lednu 2010.

[19] Mediasearch [Česká republika]. *Měsíční zpráva o sledovanosti televize* [online]. 10.2.2010 [cit. 2010-03-14]. Dostupné z: <http://www.mediaresearch.cz/produkty-sluzby/mereni-televize/vysledky-mereni-v-cr/>.

[20] Viz příloha č. 2: Denní poslechovost celoplošných stanic v ČR.

[21] MEDIAN, s. r. o. [Česká republika]. *Radio projekt - 2. pololetí 2009* [online]. 11.2.2010 [cit. 2010-02-24]. Dostupné z <http://www.median.cz/docs/RP_2009_3+4Q_zprava.pdf >.

[22]MUSIL, Josef. *Elektronická média v informační společnosti.* Praha: Votobia, 2003. ISBN 80-7220-157-3. s. 61

[23] Viz příloha č. 3: Čtenost celostátních deníků v roce 2009.

průměru 973 tisíc čtenářů, třetí Právo 450 tisíc, čtvrtý Sport 278 tisíc. Deník Metro, který dostávají zájemci zdarma, četlo 380 tisíc lidí.[24]

Nejčtenějším časopisem byl v roce 2009 Rytmus života s 863 tisíci čtenářů, druhá skončila Chvilka pro tebe s 704 tisíci, třetí Nedělní Blesk s 692 tisíci a čtvrtý Blesk pro ženy s 677 tisíci čtenářů.

V kategorii časopisů pro děti a mládež byl nejčtenějším časopis Bravo[25] se čteností 243 tisíc lidí, na druhém místě byla Dívka s 188 tisíci, na třetím „Bravo Girl!" se 174 tisíci a na čtvrtém ABC s 171 tisíci čtenářů.[26]

2.2 Internet, počítač, mobilní telefony

V roce 2003 používalo v České republice internet 28 procent populace ve věku 16 let a starších. Osobní počítač ve stejné skupině využívalo 38 procent lidí, mobilní telefon 66 procent. V roce 2008 se počet uživatelů internetu zmíněné skupiny obyvatel zvýšil na 54 procent, osobního počítače na 59 procent a mobilního telefonu na 88 procent.

V roce 2008 pak ze všech uživatelů internetu tuto síť využívalo přímo ve své domácnosti 83 procent jednotlivců (tedy 45 procent osob z celkového počtu obyvatel ve věku 16 let a starších). 52 procent uživatelů internetu se k němu připojovalo „každý nebo téměř každý den".[27]

Výzkum se zaměřil i na dovednosti internetových uživatelů. Ve skupině mužů a žen ve věku 25 až 54 let v roce 2007 byla situace následující: vytvořit a uložit na počítači adresář nebo soubor umělo 58 procent žen a 59 procent mužů. S internetovým vyhledávačem umělo pracovat 55 procent žen a 57 procent mužů. Vyhledávat a instalovat software umělo 7 procent žen a 18 procent mužů. [28]

---

[24] MEDIAN, s. r. o. [Česká republika]. *Media projekt - celý rok 2009* [online; cit. 2010-02-24]. Dostupné z <http://www.median.cz/docs/MP_2009_zprava.pdf>.

[25] Viz příloha č. 4: Čtenost časopisů pro děti a mládež v roce 2009.

[26] Tamtéž.

[27] Český statistický úřad [Česká republika]. *Kolik a kdo z nás používá internet?*[online]. c2010, poslední revize 12.2.2009 [cit. 2010-02-24]. Dostupné z: <http://www2.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/1_kolik_a_kdo_z_nas_pouziva_internet>.

[28] Český statistický úřad [Česká republika]. *Kolik a kdo z nás používá internet?*[online]. c2010, poslední revize 12.2.2009 [cit. 2010-02-24]. Dostupné z: <http://www2.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/1_kolik_a_kdo_z_nas_pouziva_internet>.

Podle jiného výzkumu - World Internet Project (WIP) - v roce 2008 na otázku „Používáte vy osobně internet, tedy WWW stránky, e-mail nebo jakoukoliv jinou část internetu, z domova nebo z kteréhokoliv jiného místa?“ odpovědělo kladně 57 procent dotázaných (šlo o skupinu lidí ve věku 12 let a starší). Tedy zapojeni byli i lidé mladší než u výzkumu Českého statistického úřadu. Podle WIP ve skupině lidí 12-18 let užívalo internet 91 procent osob. Ale ve skupině 55-61 let užívalo internet jen 32 procent osob.[29]

2.2.1 Internet „aktuálně“

V lednu 2010 čítala internetová populace v České republice 5 651 805 lidí, k internetu se jich v lednu skutečně připojilo 5 521 812. Z tohoto počtu připojených tvořili zhruba 52 procent muži a 48 procent ženy. [30]

V lednu se na internet připojilo 414 024 uživatelů ve věku 10-14 let (výzkum zahrnoval pouze respondenty ve věku 10 let a více) a 149 032 lidí ve věku 65 let a více.

Z celkového počtu připojených se jich zhruba 38,4 procenta připojilo na internet „21 a více“ dní v měsíci. Dalších 16,2 procenta se jich připojilo 16-20 dní v měsíci. Naopak jen 1-5 dní v měsíci se připojilo zhruba 19 procent všech uživatelů - to znamená, že internet zřídka v lednu využil zhruba milion obyvatel Česka.[31]

2.2.2 Závislost na internetu

Zpráva Češky a Češi v kyberprostoru[32] se snažila v roce 2008 zmapovat závislost české populace na užívání internetu. Postihnout tento fenomén není snadné, protože dosud neexistuje jasně definovaná psychiatrická klasifikace pro internetovou závislost. Autoři studie používají kriteria odvozená z diagnostiky gamblingu a pracují

---

[29] SMAHEL,Petr. *The Internet in the Czech Republic 2008 - Four Years of WIP in the Czech Republic* [online]. c2010, poslední revize 30.3.2009 [cit. 2010-02-24]. Dostupné z: <http://www.worldinternetproject.net/publishedarchive/Czech_Republic_2008_Four%20Years.pdf>.

[30] NetMonitor – SPIR – Mediaresearch & Gemius [Česká republika]. *Výzkum sociodemografie návštěvníků internetu v České republice* [online; cit. 2010-02-24]. Dostupné z <http://netmonitor.cz/outputs/2010_01_TOTAL.pdf>.

[31] NetMonitor – SPIR – Mediaresearch & Gemius [Česká republika]. *Výzkum sociodemografie návštěvníků internetu v České republice* [online; cit. 2010-02-24]. Dostupné z <http://netmonitor.cz/outputs/2010_01_TOTAL.pdf>.

[32] BUCHTÍK, M. – ŠMAHEL, D. a kol. *Češi a Česky v kyberprostoru: Zpráva výzkumného týmu sociologie a psychologie.* Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, 2008.

tak s kategoriemi „význačnost, změny nálady, tolerance, konflikty a časová omezení“.[33] Závislé a závislostním chováním ohrožené osoby pak studie třídí mimo jiné i podle věkových kategorií.

V roce 2008 mělo zhruba osm procent uživatelů internetu ve věku 12-15 let rozvinuté závislostní chování, dalších zhruba osm procent osob v této skupině patřilo k lidem ohroženým závislostním chováním. Podle studie se riziko závislosti na internetu se stoupajícím věkem snižuje. Například ve skupině osob ve věku 36-49 let patřily k závislým zhruba dvě procenta lidí, k ohroženým závislostí zhruba tři procenta osob. Zřetelný rozdíl mezi zastoupením mužů a žen v kategorii závislých či ohrožených výzkum neodhalil. [34]

Psycholožka Kimberly Youngová z amerického Centra pro online závislosti[35] sestavila soubor otázek, které podle ní odkrývají znaky internetové závislosti. Pokud je odpověď respondenta u pěti a více z osmi uvedených otázek kladná, jde o skutečný problém závislostního chování. Mezi osm otázek patří tyto:

1. Přemýšlíte často nad minulými i budoucími internetovými aktivitami, i když nejste online? 2. Cítíte potřebu používat internet stále častěji k tomu, abyste dosáhli vlastního uspokojení? 3. Opakovaně jste se s neúspěchem snažili kontrolovat, omezit nebo zcela přestat s používáním internetu? 4. Máte pocit, že jste náladoví, neklidní, v depresi nebo podráždění, když se máte odpojit (odejít) od internetu? 5. Zůstáváte připojeni online déle, než jste původně zamýšleli? 6. Ohrozili jste nebo riskovali někdy ztrátu důležitého vztahu, zaměstnání, vzdělávání, profesní příležitosti kvůli internetu? 7. Lhali jste někdy členům rodiny, terapeutovi nebo někomu dalšímu proto, abyste zakryli vaši skutečnou dobu strávenou na internetu? 8. Používáte internet jako způsob úniku od problémů nebo pocitů, jako je například bezmoc, vina, deprese?[36]

Youngová k patologickému užívání internetu uvádí čtyři podtypy. Prvním je „kyber-sexuální“ závislost - tedy potřeba prohlížení, stahování a obchodování s pornografií, případně probírání těchto témat v internetových diskusích (chat). Druhým

---

[33] BUCHTÍK, M. – ŠMAHEL, D. a kol. *Češi a Česky v kyberprostoru: Zpráva výzkumného týmu sociologie a psychologie.* Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, 2008, s. 52.

[34] BUCHTÍK, M. – ŠMAHEL, D. a kol. *Češi a Česky v kyberprostoru: Zpráva výzkumného týmu sociologie a psychologie.* Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, 2008.

[35] http://netaddiction.com/

[36] YOUNG, K. *Signs of Internet Addiction* [online, cit. 2010-02-24]. Dostupné z

typem je „kyber-vztahová“ závislost - tedy potřeba zapojení se do internetových sociálních sítí, do online vztahů, které se rychle stávají důležitější než vztahy ve fyzicky blízkém okolí. Třetím typem je obecně nutkání být online, být na síti - takoví lidé například hrají hry online, sází online a mnoho času tráví i na aukčním serveru jako je eBay. S tímto okamžitým přístupem k virtuálním kasinům, interaktivním hrám či aukcím závislí utrácejí velké množství peněz a dokonce zanedbávají své povinnosti v práci i v důležitých vztazích. Čtvrtým a poslední typem závislosti je „přeinformovanost“ – velké množství informací přístupných na internetových stránkách vytvořilo typ závislosti, kdy lidé tráví velmi mnoho času hledáním, shromažďováním a tříděním informací. S tímto typem chování je spojena obsedantně kompulzivní porucha a snížená pracovní produktivita.[37]

<http://netaddiction.com/ >.

[37] YOUNG, K. *Compulsive Surfing* [online]. 15.8.2009 [cit. 2010-02-24]. Dostupné z <http://netaddiction.com/index.php?option=com_content&view=article&id=62&Itemid=85>.

3 Vztah dětí a médií

„Taky vás štve, když vám vaše dítě neodpovídá, protože je pohlceno obrazovkou? Možná, že tu počítačovou nesnášíte ještě víc než televizní, protože vaše dítě zvládá počítač podstatně lépe než vy. První krok správným směrem by byl vyslovit mu za to uznání a požádat ho o radu," napsal Bohuslav Blažek v knize Tváří v tvář obrazovce.[38]

V této práci se nechci primárně soustřeďovat na posuzování toho, jestli jsou rozdílná média v „dětských rukou" něčím dobrým nebo špatným. Stejně tak nechci hodnotit vliv násilí či reklamy v médiích na děti – takových prací vznikla řada, včetně českého vysokoškolského prostředí.[39] Ale zaměřím se na popis samotných mediálních návyků dětí předškolního věku.

3.1 Pohled na některé dosavadní výzkumy vztahu dětí a médií

Tato kapitola přibližuje několik výzkumů, které se týkají vztahu dětí a médií. A to jak dětí v předškolním věku, tak i dětí obecně.

První podkapitola připomíná výzkum, který proběhl ve školkách v USA a Německu a zaměřil se na oblíbenost jednotlivých médií u dětí. Tato studie úzce souvisí s výzkumem, který jsem provedl (viz kapitola 5), je základem pro hlavní hypotézu kvantitativního výzkumu. Studie pochází z 80. let, ale může právě proto přinést i historické srovnání – tehdejší americký „náskok" (široká nabídka například televizních kanálů pro děti) se už stal realitou i v České republice.

---

[38] BLAŽEK, Bohuslav. *Tváří v tvář obrazovce* . 1.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995. ISBN 80-85850-11-7. s. 36.

[39] Například:

Broučková, I. *Psychosociální aspekty sledování televizního vysílání u dětí předškolního věku.* České Budějovice, 2007. 100 s. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Zdravotně sociální fakulta. Vedoucí diplomové práce Václav Šnorek.

Daňková, L. *Vlivy médií na chování dětí předškolního věku.* České Budějovice, 2008. 74 s. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Vedoucí bakalářské práce Gabriel Švejda.

Trnková, E. *Násilí zobrazované v televizi a jeho možné účinky na děti předškolního věku.* Praha, 2000. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd.

Další podkapitola se týká českých dětí a jejich užívání médií, tentokrát jde o výzkum provedený v nedávné době (rok 2009). Toto šetření se zaměřilo na děti ve věku čtyř až čtrnácti let.

K těmto dvěma podkapitolám jsem připojil ještě několik dalších pohledů, které mohou vztah dětí i médií ilustrovat Jde o pohled na děti jako čtenáře, jako televizní diváky, jako počítačové uživatele (počítač láká už batolata) i majitele mobilních telefonů (škodí telefony dětskému zdraví?). Poslední podkapitola se věnuje studii lékařů, kteří zkoumali, jestli dětem více svědčí pobyt ve školce, nebo programy domácí péče.

3.1.1 Americké a německé předškolní děti

Karin Böhme-Dürrová provedla v roce 1984 výzkum, ve kterém byly americké a západoněmecké děti dotazovány na obrazové knížky, televizi a rádio.[40] Hned v úvodu je třeba poznamenat, že se jednalo o dobu, kdy nabídka dětských televizních pořadů byla v USA oproti Spolkové republice Německo mnohem širší. V SRN totiž fungovalo jen několik televizních kanálů a v první polovině 80. letech bylo komerční vysílání v zemi ještě zcela v počátcích.

Z výzkumu vyplynula tři podstatná zjištění. Zaprvé: mediální povědomí může být pozorováno už u tříletých a čtyřletých dětí. Zadruhé: existovaly znatelné rozdíly mezi americkými a německými dětmi v jejich soudech a znalostech o médiích. A zatřetí: silní diváci považují televizi za lepší než slabí diváci, ale vědí přitom o ní méně (děti měly problém s přiřazením atributů médiu). Podívejme se ale na výzkum trochu podrobněji.

Böhme-Dürrová popisuje situaci ve školce v severoamerickém městě Minneapolis. Čtyřletý Jonathan odpovídá na otázku, jaké ze tří médií je pro něj nejnudnější: Televize, rádio nebo obrazové knihy? Reaguje rychle: „Obrazové knihy“. A proč? „Protože je můžete jenom číst a dívat se na ně. To není zábava“.[41]

Stejnou otázku jako Jonathan dostal i čtyřletý Stephan – tentokrát ale ve školce v centru Mnichova, tehdy v Západním Německu. Pro malého Němce byla nejnudnější

---

[40] BÖHME-DÜRR, K. Books are `Littler' Than TV: American and German Children Talk About Different Media, E*uropean Journal of Communication,* 1990, vol. 5, s. 57 - 71.

[41] BÖHME-DÜRR, K. Books are `Littler' Than TV: American and German Children Talk About Different Media, E*uropean Journal of Communication,* 1990, vol. 5, s. 57 - 71.

televize: „Protože tam jsou jenom zprávy o politice. (...) To je taková nuda!“[42] Už tak malé děti jako Jonathan a Stephan tedy měly konkrétní představy o médiích.

Böhme-Dürrová zkoumala dvě základní skupiny dětí: americká skupina sestávala ze 30 dětí a jejich rodičů, německá z 28 dětí a jejich rodičů. Obě skupiny pak Böhme-Dürrová rozdělila ještě do dvou kategorií. Do první kategorie zařadila děti ve věku 3,0 roku až 4,6 roku (zjednodušeně pak hovoří o „čtyřletých) a do druhé kategorie děti od 4,6 do 6,0 roku (zjednodušeně hovoří o „pětiletých“). Děti pak testovala individuálně pomocí standardizovaných rozhovorů.

Jedna z otázek šetření se zaměřila na to, jaké médium by dítěti chybělo nejvíce. Pouze skupina „pětiletých“ Američanů by nejvíce postrádala televizi, u ostatních dětí to byly obrázkové knížky. A proč? Mezi argumenty dětí „pro“ knížky patřilo to, že mají „krásné obrázky“ a že „maminka si čte se mnou“. Americký vzorek, který preferoval televizi, pak jako důvody jmenoval to, že v sobotu ráno běžely animované seriály a speciální dětské programy. Ale i když obrázkové knihy byly úspěšnější u Němců, Američané jich v průměru vlastnili více.

Další otázka u dětí zjišťovala, jaké médium jim přináší největší radost a štěstí. 50 procent všech amerických dětí odpovědělo, že jsou to obrazové knihy, 43 procent jmenovalo televizi a sedm procent rádio. Německé děti v 86 procentech uvedly knihy, v sedmi procentech televizi a rovněž v sedmi procentech rádio. Rádio tak bylo obecně pro všechny děti nejméně atraktivní.

Americké děti považovaly obrázkové knihy za nejvíce obtížné („musíte je číst“) a televizi za nejjednodušší („jen ji zapnete a díváte se“). Pro německé děti obrázkové knihy byly nejjednodušší a rádio nejsložitější. Všechny skupiny dětí viděly televizi jako médium, které je nejvíce akční - jako důvody děti jmenovaly vysílané násilí a sport.[43]

---

[42] BÖHME-DÜRR, K. Books are `Littler' Than TV: American and German Children Talk About Different Media, *European Journal of Communication*, 1990, vol. 5, s. 57 - 71.

[43] BÖHME-DÜRR, K. Books are `Littler' Than TV: American and German Children Talk About Different Media, E*uropean Journal of Communication,* 1990, vol. 5, s. 57 - 71.

3.1.2 České děti ve věku 4 až 14 let a volný čas

Agentura Mediaresearch provedla v červnu a červenci 2009 výzkum[44] u dětí ve věku 4 až 14 let z tzv. internetových domácností v Česku. Za „internetové domácnosti" výzkum považoval takové, kde se na internet připojil někdo nejméně jednou měsíčně, ať už to bylo odkudkoliv. Výzkum se zaměřil na volnočasové aktivity dětí, jejich mediální návyky i dovednosti.

Podle tohoto výzkumu má vlastní mobilní telefon 28 procent dětí ve věku 4 až 9 let. U všech dětí od 4 do 14 let z internetových domácností patří k nejčastější „mediální" aktivitě sledování televize. Denně nebo alespoň několikrát týdně sleduje televizi 97 procent dětí. Přitom 75 procent dětí ve věku čtyři až devět let sleduje několikrát týdně i DVD či video.

Na internetu nebo počítači jsou denně dvě pětiny všech zkoumaných dětí. Nejpopulárnější u čtyřletých až devítiletých je hraní her pro jednoho hráče. Rádio poslouchá denně pětina dětí (4 až 14 let).

Podle výzkumu necelá třetina čtyřletých až čtrnáctiletých chodí do zájmových nebo sportovní kroužků (či oddílů) nejméně třikrát týdně.

3.1.3 Nejvíce čtou ti, co mají nejméně času

Mnoho výzkumů se v minulosti snažilo najít u dětí souvislosti a vztahy mezi dobou strávenou sledováním televize a dobou, kdy si děti čtou.[45] „Zdá se paradoxní, že nejvíce čtou děti - sportovci, skauti, malíři, zpěváci, zkrátka ty, které na to mají nejméně času. Důvodem je, že aktivní dospělý člověk i dítě spíše zvolí knihu než pasivní televizní zábavu," tvrdí Musil a dodává: „Jiným potvrzením je i fakt, že 20 %

---

[44] Mediasearch [Česká republika]. *Volnému času českých dětí vládnou televize, počítač a zájmové kroužky* [online]. 11.8.2009 [cit. 2010-02-24]. Dostupné z <http://www.mediaresearch.cz/file/231/tz-volnemu-casu-ceskych-deti-vladnou-televize-pocitac-a-zajmove-krouzky.pdf>.

[45] ROBERTS, F. D. – BACHEN, CH. B. – HORNBY, M. C. - HERNANDEZ-RAMOS, P. Reading and television: Predictors of Reading Achievement at Different Age Levels, *Communication Research,* 1984, vol. 11, no. 9, s. 9 – 48.

KOOLSTRA, C. M. - VAN DER VOORT, T. H. A. - VAN DER KAMP, L. J. Television's impact on children's reading comprehension and decoding skills: A 3-year panel study, *Reading Research Quarterly*, 1997, vol. 32, no. 2, s. 128 – 152.

amerických uživatelů internetu začalo také více číst; mohou to být právě ti aktivní, kteří hledají další informace.“[46]

A Musil přináší i velmi konkrétní závěr: „Školák podle empirických poznatků přestává číst, jakmile se dívá na televizi více než 1,5 h denně.“[47]

3.1.4 Děti jako nejsilnější diváci

Děti jako divácká, posluchačská či čtenářská skupina představují pro média důležitý segment, často jako cíl reklamy.

Kolem druhého roku života většina dětí sleduje televizi denně a od tohoto věku jejich pozornost k programovému obsahu významně roste. Zatímco jednoleté děti mají své oči upřené na televizní obrazovku jen 12 procent času, kdy je televize zapnutá, u pětiletých už tento podíl vrůstá na 70 procent – to je zřejmě maximum, protože průměrný čas sledování obrazovky se i u starších dětí pohybuje kolem tohoto procenta.[48]

Význam dětských diváků pro média zvyšuje i fakt, že některé dětské věkové skupiny dosahují podle výzkumů absolutně nejvyšších hodnot v denním sledování televize v rámci celé populace. Například v roce 1997 v USA děti ve věku 10 až 12 let trávily u televize 4,5 h denně, což byla tehdy vůbec nejvyšší hodnota v celé americké populaci a dokonce už i předškoláci (počítáno ve věku 3-6 let) dosahovali čtyřmi hodinami za den populačního průměru. V takových případech už děti nesledovaly samozřejmě jen dětské pořady.[49] Za vysokými hodnotami stálo mimo jiné i to, že rodiče své děti před televizi často odkládali.

U dětí ve věku pět až osm let, zejména u chlapců, se někdy rozvine silná záliba v zábavních programech „s nízkou vzdělávací hodnotou“. Takové pořady obsahují akční scény, mají binární charakter (dobro a zlo, muž a žena) a jsou plné narativního zjednodušování. Díky identifikaci se superhrdiny v těchto seriálech si ale děti

---

[46] MUSIL, Josef. *Elektronická média v informační společnosti.* Praha: Votobia, 2003. ISBN 80-7220-157-3. s. 117.

[47] MUSIL, Josef. *Elektronická média v informační společnosti.* Praha: Votobia, 2003. ISBN 80-7220-157-3. s. 117.

[48] VALKENBURG, P. *Children's Responses to the Screen. A Media Psychological Approach*. 1.vyd. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 2004. 164 s. ISBN 0-8058-4764-2. s. 22.

[49] MUSIL, Josef. *Elektronická média v informační společnosti.* Praha: Votobia, 2003. ISBN 80-7220-157-3. s. 97.

představují, že jsou silné a mocné. Pocity, které takové představy provázejí, poskytují dětem potěšení.[50]

Ale zastavme se ještě jednou u reklamy. Podle Musila nejde jen o to, že děti a zejména mládež představují specifickou cílovou skupinu, která „spotřebovává" například hračky nebo populární hudbu, ale mediální reklama přináší i „možnost vtištění jistých vzorců chování, které se zhodnotí v okamžiku vstupu mladého diváka mezi ekonomicky aktivní vrstvy".[51]

Podle McGilla[52] ale naopak děti tak silnými televizními diváky, jak se mnohdy tvrdí, nejsou a u televize stráví méně času, než si možná myslíme. V prvé řadě je to méně času, než u televize tráví dospělí, zdůrazňuje. A cituje data výzkumné agentury Nielsen z let 1992 až 1993, podle kterých děti ve věku dva až jedenáct let strávily v průměru sledováním televize kolem 22 hodin za týden, tedy něco málo přes tři hodiny denně. Oproti tomu muži ve věku 18 let a starší strávili u televize přes čtyři hodiny denně (28,5 hodin týdně). A ženy stejné věkové skupiny - podle McGilla vůbec nejsilnější televizní uživatelé - strávily u televize 32,75 hodiny týdně (tedy 4 hodiny a 40 minut denně) - což je téměř o 50 procent času více ve srovnání se zmíněnými dětmi.[53]

3.1.5 Proč po počítači touží i batolata

Mnohé děti, dokonce už batolata, počítač doslova fascinuje. Jaké to má důvody? „Zhruba kolem jednoho roku věku, když je batole schopné se samostatně pohybovat, je zaujato okolím a touží zkoumat," říká Kateřina Lipinská v článku Batole a počítač a upozorňuje, že věci, kterým věnují svou pozornost rodiče, přitahují i pozornost dítěte. Počítač navíc zaměstnává několik smyslů najednou: „Pohybuje-li myší a sem a tam zmáčkne, na obrazovce se střídají obrázky a při ťukání do klávesnice se k proměnlivému obrazu přidá ještě klapání!" popisuje dětskou radost ze hry Lipinská.

---

[50] VALKENBURG, P. *Children's Responses to the Screen. A Media Psychological Approach*. 1.vyd. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 2004. 164 s. ISBN 0-8058-4764-2. s. 29.

[51] MUSIL, Josef. *Elektronická média v informační společnosti.* Praha: Votobia, 2003. ISBN 80-7220-157-3. s. 96.

[52] DENNIS, E. E. – PEASE, E. C. By the Numbers – What kids Watch In *Children and the Media*. 2. vyd. New Jersey: Transaction Publishers, 2000. Kapitola 11, s. 73.

[53]DENNIS, E. E. – PEASE, E. C. By the Numbers – What kids Watch In *Children and the Media*. 2. vyd. New Jersey: Transaction Publishers, 2000. Kapitola 11, s. 73.

Navíc dítě si hrou s počítačem snadno získá pozornost rodičů a právě ta je pro dítě velkou odměnou. „Čím menší dítě, tím neomylněji najde správné tlačítko k vypnutí nebo resetování - a to je potom pozornosti rodičů," dodává Lipinská další důvod, proč dítě kontakt s počítačem láká.[54]

3.1.6 Děti, mobilní telefony a zdraví

Podle průzkumu společnosti T-Mobile čtvrtina dětí dostává svůj první mobilní telefon ve věku mezi šestým a osmým rokem. Tedy přibližně v době, kdy začínají chodit do školy. Dalších dvacet procent dětí získá telefon mezi osmým a desátým rokem. Další dostávají telefon až v pozdějším věku.[55]

Na otázku, zda mobilní telefony škodí dětskému zdraví, zatím vědecká obec nedala jednoznačnou odpověď. Například finský úřad pro jadernou bezpečnost doporučil, aby děti mobilní telefony používaly co nejméně. „Je to z preventivních důvodů," uvedl ředitel finského úřadu Sisko Salomaa.[56] Vlivem mobilních telefonů na dětské zdraví se zabývají i čeští vědci. „Národní referenční laboratoř pro neionizující elektromagnetická pole a záření vydala prohlášení, že negativní vliv mobilů na dětské zdraví se prokázat nepodařilo."[57]

3.1.7 Školka, nebo domácí péče?

V roce 2009 byla uveřejněna studie výzkumného centra při dětské nemocnici v Seattlu, která sledovala, kolik času stráví předškolní děti denně u televize v době, kdy nejsou v péči rodičů. Šlo o porovnání dvou prostředí - o den strávený v domácí péči, nebo ve školce. Autoři studie Dimitri A. Christakis a Michelle M. Garrison se zaměřili na 168 programů denní péče a výzkum provedli ve čtyřech státech USA (Michigan, Washington, Florida a Massachusetts), aby bylo možné výsledky co nejvíce zobecnit. S pojmem „předškolní" studie pracuje v širokém slova smyslu, a tak zmiňuje i kojence.

Děti v domácí péči byly výrazně více vystaveny televizi v průměru za den než děti ve školkách. Kojenec 0,2 hodiny doma oproti 0 hodinám ve školce; batolata 1,6

[54] LIPINSKÁ, K. Batole a počítač. *Děti a my*, 2009, roč. 39, č. 2, s. 18.

[55] WILKOVÁ, S. Pozor na mobily v dětských rukou. *Děti a my*, 2009, roč. 39, č. 5, s. 28-29.

[56] WILKOVÁ, S. Pozor na mobily v dětských rukou. *Děti a my*, 2009, roč. 39, č. 5, s. 28-29.

[57] tamtéž

hodiny doma oproti 0,1 hodiny ve školce a předškolní děti (tentokrát myšleno už ve věku 3-6 let) 2,4 hodiny doma oproti 0,4 hodiny ve školce.[58]

[58] CHRISTAKIS, D. A. – GARRISON, M. M. Preschool-Aged Children's Television Viewing in Child Care Settings. *Pediatrics* [online]. 2009, vol. 61, n. 11[cit. 2010-03-14]. Dostupné z <http://pediatrics.aappublications.org/cgi/reprint/peds.2009-0862v1.pdf>.

4 Psychologický a sociologický pohled na děti v předškolním věku

Cílem této kapitoly není zcela komplexně a detailně popsat z psychologického či sociologického pohledu dítě v předškolním věku, ale následující odstavce upozorňují na některé charakteristické rysy tohoto období života. Na rysy, s kterými souvisí uvažování předškolních dětí, jejich dovednosti, jejich chápání světa obecně a tedy i médií.

Předškolním dítětem se zpravidla rozumí dítě ve věku od tří do šesti let.[59] Přitom konec tohoto období není určen pouze fyzickým věkem, ale i nástupem do školy.[60] U dítěte v tomto věku se zdokonalují pohyby – například při hře s míčem či při kreslení, zdokonaluje se ale i řeč – výslovnost a slovní zásoba. Děti samy rády mluví a zároveň je zajímají krátké příběhy. V druhé polovině tohoto období, tedy ve věku 5-6 let, už se dokážou řídit i podle vnitřní řeči. Zásadní pro toto období je hra – děti se věnují pohybovým hrám, často se snaží někoho napodobit a hrají si například na maminku nebo tatínka. Zároveň už se začínají projevovat rozdíly mezi chlapci a dívkami – ve výběru hraček, oblečení apod. Dítě napodobuje jednání dospělých a učí se normám chování. „Pro předškolní dítě je obtížné dodržovat normy, když není přítomen někdo z kontrolujících dospělých, ale postupně se tomu učí. Koncem předškolního věku děti mají pocit viny při překročení normy, uvědomují si, že se měly zachovat jinak.“[61] U dítěte se tak postupně začíná rozvíjet autoregulace. „Mnoho odborníků považuje věk do šesti let za zvlášť důležitý pro vývoj osobnosti. Podle některých je charakter v podstatě již zformován právě v tomto období.“[62]

4. 1 Myšlení předškolního dítěte

Myšlení dítěte v předškolním věku nese několik typických znaků. Jedním z nich je egocentrismus – pro dítě je zásadní subjektivní pohled. Příkladem u spíše mladšího

[59] ČÁP, J. – MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 2.vyd. Praha: Portál, 2007, 655 s. ISBN 978-80-7367-273-7. s. 226.

[60] VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie.* 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 528 s. ISBN 80-7178-308-0. Kapitola 6, Předškolní věk, s. 102.

[61] ČÁP, J. – MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 2.vyd. Praha: Portál, 2007, 655 s. ISBN 978-80-7367-273-7. s. 227.

[62] ČÁP, J. – MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 2.vyd. Praha: Portál, 2007, 655 s. ISBN 978-80-7367-273-7. s. 227.

předškolního dítěte je situace, kdy si zakrývá oči proto, aby ho jiní neviděli. Dalším znakem je fenomenismus – dítě klade důraz na zjevnou podobu světa, věří tomu, co vidí. Typickým znakem je i magičnost – dítě při interpretaci světa uplatňuje vlastní fantazii. A charakteristický pro dítě v uvedeném věku je i absolutismus – dítě je přesvědčeno, že každé poznání musí mít definitivní platnost (děti proto mají potřebu určitých jistot).[63]

Švýcarský biolog a psycholog Jean Piaget[64] hovoří o tom, že dítě v předškolním věku se nachází v období tzv. „názorového myšlení". To znamená, že dokáže uvažovat a vyvozovat závěry, ovšem je závislé na smyslovém, „názorném" vnímání, zejména zrakovém. Proto se dítě plně řídí názorným poznáním, ne logickými operacemi. „Teprve okolo čtyř až pěti let dovede dítě označit ‚pravou' a ‚levou' ruku (...). Ale i když umí tyto pojmy použít na svém vlastním těle, potřebuje ještě dva nebo tři roky k tomu, aby pochopilo, že strom, který vidí při cestě vpravo, uvidí, až se bude vracet, vlevo."[65] Podobně tak dítě u pohledu na úzký vysoký válec a nízký široký bude tvrdit, že větší množství vody je v úzkém, protože názorně vidí, že hladina je vyšší.

„Dítě je nuceno se bez přestání přizpůsobovat jednak sociálnímu světu starších osob, jejichž zájmy a pravidla jsou mu cizí, jednak fyzikálnímu světu, který ještě dobře nechápe,"[66] shrnuje postavení dítěte Piaget.

4. 2 Omezená schopnost vnímání, realita a fikce

Fenomenismus (tendence soustředit svou pozornost jen na okamžitě vnímatelné atributy určitého objektu) vede k tomu, že informace, které nejsou tak zřejmé, děti ignorují. Jedná se tedy o určitou omezenost vnímání. „Zjevná podoba světa má pro dítě natolik dominantní význam, že pro něj jakákoliv zásadnější proměna vzezření nějakého objektu či situace představuje ztrátu jejich původní totožnosti".[67]

Předškolní děti mají tendenci říci, že vizuálně ošklivá televizní postava je zlá a že půvabně vypadající postava je hodná, i když se přitom postavy ve skutečnosti chovají

---

[63] VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1.vyd. Praha: Portál, 2000. 528 s. ISBN 80-7178-308-0. Kapitola 6, Předškolní věk, s. 102-103.

[64] PIAGET, J. *Psychologie dítěte.* 2.vyd. Praha: Portál, 1997, 144 s. ISBN 80-7178-146-0.

[65] PIAGET, J. *Psychologie dítěte.* 2.vyd. Praha: Portál, 1997, 144 s. ISBN 80-7178-146-0. s. 87.

[66] PIAGET, J. Psychologie dítěte. 2.vyd. Praha: Portál, 1997, 144 s. ISBN 80-7178-146-0. s. 57.

[67] VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie.* 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 528 s. ISBN 80-7178-308-0. Kapitola 6, Předškolní věk, s. 103.

právě naopak. Většina dětí ve věku od pěti do osmi let vykazuje znaky tohoto omezeného vnímání, i když se vzrůstajícím věkem těchto tendencí výrazně ubývá. Pětileté až osmileté dítě tak například rozliší, že postava ptáka ve vzdělávacím seriálu Sesame Street (Sezame, otevři se) je osoba převlečená v kostýmu, zároveň si ale ještě myslí, že profese herců v televizních pořadech jsou jejich skutečným zaměstnáním, nebo že rodiny ze situačních komedií jsou skutečné.[68]

Předškolní dětí mají také problém pracovat s kategorií času. „Dítě měří čas prostřednictvím určitých událostí a opakujících se jevů (...). Prezentismus v nazírání světa se projevuje koncentrací na přítomnost, dítě... má tendenci přeceňovat délku časového intervalu (stejně tak jako má sklony přeceňovat vzdálenosti v prostoru).“[69]

4.3 Komunikace dětí v předškolním věku

Komunikace předškolních dětí může mít jisté formální nedostatky, mezi které patří například neschopnost správně vyslovovat. Zhruba od čtyř let začínají děti způsob komunikace upravovat podle toho, s jakým partnerem jsou v kontaktu. V komunikaci s dospělými tak používají zdvořilejší formu vyjádření, naopak vůči vrstevníkům se vyjadřují přímo a taková konverzace někdy přechází až v monolog. Při kontaktu s mladšími dětmi se jim děti předškolní dokážou částečně přizpůsobit a více se soustředí například na vysvětlování.[70]

---

[68] VALKENBURG, P. *Children's Responses to the Screen. A Media Psychological Approach*. 1.vyd. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 2004. 164 s. ISBN 0-8058-4764-2. s. 26-27.

[69] VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie.* 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 528 s. ISBN 80-7178-308-0. Kapitola 6, Předškolní věk, s. 111-112.

[70] VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie.* 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 528 s. ISBN 80-7178-308-0. Kapitola 6, Předškolní věk, s. 131.

5 Výzkum: Média a děti ve věku 5-6 let

Práce Mediální návyky dětí ve věku 5-6 let zkoumá mediální zvyklosti dětí předškolního věku ze tří zdrojů. Prvním jsou dotazníky, které vyplnili rodiče zkoumaných dětí. Druhým zdrojem jsou také dotazníky, tentokrát ovšem vyplněné učiteli mateřských škol, přesněji těmi, kteří se starají o děti ve věku pět až šest let. A konečně třetím zdrojem jsou pětileté a šestileté děti v mateřských školkách, které byly jednotlivě podrobeny strukturovanému rozhovoru spojenému s několika praktickými experimenty.

Výzkumu se zúčastnily tři školky: Mateřská škola Na Zvoničce v Praze 4 – Podolí, Církevní mateřská škola Srdíčko v Praze 5 – Lužinách a Mateřská škola Zámecká v Jilemnici v Libereckém kraji. Zřizovatelem MŠ Na Zvoničce je městská část Praha 4, zřizovatelem MŠ Srdíčko je Arcibiskupství pražské a konečně zřizovatelem MŠ Zámecká je město Jilemnice (více k výběru školek viz kapitola 5.3.1)

Do výzkumu, který jsem osobně u dětí prováděl, se v Podolí zapojilo 22 dětí, v Jilemnici 21 a na Lužinách 14. V MŠ Srdíčko je počet dětí započítaných do výzkumu nižší, protože jsem vyřadil děti, které se účastnily předvýzkumu a které by v samotném výzkumu měly zvýhodněné podmínky vůči ostatním.

Závěry této práce tedy pracují se vzorkem 57 dětí, s kterými jsem hovořil a které jsem pozoroval. Dále pracují s 45 vyplněnými dotazníky od rodičů (viz kapitola 5.3 Dotazníkový výzkum u rodičů) a se sedmi vyplněnými dotazníky od učitelek (viz kapitola 5. 4 Dotazníkový výzkum u učitelů).

5.1 Předvýzkum

Před zvolením definitivní podoby dotazníků, ale především před sestavením strukturovaných rozhovorů a experimentů, jsem na začátku března 2010 provedl předvýzkum v Církevní MŠ Srdíčko v Praze 5, která se nachází uprostřed panelové zástavby. U šesti chlapců a dívek jsem pak získal několik základních faktů. Děti se mě jako cizího dospělého člověka nebály, při rozhovorech se nestyděly a naopak se vzájemně předháněly, kdo si se mnou půjde povídat jako první. Na moje otázky, jestli mají mobilní telefon, jestli si hrají na počítači, sledují televizi nebo jestli jim někdo čte před spaním, tak odpovídaly ochotně, ovšem často až příliš ochotně – tedy rozpovídaly se až příliš a odbíhaly od tématu.

Když jsem postupně před každé dítě položil na stůl starší typ mobilního telefonu (konkrétně Sony Ericsson Z520i), žádné z nich nezaváhalo a na otázku „Co to je?“ hned odpovědělo „mobil“ apod. Když jsem pak děti vyzval, ať ho zkusí zapnout, polovina z nich to během několik desítek sekund dokázala. Šestiletá Helenka i vytočila telefonní číslo maminky a už se mě ptala, jestli může zavolat.

Téměř všechny děti odpověděly, že si doma hrají na počítači. Když jsem před ně postavil notebook, opět nezaváhal nikdo a všem bylo jasné, jaký předmět před nimi leží. Na druhou stranu se ukázalo, že děti jsou zřejmě zvyklé na přesnou podobu domácího počítače (včetně softwaru a uspořádání elektronických programů a dokumentů), protože i když jsem je opakovaně pobízel, ať mi zkusí na zapnutém notebooku něco ukázat, nevěděly si rady. Pro dobrou orientaci při práci s počítačem je také třeba umět číst a alespoň základní slabikování zvládlo „jen“ jedno dítě.

Cizí některým dětem nebylo ani slovo internet. Co to je a k čemu slouží vyjadřovaly děti konkrétními příklady, jako například opět šestiletá Helenka: „Pustím si tam barbíny.“ A když jsem se pak například šestiletého Vojty zeptal, jestli by mi na displeji notebooku ukázal obrázek, kterým se internet pouští, položil prst na jednu z řady zobrazených ikon - program Internet Explorer.

5.2 Výzkumné otázky a hypotézy

Cílem výzkumu bylo najít odpověď na dvě základní otázky: Jaké místo mají média v životě dětí ve věku 5-6 let? Jak si u dětí tohoto věku vedou klasická média (televize, časopisy, rozhlas, ale i knihy) v porovnání s novými médii (počítač, internet, mobilní telefon apod.)?

Protože jsem se rozhodl využít ve výzkumu kvalitativních i kvantitativních metod (viz kapitola 5.3), stanovil jsem si pro kvantitativní část výzkumu několik hypotéz.

Základní hypotéza:

Pětileté a šestileté děti už mají vlastní mediální povědomí. Média elektronická (televize, počítač apod.) si v případě svobodné volby zvolí častěji než knížky nebo časopisy (viz kapitola 3.1.1 a studie Karin Böhme-Dürrové: Books are ‚Littler' Than TV).

Vedlejší hypotézy:

a) Děti z velkého města (Prahy) tráví s médii více času než děti z malého města (Jilemnice), které jsou v „užším“ kontaktu s přírodou.
b) Děti z církevní školky jsou vychovávány ke konzervativním hodnotám, proto v jejich „mediálním světě“ bude mít kniha a čtení silnější pozici než u dětí z dvou ostatních MŠ.
c) Většina dětí v praktickém experimentu označením obrázku prokáže, že se ve svém životě už setkala s internetem.

5. 3 Postup při získávání dat a metody jejich zpracování

Mezi metody výzkumu této práce patří dotazníkové šetření, standardizovaný rozhovor a experiment.

Jak uvádí Disman, dotazník je „vysoce efektivní technika, která může postihnout velký počet jedinců při relativně malých nákladech“,[71] ale návratnost rozeslaných či rozdaných dotazníků je velice nízká. Disman varuje předtím, že dotazník často vyplní někdo jiný z rodiny než ten, komu byl určen, a často je pak „rodinným dílem“. To ovšem v našem případě není tak závažný problém, protože pokud jsou vyplněné údaje pravdivé, je v podstatě jedno, kdo z rodiny mediální „obraz“ života dítěte do dotazníku zaznamenal. Problém by nastal pouze tehdy, když by rodičům s vyplňováním dotazníku radilo samo zkoumané předškolní dítě – to jsem totiž zkoumal samostatně a výstupy od dětí jsem chtěl porovnávat s informacemi od lidí v nejbližším okolí dítěte.

Rodiče obdrželi anonymní dotazníky v mateřských školách, ve kterých jsem děti zkoumal, a vyplněné je opět vraceli do školek. Ve stejných školkách vyplňovali dotazník také učitelé. Výsledný soubor informací tedy dával dohromady data o několika skupinách předškolních dětí z pohledu jejich rodičů, učitelů, z odpovědí dětí samotných i z pozorování dětí samotných.

5.3.1 Výběr vzorku

Množinu dětí, rodičů a učitelů, kterou v této práci analyzuji, jsem získal „účelovým výběrem“. Tím samozřejmě nemám na mysli snahu zmanipulovat nějak výsledky výzkumu, ale odkazuji na jeden ze sociologických výzkumných postupů. „Účelový výběr je založen pouze na úsudku výzkumníka o tom, co by mělo být

[71] DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost.* 3.vyd. Praha: Karolinum. 372 s. ISBN 978-80-246-0139-7. s. 141.

pozorováno, a o tom, co je možné pozorovat,“[72] popisuje Disman a dodává, že takový postup „je používán i profesionálními agenturami, které provádějí za úplatu výzkum trhu“.[73] Na tomto místě chci proto zdůraznit, že níže uvedené závěry výzkumu nelze široce generalizovat na celou populaci českých předškolních dětí. Kdybych o takovou generalizaci chtěl skutečně usilovat, volba zkoumaného vzorku by musela proběhnout jinak – například pomocí „prostého náhodného výběru“. Avšak představa, že bych ze všech školek v České republice náhodně vylosoval reprezentativní vzorek a vydal se ho pak zkoumat, je vzhledem k mým možnostem nereálná.

Konečně Disman k metodě účelového výběru dodává, že nám „téměř nikdy neumožní nějakou opravdu širokou generalizaci našich závěrů, ale to neznamená, že tyto závěry nejsou užitečné“. [74]

Jak jsem tedy ke konkrétnímu účelovému vzorku dospěl? Samozřejmě roli hrála dostupnost školek – tedy šance, že budu moci danou školku nejméně dvakrát v rozmezí několika týdnů navštívit (rozdání dotazníků, kontakt se samotnými dětmi, vyzvednutí dotazníků). Přesto jsem se snažil o určitou stratifikaci vzorku. Jedno hledisko: zřizovatelem dvou školek jsou obce, jedné školky katolická církev. Další hledisko: dvě školy se nacházejí v Praze, jedna na malém městě (méně než 10 tisíc obyvatel) – v Jilemnici v Libereckém kraji. Abych mohl uvedená hlediska porovnávat, měl jistotu, že si z každé školy odnesu alespoň několik vyplněných dotazníků od rodičů a abych zároveň mohl uplatnit i rozdělení podle pohlaví dětí, musel vzorek všech dětí čítat nejméně desítky chlapců a dívek.

Právě potřebná velikost vzorku byla jedním z důvodů, proč jsem se rozhodl nedat větší prostor jen opravdu malému počtu dětí a pomocí nestandardizovaného rozhovoru jsem se nepokusil proniknout do jejich nejen „mediálního“ světa co nejméně omezenou formou. Takový postup zvolil například Zbyněk Hanák v práci Děti a jejich televizní hrdinové.[75] Ale právě to, co jsem zmínil v kapitole 5.1, se projevilo i v Hanákově práci. Děti sice ochotně odpovídají na otázky, ale velmi často ve svých

[72] DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost.* 3.vyd. Praha: Karolinum, 2008. 372 s. ISBN 978-80-246-0139-7. s. 112.

[73] Tamtéž.

[74] DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost.* 3.vyd. Praha: Karolinum, 2008. 372 s. ISBN 978-80-246-0139-7. s. 112 .

„úvahách“ odbíhají od tématu. Hanák tak jen samotnému přepisu dvanácti rozhovorů musel věnovat zhruba 40 stran textu. Protože jsem se ale rozhodl zkoumat vzorek výrazně širší, než je 12 dětí, takový postup jsem vyloučil.

5.3.2 Analýza dat

Na zkoumaném vzorku jsem provedl kvantitativní analýzu získaných informací, zároveň ale další informace podrobil analýze kvalitativní a pokusil se tak vzorek uchopit z širšího hlediska. Tedy představit – byť na relativně malé vybrané skupině - komplexnější pohled na danou problematiku. U zkoumaného vzorku jsem se snažil o co nejvyšší validitu (platnost), ačkoliv jsem si vědom toho, že reliabilita (spolehlivost výzkumné metody) je nižší.

„Cílem kvalitativního výzkumu je vytváření nových hypotéz, nového porozumění, vytváření teorie,“ připomíná definici Disman.[76] Kvalitativní výzkum tak přináší mnoho informací, ovšem o malém počtu jedinců a generalizace kvalitativního výzkumu na populaci je často značně problematická a v některých případech i nemožná (generalizaci ovšem neumožňuje právě ani „můj“ vybraný vzorek).

Kvantitativní analýzu, která ve své podstatě přináší omezený rozsah informace o mnoha jedincích, jsem v této práci využil k testování některých hypotéz a k určitému „zpřehlednění“, které kvantita – to znamená konkrétní čísla – přináší. Využil jsem tedy jak postup deduktivní (kvantitativní výzkum), tak také induktivní (výzkum kvalitativní).[77]

Vzhledem k počtu získaných vyplněných dotazníků i počtu zkoumaných dětí (v obou případech méně než sto) jsem výsledná procenta u kvantitativních šetření zaokrouhloval (kromě výjimek) na celá čísla.

Pro kvalitativní analýzu jsem použil metodu zakotvené teorie. „Zakotvená teorie je teorie induktivně odvozená ze zkoumání jevu, který reprezentuje. To znamená, že je

---

[75]HANÁK, Z. *Děti a jejich televizní hrdinové.* Brno, 2008. 164 s. Diplomová práce na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity. Vedoucí diplomové práce Jaromír Volek.

[76] DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost.* 3.vyd. Praha: Karolinum. 372 s. ISBN 978-80-246-0139-7. s. 286.

[77] DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost.* 3.vyd. Praha: Karolinum. 372 s. ISBN 978-80-246-0139-7. s. 287.

odhalena, vytvořena a prozatímně ověřena systematickým shromažďováním údajů o zkoumaném jevu a analýzou těchto údajů.“[78]

Získané výroky z dotazníků i od samotných dětí jsem začal třídit a analyzovat pomocí otevřeného kódování, při kterém dochází ke kategorizaci a konceptualizaci údajů. Studium výroků pak vedlo k určitému vymezení pojmů, to znamená k tvorbě „pojmových označení přidělených jednotlivým událostem, případům a jiným výskytům jevu“.[79] Související pojmy jsem pak v souladu se zakotvenou teorií řadil do vyššího řádu - kategorie, která byla obecnější než jevy v ní.

Jednotlivým kategoriím jsem přiřazoval také určité vlastnosti – dimenze, které „reprezentují umístění vlastnosti na nějaké škále“.[80] Například frekvence výskytu jevu je tak podle zakotvené teorie vlastností, která se může pohybovat na škále „často až nikdy“.

Po kódování otevřeném jsem pokračoval kódováním axiálním - zavedené kategorie jsem znovu doplňoval, případně upravoval i zaváděl kategorie nové a hledal i jejich nové uspořádání. Doplňováním kategorií i přeřazováním pojmů jsem dospěl až k teoretické nasycenosti, tedy do bodu, kdy už jsem nenacházel nic nového, co bych mohl do kategorií přiřadit. Konečně jsem pak dospěl k selektivnímu kódování - vytváření samotné teorie, vztahů mezi hlavními kategoriemi.[81] Zároveň je ale třeba dodat, že vstupní data pro kvalitativní analýzu nebyla už na samotném začátku analýzy zcela „beztvará“. Získal jsem je totiž z dotazníků a standardizovaných rozhovorů – tedy všichni účastníci výzkumu se už zpravidla vyjadřovali k určitému konkrétnímu problému (vztah dítěte a televize, dítěte a počítače atd.). Na druhou stranu v závěru dotazníků byl i prostor pro volný komentář ke vztahu dětí a médií.

---

[78] STRAUSS, A. – CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. 1.vyd. Boskovice: Albert, 1999. 228 s. ISBN 80-85834-60-X. s. 14.

STRAUSS, A. – CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. 1.vyd. Boskovice: Albert, 1999. 228 s. ISBN 80-85834-60-X. s. 42.

[80] STRAUSS, A. – CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. 1.vyd. Boskovice: Albert, 1999. 228 s. ISBN 80-85834-60-X. s. 48.

[81] STRAUSS, A. – CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. 1.vyd. Boskovice: Albert, 1999. 228 s. ISBN 80-85834-60-X. s. 86.

5.4 Dotazníkový výzkum u rodičů

Do každé zkoumané školky jsem donesl zcela anonymní dotazníky pro rodiče (viz příloha č. 5: Dotazník pro rodiče předškolních dětí), kteří si je brali od učitelek ve chvíli, kdy své děti vyzvedávali ze školky. V jedné rodině měli vyplnit jeden dotazník pro každé dítě ve věku 5-6 let, které příslušnou školku navštěvuje. Později rodiče dotazníky do školek opět vraceli.

Evidence počtu vydaných, vrácených vyplněných a vrácených prázdných dotazníků ukázala, že v Podolí, kde jsem osobně zkoumal 22 dětí, si rodiče byli ochotni odnést 24 dotazníků (některé děti ve školce při mé návštěvě chyběly) a 16 se jich vrátilo vyplněných. V Jilemnici, kde jsem osobně zkoumal 21 dětí, se dotazníků rozdalo 21 a vyplněných od rodičů se jich vrátilo 18. A konečně na Lužinách, kde jsem osobně zkoumal 14 dětí (plus 6 v předvýzkumu), se rozdalo 14 dotazníků a vyplněných jsem jich získal 11.

Rodiče v dotazníku odpovídali na dichotomické otázky, vybírali odpověď z více možností, uváděli dobu sledování televize atd. Zároveň jsem je požádal o doplnění těchto kvantitativních údajů a vyjadřovali se také volně do příslušných řádků dotazníku (k vyjádření rodiče vyzývaly další podotázky, jindy mohli zvolenou odpověď v dotazníku jen doplnit). Právě tato volná vyjádření byla podkladem pro kvalitativní analýzu. Ovšem volný prostor k vyjádření nevyužili všichni rodiče, kteří jinak vyplněný dotazník odevzdali.

Celkem si dotazník vyzvedlo 59 rodičů, vyplněných jsem jich získal zpátky 45. Návratnost tak u dotazníků dosáhla 76 procent. Započítáni ovšem nejsou rodiče (rodiny dětí), kteří si dotazník (ať už z jakéhokoliv důvodu) nevyzvedli.

Jednotlivé otázky v dotazníku

Dotazník pro rodiče se skládal z celkem osmi základních otázek, které vycházely ze dvou stěžejních otázek celého výzkumu této diplomové práce (Jaké místo mají média v životě dětí ve věku 5-6 let? Jsou u těchto dětí oblíbenější klasická média, nebo média nová?). Rodičů jsem se proto ptal na vztah dětí a televize, časopisů, rozhlasu, knih, počítače, internetu, mobilních telefonů apod. Zároveň mě zajímal vztah rodičů k médiím, protože názory a výchova rodičů mají na postoje dítěte velmi podstatný vliv. Otázky jsem sestavil tak, aby bylo možné získané odpovědi kvantitativně hodnotit. Další doplnění otázek a podotázky jsem pak směřoval tak, aby dané odpovědi bylo

možné využít pro kvalitativní výzkum a pro doplnění kontextu ke kvantitativním údajům.

První otázka v dotazníku pro rodiče zjišťovala pohlaví dítěte. Druhá to, jestli má dítě vlastní mobilní telefon – rodiče pak mohli na volné řádky odpověď doplnit. Třetí otázka zjišťovala, jestli má dítě v domácnosti volný přístup k počítači – rodiče vybírali ze tří možností (1. Ano, ale bez cizí pomoci ho obsluhovat nedokáže. 2. Ano a bez cizí pomoci ho dokáže obsluhovat. 3. Nemá.) a každou odpověď měli doplnit (podotázky zjišťovaly, proč dítě nedokáže počítač bez pomoci obsluhovat, v jiných případech zjišťovaly, jestli se rodiče snaží dítěti čas strávený u počítače regulovat. Ptal jsem se i na to, co děti na počítači dělají, nebo proč naopak přístup k počítači nemají).

Ve čtvrté otázce měli rodiče pomocí číslic seřadit činnosti, které podle nich dítě vykonává nejraději až nejméně rádo (všech šest zkoumaných činností se týkalo médií, k této otázce se ještě v této kapitole vrátím).

V páté otázce jsem zjišťoval, kolik času týdně stráví děti u televize – a dále jsem se ptal: Jaký je vztah vašeho dítěte k televizi? Jaké pořady sleduje? Snažíte se sledování televize vašemu dítěti nějak regulovat?

Podobně šestá otázka mapovala čas strávený u počítače. A opět jsem žádal doplnění: Co vaše dítě na počítači dělá? Snažíte se strávený čas a činnost dítěte u počítače regulovat?

Sedmá otázka měla dvě části – v první rodiče uváděli, kolik hodin týdně poslouchá jejich dítě elektronicky reprodukovanou hudbu (otázka nezahrnovala nezáměrný poslech například v supermarketu apod.), v druhé části z nabízených možností rodiče vybírali média, která dítěti k poslechu slouží – vybrat mohli více možností (CD, audiokazeta, rozhlas, přehrávání hudby přímo na počítači, MP3 přehrávač, mobilní telefon, iPod a jiné – pro tuto poslední odpověď jsem žádal vysvětlení: Jaká média?). Také u sedmé otázky jsem prosil o doplnění: Pouští si dítě hudbu samo? Co poslouchá? Vybíráte, co má dítě poslouchat?

Osmá otázka zjišťovala, jestli někdo dítěti čte před spaním, kolik dní týdně, jak dlouho, pro doplnění mě pak zajímalo: Jaký je vztah vašeho dítěte ke čtení? Kdo dítěti čte? Co mu čte?

Na konci dotazníku následoval volný prostor pro „pro jakékoliv vyjádření se k vztahu vašich předškolních dětí a médií“.

Jako problematická se ukázala čtvrtá otázka dotazníku: „Seřaďte pomocí číslic od 1 do 6 činnosti, které vaše dítě podle vás vykonává nejraději. 1 = nejvíce oblíbená; 6 = nejméně oblíbená. Pokud dítě činnost vůbec nevykonává, napište 0.“ Někteří rodiče činnosti dětí neřadili (nepoužili každé číslo jen jednou), ale známkovali je a použili například tři „trojky“, dvě „jedničky“ a jednu „šestku“. Matoucí bylo zřejmě doplnění, že mohou uvádět i číslo 0 – tím jsem chtěl původně předejít chybné interpretaci, kdy nevykonávání činnosti by rodiče jednoduše označili vysokým číslem – jako nejméně oblíbenou (ve skutečnosti by třeba u dětí ale oblíbená byla, jen ji z nějakého důvodu vykonávat nemohou). Abych tedy mohl s daty ze čtvrté otázky pracovat, použil jsem pouze dotazníky, u kterých rodiče činnosti skutečně řadili a každé číslo (kromě nuly) použili pouze jednou. To znamená, že použili číslice od jedné do šesti, od nuly do pěti, případně dvě nuly a číslice od jedné do čtyř (v žádném případě se nestalo, že by dítě nevykonávalo více než dvě ze sledovaných činností, tedy rodiče nikdy nepoužili více než dvě „nuly“). Počet takto vyplněných dotazníků se pro čtvrtou otázku zredukoval z původních 59 na 29 dotazníků – proto jsem výsledky ke čtvrté otázce shrnul pouze pro všechny školky dohromady a nedělil je podle jednotlivých MŠ. Mezi šest zkoumaných činností patřilo „prohlížení časopisů“, „prohlížení knížek“, „sledování televize (včetně sledování DVD apod.)“, „hraní na počítači“, „hraní si s (na) mobilním telefonem a „poslouchání hudby na CD, audiokazetě apod“. Zjistit jsem chtěl pořadí prvních čtyř nejoblíbenějších činností, proto jsem u každé činnosti spočítal počet jedniček, dvojek, trojek a čtyřek, které jí rodiče přidělili, a získal pro ni průměrnou hodnotu. Zároveň jsem ze šesti zkoumaných činností vyřadil dvě, které získaly nejvíce nul (děti se jim často nevěnují vůbec). Zbylé čtyři činnosti jsem pak seřadil, nejnižší průměr znamenal nejvyšší oblibu.

5.4.1 Mateřská škola Na Zvoničce v Praze 4 - Podolí

V dotazníkovém šetření v Podolí jsem od rodičů získal data pro devět chlapců a sedm dívek. Procentuální zastoupení chlapců tedy bylo 56 procent, dívek 44 procent.

Mobilní telefon, počítač

Vlastní mobilní telefon nemá podle rodičů žádné z tamních dětí. Přístup k počítači má doma 81 procent dětí – z toho čtvrtina dětí ale počítač bez cizí pomoci neobslouží, naopak 56 procent dětí počítač obslouží samo. Děti z MŠ Na Zvoničce v průměru u počítače za týden stráví přibližně 2,3 hodiny, tvrdí rodiče.

Počítač není součástí všech domácností. Proč ale počítač v některé rodině chybí, rodiče nijak nespecifikovali. Jinde počítač mají, ale přístup k němu dítě nemá – rodiče to nepovažují za potřebné.

Pokud počítač doma je a dítě k němu má přístup, regulují rodiče dobu, kterou u počítače stráví. Někteří rodiče uvedli, že regulace není potřeba – byli to ovšem ti samí, kteří zároveň uváděli, že dítě s počítačem umí pracovat jen minimálně a má o něj také minimální zájem.

Dobu strávenou u počítače regulují rodiče několika způsoby – například změřením doby (maximálně 20 minut), nebo smí dítě zapnout počítač jen po dohodě s rodiči, nebo je v jedné místnosti s rodiči, které na dítě přímo dohlížejí. „Nechci mít doma kybernetické obézní dítě," uvedl k regulaci jeden z rodičů.

Rodiče se kromě doby u počítače snaží vymezit i její náplň – například smí dítě počítač zapnout jen po domluvě, co se na něm bude dělat, jiní usilují o to, aby se dítě věnovalo hrám, které rozvíjejí jeho schopnosti, jako je postřeh, cit pro barvy atd. Další rodiče sledují, na jaké internetové stránky dítě chodí. Někde je pobyt u počítač pro dítě „za odměnu".

Silný vliv na kontakt předškolního dítěte s počítačem může mít starší sourozenec, jak uvedla jedna z matek: „Snažím se omezovat, je to boj. Máme sourozence ve věku 13 let, ten má i mnoho školních povinností na počítači. Má tedy vzor!" Naopak jedno z podolských dětí má svůj vlastní dětský počítač, proto počítač rodičů používá jen minimálně.

Co děti na počítači dělají? Především hrají hry. Jde o hry závodní (řízení automobilů, motorek), logické (šachy, luštění rébusů), „postřehové", naučné hry („hraje hry s číslicemi a písmenky", počítání), hrají hry na internetu nebo „pro jejich věk určené". Jeden z rodičů zmínil konkrétní hru FarmVille (účastník hry si založí vlastní farmu, na které pak hospodaří).

Kromě her tráví děti čas i u výukových programů (například angličtina). Mezi další aktivity patří prohlížení fotografií, malování, sledování filmů nebo samotná výuka práce s počítačem.

A co podle rodičů děti na počítači dokážou zvládnout, jaké jsou jejich znalosti? Pokud s počítačem pracují, pohybují se jejich dovednosti zhruba v mezích: zapnout počítač, spustit hru, ovládat hru, prohlížet fotografie, vypnout počítač. Někdy ale rodiče

záměrně své počítačové dovednosti dětem nepředávají (například neukážou, jak počítač zapnout).

Televize

Děti z MŠ Na Zvoničce se v průměru dívají na televizi zhruba 5,7 hodiny týdně. Rodiče v zásadě zastávají dva postoje: televizi regulujeme a televizi neregulujeme, protože to není potřeba. V případě regulace rodiče přiznávají, že ne vždy jsou úspěšní. Jedna z matek například uvedla: „Snažím se regulovat – jen dětské pořady, ale je jich dost!“ I další rodiče neregulují pouze samotnou dobu strávenou před obrazovkou, ale zasahují i do výběru a dětem nedovolují sledovat „nevhodné pořady“.

Pokud bychom se na pořady, které děti sledují, podívali z tematického a žánrového hlediska, zmiňují rodiče především dětské pořady, pohádky (animované i hrané), filmy pro děti, ale i přírodovědné pořady, naučné pořady nebo pořady o automobilech. Některé předškolní děti sledují i pořady pro teenagery.

Konkrétně děti z Podolí sledují například Večerníček, Kouzelnou školku (pořad České televize, vysílá se čtyřikrát týdně na kanálu ČT1 odpoledne, repríza je následující den ráno), Hřiště 7 (komponovaný dětský pořad České televize), Animáček (blok animovaných filmů na televizi Barrandov – například seriál Rychlá rota) nebo americký seriál Simpsonovi. Přitom zejména Kouzelnou školku, ale i Večerníček rodiče zmiňují častěji než jiné pořady. Kouzelná školka cílí právě na děti v předškolním věku – v pořadu se objevují herci, pohádky i loutky. Rodiče jednoho dítěte otevřeně přiznali, že sleduje reklamy.

Z hlediska televizních stanic děti sledují kromě kanálů ČT 1, Prima COOL (stanice pro mládež, kde vysílají zmíněné Simpsonovi), televize Barrandov i kabelovou televizi a dětské kanály (například JimJam).

U televize ale děti tráví čas také sledováním DVD (opět rodiče zmiňují pohádky). Další dítě si podle rodičů pouští televizi jen jako kulisu.

Z hlediska doby, kdy se děti na televizi dívají, kromě večera (Večerníček) a všedního dne odpoledne (Kouzelná školka) rodiče zmínili víkendová rána (ranní víkendové pořady – mimo jiné Hřiště 7) a pohádky v neděli odpoledne.

Vztah dětí k televizi je podle rodičů z MŠ Na Zvoničce více či méně kladný, rodiče ale nikdy neuvedli to, že by dítě televizi nemělo rádo.

Hudba

Elektronicky reprodukovanou hudbu děti poslouchají 5,3 hodiny týdně. Všechny děti naslouchají hudbě z CD, 31 procent poslouchá také audiokazety, stejné procento poslouchá i rozhlasové vysílání. Na počítači poslouchá hudbu 19 procent dětí, MP3 přehrávač používá 13 procent, iPod 6 procent dětí. 19 procent dětí využívá k poslechu hudby jiné přístroje – rodiče například uvedli „multimediální systém“ nebo gramofon.

Pokud děti poslouchají hudbu, pouštějí si ji buď samy, nebo jim ji pouští někdo jiný. Oba způsoby jsou podle výpovědí rodičů běžné. Někdy si děti hudbu sice samy pustit dokážou, ale mohou to udělat jen po svolení rodičů.

Děti kromě hudby poslouchají i mluvené slovo. Poslouchají pohádky, někdy říkanky (ty jsou z hlediska odpovědí rodičů spíše okrajové), písničky (nejen dětské), ale někdy prostě to, co právě poslouchají rodiče (zejména v autě). Například rodiče jednoho dítěte uvedli: „Má naladěnou country hudbu, s námi rád poslouchá ‚Oldies' plus jazz a klasickou hudbu.“ Jiní uvedli písničky Petra Skoumala nebo Písničky z Kouzelné školky.

Podle rodičů si děti zpravidla vybírají hudbu samy – ovšem jen z možností, které jim rodiče nabídnou. Někdy mají i volnou ruku: „Líbí se jí celkem vše, jen rock nemá ráda, spíše ale upřednostňuje české písně – vybírá si sama.“

Čtení

Dětem z Podolí čte někdo před spaním zhruba pět dnů v týdnu, za celý týden asi 3,4 hodiny. Dětem čtou především rodiče, jindy prarodiče, méně často sourozenci.

Děti naslouchají podle vyjádření rodičů zejména pohádkám (například Medvídek Pú, pohádky Josefa Lady). Běžné jsou ale i encyklopedie, knihy o zvířatech nebo dobrodružné příběhy. Důležité je pro děti i prohlížení knížek. Další kapitolou jsou časopisy (například Sluníčko). Podle jednoho z rodičů dětem čtou vše „od pohádek , Čtyřlístku, encyklopedie, atlasu hub až po jízdní řády“.

Vztah dětí ke čtení je podle rodičů kladný, někdy se bez čtení nechtějí vůbec obejít. „Čtení pohádek před spaním si v poslední době velmi oblíbila.“ „Byla by nejraději, kdybychom jí četli každý den,“ napsali například rodiče. Čtení před spaním je v některých rodinách už jakýmsi „rituálem“. Nikdo z rodičů neuvedl, že by čtení nemělo jeho dítě rádo nebo že by ho čtení někdy obtěžovalo.

Názory rodičů na vztah dětí a médií

Na závěr dotazníku se rodiče mohli volně vyjádřit k vztahu jejich dětí a médií. „Zatím naivní (vztah k médiím, poznámka autora), od malička má rád reklamy, pamatuje si různé slogany, ale zatím jim příliš nerozumí. Od rodičů dostává informace o médiích a obsahu. Pracují v oboru, vysvětlování souvislostí je samozřejmostí. Snaha o eliminaci pořadů s násilnými motivy," uvedla například jedna rodina.

Z vyjádření dalších rodičů vyplývá, že média chápou jako nástroj, který je „dobrý sluha, ale zlý pán" – a míní tím především ta elektronická. Knihy a časopisy jsou pro dítě „lepší" než televize nebo počítač, vyplývá z uvedených názorů. Například: „Naše dítě má k médiím kladný vztah a vzhledem k tomu, že žijeme v 21. století, se tento zájem snažíme přiměřeně podporovat. K naší velké radosti mají u nás velký úspěch i knihy a časopisy, které má naše dítě spojeno s chvílemi klidu a času, který máme při jejich čtení jen pro sebe." A nebo: „Čtení literatury je důležitý výchovný prvek, je-li doplněn o přiměřené používání médií a v rozumné rovnováze, nevidím rozpor."

5.4.2 Církevní mateřská škola Srdíčko v Praze 5 – Lužinách

Z dotazníků od rodičů jsem získal informace o osmi chlapcích a třech dívkách. Chlapci tedy byli zastoupeni z 73, dívky z 27 procent.

Mobilní telefon, počítač

Ani žádné dítě z Lužin nevlastnilo mobilní telefon. Přesto se mobilní telefon některým dětem do ruky dostane: „O mobil má zájem jako o foťák. Hrají si spolu s dcerou (4,5 roku) s našimi starými, nefunkčními mobily. Velmi oblíbený je i plyšový mobil," popsala jedna rodina. Další se shodly na tom, že je na mobilní telefon ještě brzy.

64 procent dětí má doma přístup k počítači. Přitom 36 procent dětí ho bez pomoci neobslouží, naopak 27 procent dětí přítomnost nikoho dalšího k práci s počítačem nepotřebuje. Děti z MŠ Srdíčko používají v průměru počítač necelou hodinu týdně (0,7 hodiny).

Proč některé děti nemají přístup k počítači? „Zatím to pro něj nepovažujeme za důležitou součást rozvoje," popsali rodiče svůj postoj. „Tatínek je programátor. Vzhledem k jeho vzdělání (MFF UK) považujeme za zbytečné v tomto věku zatěžovat dítě počítačem," napsali jiní.

U dětí, které se k počítači doma dostanou, je na Lužinách situace z pohledu regulace ze všech tří školek nejpestřejší. První skupina rodičů dětem omezuje zejména dobu, kterou u počítače stráví. „K počítači má přístup pouze s tatínkem, který s ním hraje vybrané hry. Důvodem je, že chceme mít co nejdéle pod kontrolou takto strávený čas," cituji jeden příklad. Jde opět nejen o regulaci času, ale přítomnost někoho z rodičů má i v dalších rodinách vymezit také obsah práce dítěte s počítačem.

Jiní ale regulaci nepovažují za potřebnou („Nepodporujeme ho v užívání počítače, ani neomezujeme. Používá ho sám velmi zřídka."), nebo sledují jen obsah („Poněvadž dcera závodně sportuje, nemá na počítač moc času. Samozřejmě sleduji, co na počítači dělá.")

Třetí skupina dětí má sice k počítači přístup, ale považuje ho za „konkurenta" („Dítě nepovažuje PC za zábavu, ale práci rodičů; z mého pohledu je pro ní PC konkurent." Nebo: „Počítač... považuje za pracovní nástroj rodičů - ani ho to moc neláká, je radši, když ho rodiče vypnou.")

Někdy také předškolní děti pouze sledují starší sourozence, jak si na počítači hrají.

Děti opět na počítači především hrají hry. Jde o „dětské hry", pexeso, logické (puzzle, hledání rozdílů). Rodiče zmínili i dětský internetový portál Alík.cz (provozovatelem serveru je mediální skupina MAFRA). Mezi další běžné činnosti patří malování, vybarvování. Děti na počítači také sledují pohádky (DVD), i krátké filmy na serveru YouTube. „Výjimečně prohlížíme fotky nebo hledáme obrázky k poučení (například jak vypadá los)," uvedla jedna rodina.

Televize

Na televizi se v průměru týdně děti z Lužin dívají 5,9 hodiny. Nejčastěji rodiče zmiňovali postoj, že sledování televize svému dítěti regulují, především šlo o délku sledování, o regulaci výběru pořadů se zmínili jen okrajově. „Snažíme se samozřejmě sledování TV regulovat na co nejkratší dobu." „ Regulujeme velmi, v rodině jsou další menší děti," uvedli například rodiče. Jiní jsou v regulaci mírnější, nebo přiznávají, že jsou málo důslední. I na Lužinách se objevil případ, kdy rodiče sledování televize dítěti neregulují s odvoláním na to, že to „není potřeba".

Obecně sledují děti z Lužin zejména pohádky, dětské pořady, dětské filmy, přírodopisné či vzdělávací pořady, ale i „s manželem magazíny o autech" nebo pořady

v cizím jazyce. Podle vyjádření rodičů mají poměrně značný prostor i speciální dětské kanály (Minimax, JimJam – dostupné přes kabelové a satelitní vysílání.)

Z pořadů, které děti sledují, rodiče nejčastěji zmiňovali Večerníček a Kouzelnou školku (více k pořadu viz kapitola 5.4.1). Dále pak uváděli Hřiště 7 (opět viz kapitola 5.4.1), nedělní odpolední pohádku v České televizi.

I na Lužinách děti běžně usedají před televizi kvůli sledování DVD (pohádky, dětské filmy, někdy dojde například na slavného Vinnetoua Karla Maye).

Ve výběru pořadů hrají roli také sourozenci („aby to bylo únosné i pro tříletou sestru“).

Všechny výpovědi rodičů uváděly, že vztah dětí k televizi je kladný. V některých případech „přímo magnetický“.

Hudba

Elektronicky reprodukovanou hudbu poslouchají děti 2,5 hodiny týdně. 91 procent dětí poslouchá hudbu z CD, 46 procent z audiokazety, 27 procent poslouchá rozhlasové vysílání. Devět procent poslouchá hudbu na počítači. Žádné jiné zařízení k poslechu hudby děti z Lužin nepoužívají.

I u dětí z MŠ Srdíčko je běžné, že si hudbu doma pouštějí samy, ovšem opět ne všechny . Jindy mají omezený výběr: „Děti mají několik CD s dětskými písničkami a ty si doma pouští samy, kdy chtějí bez omezení.“

„Denně musí jezdit 30 minut do MŠ autem plus cesta zpět. Cestu jí zpříjemňují CD – pohádky, říkanky, dětské písničky“ popsal jeden z rodičů. Poslech v autě je u dětí z Lužin z hlediska styku s reprodukovanou hudbou důležitým momentem.

Děti poslouchají mluvené slovo (pohádky, okrajově říkadla) i hudbu (dětské písničky, lidové písničky, hudbu z pohádek). Konkrétně jde například o písničky Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře nebo Petra Skoumala, ale i o písničky v angličtině pro děti nebo trampské písničky.

„Miluje rock 'n'roll, a kytarovou (rockovou) hudbu s výrazným rytmem. Ale i jiné folkovější žánry jsou oblíbené. ... Nabízíme jazz, dřevěné dechové nástroje, klasiku, ethno (židovské, izraelské),“ popsala jedna zřejmě silně hudební rodina.

Děti mají obecně k dispozici na výběr z okruhu hudby, který stanovili rodiče, nebo jim hudbu rodiče vyberou přímo.

Čtení

Dětem čte před spaním někdo šest dnů v týdnu, v součtu celkem asi 4,9 hodin. Čtou především rodiče, případně prarodiče, někdy i sourozenci. Na Lužinách poslouchají děti spíše četbu z knížek, časopisy (Sluníčko) rodiče zmiňovali méně často. Žánrově jde o dětské příběhy, pohádky, populárně naučnou četbu (spíše prohlížení) o vesmíru, přírodě, encyklopedie, komiksy. Ze spisovatelů rodiče jmenovali například Ondřeje Sekoru nebo Václava Čtvrtka. Z konkrétních titulů pak třeba Děti z Bullerbynu, Broučky nebo Lokomotivu Tomáše.

Čtení mají děti rády, i když se objevil i výrok o tom, že dcera „dává přednost poslouchání pohádek na CD přehrávači“. Někdy si děti raději knížky prohlížejí.

Rodiče napsali „za děti“ několik nadšených reakcí: „Anežka si pohádku vyžaduje a těší se na ni.“ Nebo: „Vztah velmi kladný (zvládl by celodenní čtení a byl by nadšen!).“

Názory rodičů na vztah dětí a médií

Ve volném vyjádření se rodiče přiklonili k tomu, že je děti před médii potřeba chránit. Příkladem je následující výrok: „Snažíme se děti záměrně udržovat trochu ‚opožděné‘ - například s používáním počítače, protože vidíme, že u jiných dětí stejného věku lehce nastane to, že se děti už ničím jiným nedokážou zabavit a bez počítače se nudí. Víme, že jednou nastane doba, kdy budeme muset změnit tuto ‚politiku‘, ale dokud to jde, tak to tak děláme.“ Rodiče stejného dítěte uvedli, že má nejraději sport a „volné hraní“.

Jiná rodina poukázala na složitější výchovu dítěte v okamžiku, kdy je v rodině starší sourozenec: „Možnost syna se příliš dlouho dívat na televizi je ovlivněna starším sourozencem... a rodičovskou nedůsledností... Starší syn měl ve svém ‚mládí‘ podstatně přísnější režim“.

5.4.3 Mateřská škola Zámecká v Jilemnici

V jilemnické školce jsem získal dotazníky od rodičů 12 chlapců a šesti dívek. Chlapci tak byli zastoupeni z 67 procent, dívky z 33 procent.

Mobilní telefon, počítač

Vlastní mobilní telefon mělo 17 procent dětí, 83 procent telefon nevlastnilo. Pouze v jilemnické školce se našli rodiče, kteří uvedli, že jejich dítě má vlastní mobilní

telefon. „V místě školy je dítě 6 km od domova. Domlouváme se na odjezdu domů autem. Mobil má už nyní, aby s ním pak ve škole nezlobil, ale byl na něj už zvyklý," popsal situaci jeden z rodičů. A jiný uvedl: „Pouze pro případ největší nutnosti, může s ním fotit."

Přístup k počítači doma má 77 procent dětí. Z nich 29 procent počítač bez cizí pomoci neobslouží, 47 procent ho naopak obslouží samo. V průměru stráví děti z jilemnické školky u počítače 2,5 hodiny týdně.

Několik dětí z jilemnické školky tedy doma vůbec nemá přístup k počítači. V rodině buď počítač není („používáme jen laptop k práci"), nebo je, ale dítě se k němu nedostane („Není to třeba." „Nechci kazit jeho přirozený vývoj, na PC se naučí až ve škole."), nebo mu brání bezpečnostní heslo.

Dětem, které se doma dostanou k počítači, rodiče čas strávený u něj regulují. Dítě má přístup k počítači například pouze za přítomnosti někoho z rodičů, nebo má stanovenou maximální dobu, kterou může u počítače strávit. Rodiče omezují i náplň práce s počítačem („má přístup pouze na pár povolených her"). Nikdo z rodičů neuvedl, že by dětem z hlediska času nechával u počítače „volnou ruku".

A rodiče naopak ve značné míře sledují (alespoň podle svých tvrzení), co děti na počítači dělají: „Nejen, že sleduji, co dělá, ale snažím se s ním o tom, co na PC dělá, diskutovat," popsal například jeden z rodičů.

Další skupina dětí se k počítači dostane jen ve výjimečných případech (nemoc, špatné počasí), ale i tehdy je pod dozorem rodičů.

Dominantní činností dětí při práci s počítačem jsou podle výpovědí rodičů hry, u některých dětí jde zcela výhradně o hry. Jde o „hry pro děti", logické hry (pexesa, puzzle, sudoku), sportovní hry – například hokej). „Na počítači hraje hry procvičující postřeh, pohotovost a logické uvažování," popsal jeden z rodičů.

Další kategorií činností je vzdělávání (vzdělávací programy, angličtina, matematika, „společné hledání zajímavostí na internetu"). Běžnou činností dětí na počítači je i kreslení. „Hraje hry, kreslí si v bitmapovém dětském editoru, surfuje po internetových serverech s hrami," shrnul aktivity svého dítěte další z rodičů.

Děti si také na počítači prohlížejí fotografie a sledují rodinná videa. Spíše výjimečně slouží počítač i k sledování pohádek.

Televize

Podle rodičů stráví děti z MŠ Zámecká týdně u televize rovných sedm hodin. I rodiče jilemnických dětí se snaží čas strávený před obrazovkou dětem regulovat: „Má povoleny nejvýše 1,5 až 2 hodiny denně," uvedli například. „Vždy pod dohledem a omezeně. TV = škoda času!," napsali jiní. Další se snaží dobu před obrazovkou omezovat tím, že čas dítěte vyplňují jinými aktivitami – sportem, zájmovými kroužky. Postoj, že je třeba čas u televize regulovat, se sice u rodičů objevoval často, ale výjimkou nebyl ani opačný názor. „Sledování nereguluji, není třeba, sleduje ji málo," napsal jeden z rodičů. „Sama si řekne dost," uvedl další. A jiný otevřeně přiznal, že sledování televize dítěti prostě nereguluje.

Děti z MŠ Zámecká doma sledují obecně dětské pořady, seriály pro děti, pohádky, přírodopisné filmy, filmy o dětech, ale i zábavné a soutěžní pořady. Divácké preference svého syna popsal jeden z rodičů takto: „(Sleduje, pozn. autora) nejraději dětské pořady a české seriály typu Ulice. Dětské pořady preferuje kreslené, i když s věkem častěji koukne i na pořad hraný lidmi." A další rodina uvedla: „V televizi sleduje převážně sportovní pořady (fotbal, hokej)."

Z konkrétních pořadů ale rodiče zmiňovali především Večerníček. Méně často pak i Kouzelnou školku (více k pořadu viz kapitola 5.4.1). K dalším pořadům, které děti sledují, patří Hřiště 7 (opět viz kapitola 5.4.1) a Šikulové (pořad České televize, děti se v něm učí vyrábět, tvořit, dělají pokusy).

Děti běžně před televizi usedají také kvůli sledování DVD. V některých rodinách je takové využití televize pro dítě dokonce dominantní (alespoň podle vyjádření rodičů). Na DVD pak sledují zejména pohádky, ale i rodinné filmy.

Vztah dětí k televizi se ve výpovědích rodičů pohyboval na škále „moc rád televizi nesleduje" nebo „u televize nevydrží dlouho" přes „vztah má kladný" až po „velice rád se dívá na TV". Přitom „chladný" vztah dětí k televizi nebyl ve výpovědích rodičů výjimkou. Děti se většinou dívají „rády", ale o žádném náruživém divákovi, kterého není možné od televize odtrhnout, se rodiče nezmínili.

Hudba

Elektronicky reprodukovanou hudbu poslouchají děti v průměru 1,9 hodiny týdně. Hudbu z CD poslouchá 72 procenta dětí, z audiokazety 33 procent. Rozhlasové

vysílání poslouchá rovná polovina dětí, hudbu na počítači 17 procent. Žádné jiné zařízení děti k poslechu hudby podle rodičů nepoužívají.

Je běžné, že si děti hudbu pouštějí samy, stejně tak je běžnou praxí, že jim ji pouští někdo jiný (protože to samy nesmějí, případně neumějí). Také děti z Jilemnicka poslouchají hudbu i mluvené slovo. Některé děti ale poslouchají hudbu jen jako kulisu: „Hudbu poslouchá jen jako kulisu, když posloucháme rádio my." Poměrně významnou příležitostí pro setkání se s hudbou je pro předškolní dítě cesta automobilem, vyplývá z vyjádření rodičů.

Děti poslouchají zejména dětské písničky (Písničky z Kouzelné školky, písničky Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře) a pohádky (například Hurvínek, Broučci), ale i rozhlasové vysílání, pop-music nebo vážnou hudbu.

Děti si při poslechu hudby vybírají buď z okruhu, který jim nabídnou rodiče, někdy mají ale zcela volnou ruku.

Čtení

Dětem před spaním někdo čte přibližně pět dnů v týdnu, celkem zhruba 3,1 hodin. Jilemnickým dětem čtou zejména rodiče, prarodiče (spíše babičky), sourozenci. Některé děti si už čtou nebo se snaží číst si samy. Děti se se čtením nesetkávají pouze před spaním (v některých rodinách naopak před spaním nečtou vůbec, i když je to výjimečné), ale i během dne: „Čteme pouze, když si přinese časopis, který ho zajímá, a chce přečíst z něho to, co ho zaujme z obrázků."

Dětem někdo předčítá především z knížek (převážně dětských), ale i časopisů (Čtyřlístek, časopisy o přírodě). „Spíše vévodí časopisy, u těch vydrží o mnoho déle než u knížek," uvedl jeden z rodičů.

Žánrově jde o pohádky, dobrodružné příběhy, ale i o encyklopedie nebo atlasy. Rodiče se shodli na tom, že jejich děti mají čtení rády. Jen v jednom případě bylo čtení trochu v pozadí: „Čtení má rád, ale ještě radši vypravování před spaním za tmy."

Jinak rodiče tvrdí, že vztah jejich dětí ke čtení je kladný, vřelý apod., někdy si děti čtení samy „vynutí".

Názory rodičů na vztah dětí a médií

Z volných vyjádření rodičů vyplývá (nevyjádřili se zdaleka všichni, kteří dotazník odevzdali), že média jsou něčím, před čím je potřeba děti chránit. A pro dítě

jsou něčím méně vhodným než třeba pobyt venku. „Nemám ráda vysedávání dětí u televize nebo počítače, preferuji pobyt venku, sport, různé vyrábění“. Nebo: „Ráda hraje na PC, ráda se podívá na televizi, ale nejraději si hraje venku a sportuje společně s rodinou. To nenahradí žádná sebelepší média.“ A do třetice názor, který je k médiím ještě více kritický: „Nejsme příznivci všeho moderního. Malé děti potřebují kontakt s lidmi, nikoli s přístroji. Chceme syna rozvíjet přes skutečné prožitky, žádnou virtuální realitu dítě nepotřebuje,“ uvedla jedna rodina s tím, že za skutečné prožitky považuje kreslení, pohybové aktivity, společenské hry s rodinou nebo péči o králíka a ostatní domácí mazlíčky.

Někdo chápe média přímo jako útočníky: „Myslím, že média útočí nejen na nás dospělé, ale i na děti a my bychom jim měli ukázat, jak nám média mohou pomoci, rozvíjet nás a obohatit. A jak se bránit tomu, aby v nás ubíjela to naše individuální, čím se lišíme a v čem jsme jedineční. Abychom nebyli jak jednolité stádo.“

V jiné rodině se snaží naučit své děti v moderních médiích orientovat s takovou samozřejmostí, aby je uměly používat jako „kartáček na zuby“.

Ke tvrzení „všechny děti, pokud je necháte, budou rády sedět u televize, proto se to musí regulovat,“ se vrátím až v samotném závěru této práce, protože bude bezesporu zajímavé porovnat ho se zjištěními, která jsem nejen ve školkách nasbíral.

5.4.4 Čtvrtá otázka: oblíbenost činností, všechny tři MŠ

V této kapitole shrnuji výše zmíněnou čtvrtou otázku z dotazníku pro rodiče: „Seřaďte pomocí číslic (...) činnosti, které vaše dítě podle vás vykonává nejraději.“ Z šesti činností, které jsem rodičům v tabulce nabídnul – „prohlížení časopisů“, „prohlížení knížek“, „sledování televize (včetně sledování DVD apod.)“, „hraní na počítači“, „hraní si s (na) mobilním telefonem“ a „poslouchání hudby na CD, audiokazetě apod.“ – jsem vyřadil „hraní si s (na) mobilním telefonem“ a „hraní si na počítači“. U těchto dvou činností totiž rodiče nejčastěji uváděli, že je děti nevykonávají vůbec (nejvíce vyřazení si připsal mobilní telefon).

Podle rodičů předškolních dětí z MŠ v Podolí, na Lužinách a z Jilemnice jejich děti nejraději sledují televizi – na stupnici od jedné do čtyř jí náleží průměr 2,17. Druhou nejoblíbenější činností dětí je podle rodičů prohlížení knížek – průměrně této činnosti přiřadili hodnotu 2,61. Na třetí místo se zařadilo prohlížení časopisů s „indexem“ 2,75. Čtvrté skončilo poslouchání hudby s číslem 2,84.

5.4.5 Shrnutí dotazníkového výzkumu u rodičů

Ze všech tří školek jsem od rodičů získal informace o 29 chlapcích a 16 dívkách. Chlapci tak tvořili 64 a dívky 36 procent vzorku. Vlastní mobilní telefon mělo 7 procent dětí (10 procent chlapců a žádná dívka). Volný přístup k počítači mají doma přesně tři čtvrtiny dětí, z toho 30 procent dětí ale počítač bez cizí pomoci neobslouží, naopak 46 procent dětí si poradí bez cizí pomoci.

Podle rodičů děti nejraději sledují televizi – na stupnici od jedné do čtyř získala průměrnou hodnotu 2,17. Druhou nejoblíbenější činností dětí je prohlížení knížek, kterému rodiče přiřadili „známku“ 2,61. Třetí skončilo prohlížení časopisů (2,75) a čtvrté poslouchání hudby s „indexem“ 2,84. „Hraní si s (na) mobilním telefonem“ a „hraní si na počítači“ jsem z žebříčku šesti zkoumaných činností vyřadil, protože právě u těchto dvou rodiče nejčastěji uváděli, že je děti nevykonávají vůbec.

Děti podle rodičů sledují v průměru televizi 6,2 hodiny týdně. Přitom rozdíl mezi chlapci a dívkami je minimální (chlapci 6,2 hodiny a dívky 6,3 hodiny). Vedle toho stráví děti u počítače týdně další zhruba dvě hodiny - přitom více času připadá podle rodičů na dívky (2,5 hodiny), chlapci před počítačovou obrazovkou stráví v průměru 1,7 hodiny.

Elektronicky reprodukovanou hudbu poslouchají děti průměrně 3,2 hodiny týdně. Poslechem opět tráví více času dívky (3,9 hodiny), na chlapce připadá 2,8 hodiny. Z CD poslouchá hudbu 87 procent, z audiokazety 36 procent dětí. Rozhlasové vysílání poslouchá 38 procent předškoláků. Přímo na počítači si hudbu pouští 16 procent, MP3 přehrávač používají celkem čtyři procenta pětiletých a šestiletých. Na mobilním telefonu si hudbu nepouštějí žádné děti, na iPodu jen velmi nízké procento (zhruba dvě). Jiné zařízení se „ke slovu“ dostane v sedmi procentech případů – jde například o gramofon.

Před spaním čte někdo dítěti zhruba pět dnů v týdnu, v průměru 3,6 hodiny týdně.

5. 5 Dotazníkový výzkum u učitelů

V každé školce jsem o vyplnění dotazníků poprosil také tamní učitelky (tedy pouze ty, které přijdou do styku s dětmi ve věku 5-6 let). V Podolí učitelky vyplnily tři dotazníky, na Lužinách také tři dotazníky a v Jilemnici jeden dotazník. Přesnou podobu dotazníku ukazuje příloha č. 6 (Dotazník pro učitele v mateřských školách).

Otázky v dotazníku

Vedle rodičů má podstatný vliv na rozvoj osobnosti dítěte i škola (školka) a tamní prostředí. Chtěl jsem proto zjistit, jestli děti přijdou ve školce do styku s médii (a s jakými) a jaký mají na jednotlivá média (a jejich roli v životě dítěte) názor učitelky, které se o děti starají a které svým postojem rozvoj a postoje dětí ovlivňují.

Dotazník pro učitele tvořily čtyři základní otázky. U každé z nich jsem prosil o doplnění. První z otázek zjišťovala, jestli a jak dlouho sledují děti ve školce v průměru týdně televizi. V doplnění jsem se pak ptal: Proč děti ve školce sledují (nebo naopak nesledují) televizi? Na jaké pořady se dívají? Sledujete televizi s nimi?

Druhá otázka se zaměřila na to, jak dlouho (jestli vůbec) a jak často dětem ve školce někdo v průměru týdně čte. A prosil jsem o doplnění: Co dětem případně ve školce čtete? Jaký je vztah předškolních dětí ke knihám a časopisům?

Třetí otázka mapovala používání počítače ve školce (jestli se používá, jak dlouho). A dále jsem se ptal: Mají děti vůbec ve školce počítač? Proč ho používají, nebo naopak nepoužívají? Co na něm případně dělají? Mohou ho obsluhovat samy, nebo jen pod dozorem? Pracují na něm jednotlivě, nebo ve skupinách?

Čtvrtá otázka zjišťovala, kolik dnů týdně a jak dlouho v průměru poslouchají děti ve školce elektronicky reprodukovanou hudbu. A učitelky se vyjadřovaly i k dalším podotázkám: Proč dětem pouštíte (nebo nepouštíte) hudbu? Nebo si ji mohou pustit i samy? Co poslouchají?

Na konci dotazníku byl volný prostor pro „jakékoliv vyjádření se k vztahu předškolních dětí a médií“.

Televize

Z odpovědí učitelek vyplynulo, že ani v MŠ v Podolí ani na Lužinách děti televizi v průměrném týdnu v zásadě vůbec nesledují. Tamní učitelky zastávají názor, že televize mají děti doma dost. V jilemnické školce pak sledují televizi dvakrát týdně, za týden celkem v průměru jednu až tři hodiny.

„Televizi s dětmi nesleduji, protože v rámci výchovného programu není čas (nebo si ho nechci udělat),“ uvedla například jedna z učitelek MŠ Na Zvoničce. A další ji doplnila: „Televizi zde děti nesledují, protože děláme spoustu jiných činností, které děti plně zaměstnají. Děti jsou i spolutvůrci těchto činností.“

Ani v MŠ Srdíčko nesledují běžně televizi, protože ji i tady podle učitelek děti mají doma „více než dost“. „Pobyt ve školce využíváme hlavně k aktivním hrám, k navazování sociálních vazeb,“ popsala jedna z učitelek další důvod, proč pro televizi není ve školce místo. „(...) U nás převažuje více výtvarný, pohybový, hudební a naučný program. Samy (děti, pozn. autora) více tvoří a hrají si raději, než koukají na TV,“ doplnila její kolegyně. Když už tedy na televizi v MŠ Srdíčko dojde, je to jen výjimečně, například za špatného počasí. Děti pak sledují kreslené pohádky, někdy naučné programy.

I když v jilemnické školce podle dotazníku jako v jediné sledují televizi pravidelně každý týden, důvody jsou podobné jako v Praze: na obrazovku dojde za nepříznivého počasí, kdy děti sledují pohádky. „Někdy sledujeme Kouzelnou školku, nebo výchovné programy naučné k daným činnostem,“ doplnila učitelka z MŠ Zámecká.

Čtení

Ve všech třech školkách všechny dotazované učitelky dětem čtou, a to dokonce každý den. V Podolí čtou dětem v průměru zhruba 2,5 hodiny týdně, na Lužinách přibližně 3,5 hodiny a v Jilemnici 2,5 až tři hodiny týdně. V Podolí čtou dětem zejména pohádky, pravidelně před poledním klidem. Děti mají podle učitelek čtení, prohlížení knih i časopisů rády.

Velmi oblíbené jsou knihy a časopisy podle učitelek i u dětí na Lužinách. Tam ale dětem kromě klasických pohádek nebo příběhů o dětech předčítají i Bibli nebo jinou náboženskou literaturu. Děti prý velmi rády poslouchají a ke knihám a časopisům mají velmi dobrý přístup. Četba je pravidelná každý den před spaním. Učitelka ale s dětmi provádí i v jinou dobu například „rozhovory a rozbory textů“ a pěstuje schopnost následně reprodukovat příběh.

Ani v Jilemnici nechybí četba pohádek nebo knížek s dětským hrdinou. Ve školce mají děti ke knihám volný přístup. Jednou za měsíc chodí do městské knihovny na tematické přednášky.

Počítač

V průměrném týdnu v žádné ze sledovaných školek děti nepřijdou do styku s počítačem. V Podolí na počítač nedojde ani ve výjimečném případě. Na Lužinách

počítač mají, ale používají ho zřídka. Děti samy počítač obsluhovat nemohou. Když už na počítač dojde, tak v odpoledních hodinách, kdy je dětí méně. „Ve školce počítače jsou, ale je jich málo. Ve třídě je nás většinou kolem dvaceti a dvacet dětí se na jeden počítač nevejde; když je nás malinko, tak maximálně jednou do roka na něj jdeme," uvedla jedna z učitelek. Na počítači pak děti pracují s výukovými programy, které mají formu hry.

Také v Jilemnici počítač používají jen výjimečně. Děti ve skupince si pak na počítači hrají pod dozorem dospělého.

Hudba

Elektronicky reprodukovanou hudbu poslouchají děti ve všech zkoumaných školkách. V Podolí průměrně dva až tři dny týdně, celkem zhruba 2 hodiny. Na Lužinách v průměru tři až pět dnů (tedy i každý den), někdy 1,5 hodiny, někdy ale až pět hodin týdně. V Jilemnici poslouchají průměrně tři dny týdně, celkem dvě hodiny.

V Podolí si děti někdy rády zazpívají písničky s puštěným CD, děvčata ráda tancují (například při písničkách Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře). Hudba doprovází ranní cvičení. Děti samy hudbu pouštět nemohou, o spuštění CD ale mohou požádat.

Také na Lužinách si děti samy hudbu pustit nemohou, ale mohou o to požádat. Před spaním poslouchají klidnou hudbu, jindy třeba dětské písničky, ale i vážnou hudbu. Zejména dívky na hudbu rády tancují. Také na Lužinách znějí písničky Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře.

V Jilemnici děti u hudby tancují, cvičí. Kromě národních písní naslouchají v ukázkách i umění filharmoniků a poznávají podle sluchu hudební nástroje.

Názory učitelů na vztah dětí a médií

Svůj pohled na kontakt dětí a médií ve školce shrnula jedna z učitelek MŠ Srdíčko: „Obecně děti doma více koukají na TV nebo sedí u počítače, protože je to nejjednodušší způsob, jak dítě zabavit. Proto mi přijde zbytečné, aby ve školce trávily každý den u počítače nebo TV. Myslím si, že dětem chybí hra a různé činnosti (např. výtvarné, hudební), které doma tolik nemají." Podle učitelky z MŠ Zámecká jsou děti při obsluze médií velice šikovné a média mají rády, ale je třeba kontrolovat čas, který u počítače a televize tráví. „Je třeba se více věnovat knize," dodává a zdůrazňuje vztah rodiče a dítěte.

5. 6 Experimenty a rozhovory s dětmi

Rozhovory a experimenty jsem provedl ve zmíněných třech školkách celkem s 57 dětmi. U každého dítěte jsem postupoval podle předem připraveného formuláře, do kterého jsem zaznamenával číslo formuláře, místo výzkumu (jedna ze tří školek), pohlaví, křestní jméno a věk dítěte. Dále pak odpovědi na uzavřené dichotomické otázky a výčtové otázky. Ve formuláři byl i vymezený prostor pro poznámku k jednomu z experimentů. Přesnou podobu formuláře přináší příloha č. 7 (Formulář pro odpovědi dětí). Odpovědi dětí k otevřeným otázkám jsem zaznamenával na diktafon.

Experimenty a rozhovory probíhaly vždy s každým dítětem samostatně, vždy v jiné místnosti, než v tu chvíli byly ostatní děti. Při kladení otázek a při experimentech jsem postupoval u každého dítěte ve stejném pořadí.

Po navázání kontaktu s dítětem a zaznamenání jména, pohlaví a věku následovala otázka: „Co děláš, když přijdeš domů ze školky?“ Některé děti ovšem otázku chápaly velmi úzce (odpovídaly ve smyslu „sundám si boty“), a proto se na aktivity dítěte zaměřila i následná otázka: „A co ještě doma děláš?“ Získané odpovědi pak nabídly jeden z možných pohledů na volnočasové aktivity dítěte – a sice zajímalo mě, jaké budou první reakce dětí na mé otázky. Tedy rozhovor jsem záměrně nevedl dlouho, ale zajímalo mě, co si děti vybaví jako první.

5.6.1 Popis experimentů

Vedle dotazování jsem u všech 57 dětí provedl pět krátkých experimentů. Rodiče a učitelé v dotaznících uváděli určitá tvrzení, i děti samotné něco tvrdily - chtěl jsem proto alespoň částečně tato tvrzení ověřit v praxi, právě pomocí experimentů.

V prvním případě jsem na stůl položil starší typ mobilního telefonu (přesně Sony Ericsson Z520i) a zeptal se: „Víš, co to je?“ Pokud dítě odpovědělo „mobil“, „telefon“, „mobilní telefon“, zaškrtnul jsem ve formuláři odpověď: „Ví“. V případě, že dítě odpovědělo „nevím“ atd., zaškrtnul jsem odpověď: „Neví“. V obou případech následovala další otázka: „Umíš to zapnout?“ Pokud dítě telefon do dvou minut zapnulo, zaškrtnul jsem: „Umí.“ V ostatních případech: „Neumí.“ Zapnout uvedený typ mobilního telefonu není ve srovnání s mnoha dalšími mobilními telefony jednoduchá záležitost – telefon je třeba nejprve rozevřít a poté najít drobné tlačítko, které není barevně nijak odlišeno.

V druhém experimentu jsem na stůl postavil zapnutý notebook. A podobně jako u mobilního telefonu jsem tentokrát z odpovědí dětí „notebook“, „počítač“ usuzoval, jestli „vědí“, co před nimi leží, nebo ne. Dětem jsem pak položil otázku : „Co se na tom dělá?“ A následně: „Víš, co to je internet?“. Odpovědi na obě otázky jsem zaznamenal na diktafon.

Na druhý experiment úzce navazoval experiment třetí. Na pracovní ploše zapnutého notebooku bylo celkem 13 ikon. Dítě jsem požádal: „Ukaž na obrázek, kterým se internet zapíná.“ Jak přesně vypadala pracovní plocha, kterou před sebou viděly všechny zkoumané děti, ukazuje příloha č. 8 (Pracovní plocha na notebooku). Šlo tak o typ otázky kódované respondentem, kdy „výčet možných odpovědí není předložen zkoumané osobě, ale tazatel zaškrtává v záznamovém archu tu z připravených kategorií, která je nejbližší výroku respondenta“.[82] Zaškrtával jsem tedy některé z těchto čtyř možností: 1. Ukázal/a na ikonu programu Internet Explorer. 2. Na ikonu programu Mozilla Firefox. 3. Na jinou ikonu. 4. Neukázal/a na nic. Právě internetové prohlížeče Internet Explorer a Mozilla Firefox jsem vybral, protože podle statistik v únoru 2010 dosahovaly v užívání prohlížečů mezi českými uživateli podílu více než 85 procent.[83]

Čtvrtý experiment vycházel ze shodného rámce jako experiment třetí, tentokrát jsem se ale dítěte zeptal: „Na počítači mám pohádku. Zapneš ji?“. Mezi zmíněnými 13 ikonami na pracovní ploše počítače byl i videosoubor – pohádka. Pokud dítě pohádku do dvou minut spustilo, zaškrtnul jsem ve formuláři odpověď „zapnul“, ve všech ostatních případech „nezapnul“. Ke dvěma možnostem jsem ale v případě potřeby přidával ještě poznámky, které výsledky experimentu dále rozvíjely.

V pátém – posledním experimentu – jsem před dítě položil šest kartiček s vyfotografovanými předměty, přičemž vybrat si mohlo jen dva. Pořadí kartiček bylo vždy stejné. První řada: notebook, mobilní telefon, časopis. Druhá řada: knížka, rozhlasový přijímač s CD a kazetovým přehrávačem, televizní obrazovka. Předměty jsem se snažil vyfotografovat tak, aby dítě bralo v úvahu především samotnou podstatu

---

[82] DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost.* 3.vyd. Praha: Karolinum, 2008. 372 s. ISBN 978-80-246-0139-7. s. 127.

[83] NAVRCHOLU.cz [Česká republika]. *Microsoft Internet Explorer používá již méně než polovina trhu* [online]. 31.3. 2010 [cit. 2010-04-12]. Dostupné z <http://www.iinfo.cz/tiskove-centrum/tiskove-zpravy/navrcholu-prohlizece-02-2010/>.

věci (vidí televizi, knihu), a ne například to, že se mu líbí nějaký konkrétní obrázek. Proto jsem na ploše televizní obrazovky, počítače i v knížce vyfotil vždy stejný motiv – pohádkovou postavičku Krtka od Zdeňka Milera. Časopis, rozhlasový přijímač a mobilní telefon motiv Krtka nenesly. Jak jednotlivé obrázky, které jsem dětem předkládal, vypadaly, ukazuje příloha č. 9 (Šest fotografií médií, z kterých si děti při experimentu vybíraly). Abych měl jistotu, že děti skutečně o každém obrázku vědí, jaký objekt má představovat, na začátku experimentu jsem s dítětem fotografie prošel a i slovně popsal, co zobrazují. Když si dítě dvě kartičky - fotografie zvolilo a vzalo si je do rukou, následovala poslední otázka: „Proč sis vybral/a právě věci X a Y?“ Odpověď jsem zaznamenával na diktafon.

5.6.2 MŠ Na Zvoničce v Praze 4 - Podolí

V Podolí jsem si povídal celkem s 12 chlapci a deseti dívkami. Chlapci tedy byli zastoupeni ze 54,5, dívky z 45,5 procent. Pětiletých a šestiletých byla přesně polovina a polovina.

Činnosti dětí

V reakcích na první otázku („Co děláš, když přijdeš domů ze školky?“) se u dětí z Podolí nejčastěji objevovaly odpovědi spojené s elektronickými médii, tedy děti samy hned v odpovědi zmínily televizi apod. Přitom do prvních reakcí zahrnuji i odpovědi typu „umyju si ruce, pak se převlíkám“, čímž někdy děti svoji první reakci uzavřely.

Skupina „mediálních“ odpovědí tedy vypadala například takto: „Zapnu si telku a koukám se na Kouzelnou školku,“ řekla šestiletá Terezka. „Třeba si hraju na mým počítači. Ten je dětskej,“ reagovala na mou otázku pětiletá Nikol. „Třeba skáču na mojí posteli, nebo si zapnu počítač a hraju na něm,“ prohlásil šestiletý Kuba. Děti v této skupině zmínily buď televizi (pustí si i DVD), nebo počítač (v několika případech dětský) a v jednom případě Playstation. Televize a počítač se v odpovědích dětí objevovaly zhruba stejně často.

Další (proti první skupině jen zlomek) množina dětí na otázku reagovala v „úzkém“ slova smyslu: „Svléknu se a potom si umeju ruce,“ řekl třeba pětiletý Mikuláš.

Třetí skupina (podle odpovědí druhá nejčastější) dětí pak zmínila činnosti, které přímo nesouvisejí s médii. „Jdu se svlíknout, umeju si ruce, pak se převlíknu a jdu si hrát. Mám třeba takovej koberec a něm je nakreslená silnice,“ řekl šestiletý David. „Umeju si ruce a někdy pomáhám mámě a někdy si začnu chvíli hrát. Hraju si s

buginou,“ reagoval podobně šestiletý Matěj. Další děti zmínily hru se sourozencem: „Hraju si s malým bráchou doma,“ sdělila šestiletá Karolína. Nebo pobyt venku: „Umeju si ruce a pak si hraju, nebo jdu s pejskem vyvenčit ho,“ řekl pětiletý David. „S taťkou jsme vypěstovali jahůdky, tak si vezmu konvičku a jdu je zalít,“ uvedla pětiletá Patricie. „Hraju si s klavírem,“ popsala šestiletá Anička.

I v odpovědích na druhou otázku („A co ještě doma děláš?“) děti zmiňovaly elektronická média, avšak tentokrát už takové odpovědi nebyly nejčastější. Děti mluvily o počítači, televizi i mobilním telefonu. „Jinak se koukám na televizi,“ řekla pětiletá Nikol. „Pustím si třeba počítač,“ uvedla pětiletá Bára. „Třeba mi máma půjči telefon a na něm si hraju hry,“ dodala šestiletá Karolína. U druhé otázky tak byly častější odpovědi nesouvisející přímo s médii. Šlo o hru s hračkami („Někdy si hraju s autama.“ „Ještě si hraju hodně s hračkama.“), hru se sourozenci („Doma si hraju s Natálkou.“ „Taky si hraju se ségrou.“ „S bráchou si třeba hraju na písku na policajty.“), malování, kreslení, nebo pomoc v rodině - je samozřejmě otázka, do jaké míry se děti stylizovaly („Máme doma pejska, tak se o něj starám,“ řekla šestiletá Míša. „Pomáhám mámě s uklízením,“ prohlásil šestiletý Filip). Šestiletý Matěj mi hrdě sdělil: „Já taky vynalézám.“ Pětiletý Mikuláš prý doma hraje na housle.

Mobilní telefon a notebook

Mobilní telefon poznalo 77 procent všech dětí. Možná překvapivě poznalo telefon 82 procent pětiletých a jen 73 procent šestiletých. Chlapci telefon poznali v 83 procentech případů, dívky v rovných 70 procentech. Telefon dokázalo do dvou minut zapnout 67 procent chlapců a rovná polovina dívek. U zapnutí telefonu se už zřejmě projevily zkušenosti starších, když telefon dokázalo zapnout 46 procent pětiletých a 73 procent šestiletých. Všichni šestiletí, kteří mobilní telefon poznali, ho tedy dokázali i zapnout.

Notebook poznaly bezpečně všechny děti. A co se na počítači dělá? Podle dětí se na něm především pracuje nebo hrají hry. „Pracuje. Hraje se,“ řekl třeba pětiletý Vašek. „Táta v tom počítači má takovej papír a na něj kreslí, co bude dělat. Můj táta staví domy,“ vysvětlila šestiletá Anička. Děti také běžně zmiňovaly internet (ať už přímo či nepřímo): „Třeba pracuje na internetu,“ řekl šestiletý Kuba. „Může se tam hrát hry a může se tam psát s kamarádem,“ popsala šestiletá Terezka. „Hrajou se hry nebo máma objednává jídlo do školy,“ uvedl šestiletý Filip.

A podle šestileté Míši se na počítači mohou pouštět pohádky nebo filmy. Co se na počítači dělá? „Nevim," reagovala pětiletá Kačka, i když mi předtím řekla, že si doma na počítači hraje.

Internet

„Víš, co je to internet?" zeptal jsem se dětí a polovina odpovědí bylo strohé „ne" nebo „nevím". Samozřejmě, že definovat internet je pro předškolní dítě obtížné, proto také po otázce následoval experiment. Řada dětí, která odpověděla „ne", pak v experimentu prstem ukázala na jeden z prohlížečů (Internet Explorer, Mozilla Firefox) a dokázala tak, že do styku s internetem přijde.

Často také děti internet ztotožňovaly s počítačem, tedy internet je podle nich počítač (Co je to internet? „Počítač. Hrajou se na něm hry." „Počítač. Pracuje se na něm.").

Jiné odpovědi byly pestřejší: „To je taky takovej počítač, ale jmenuje se to internet, protože je to vzadu na kabelu a je to hodně v práci," vysvětlila mi pětiletá Patricie. „To je taková bedna, která je k internetu. A pracuje se na něm," odpověděl na otázku pětiletý Vojta. „No...počkat. To má můj táta," zarazil se šestiletý Matěj. Podle dalších dětí je internet „stránka v počítači", „vybíráš si tam hry" nebo je to „program na počítači".

Když měly děti na pracovní ploše notebooku ukázat na ikonu („obrázek"), kterým se spouští internetový prohlížeč, ukázalo 48 procent dětí prstem na Internet Explorer, 13 procent na program Mozilla Firefox, 30 procent dětí ukázalo na jinou ikonu a devět procent dětí raději neukázalo na nic.

Spuštění pohádky

Pohádku na pracovní ploše počítače (videosoubor) dokázalo samo najít a spustit 27 procent dětí, naopak 73 procent dětí to nedokázalo. Přitom úspěšnější byly dívky (30 procent), chlapci pohádku zapnuli jen v rovné čtvrtině případů. Řada dalších dětí pohádku našla, označila ji myší, ale nedokázala ji zapnout – problém jim totiž dělalo dvojité klinutí myší nutné pro spuštění souboru. Další děti ukázaly na jinou ikonu, někdo se o spuštění pohádky ani nepokusil.

Jaká média si děti vyberou?

V posledním experimentu, ve kterém si děti mohly vybrat dvě z šesti kartiček s fotografiemi médií, patřila v Podolí k nejoblíbenějším televize, kterou si vybrala čtvrtina dětí. Na druhém místě skončil s 21 procenty mobilní telefon. Notebook a časopis si zvolilo shodně 16 procent dětí. Pátou příčku obsadila s 14 procenty knížka a nejmenší zájem vzbudilo rádio s CD a kazetovým přehrávačem – vybralo si ho devět procent dětí. Televizi si přitom vybralo 64 procent dívek a 36 procent chlapců. Naopak například mobilní telefon si vybralo 67 procent chlapců a 33 procent dívek. U knížky byl poměr chlapců a dívek shodný – 50 na 50 procent.

Jako důvod svojí volby často děti uváděly, že „to mají rády“, že to mají „nejradši“ nebo že se jim to „líbí“. Některé odpovědi byly ale přece jen konkrétnější: „Máma má takovej počítač, kde se můžou pustit písničky a je tam takovej malej králíček, kterej zpívá. A na televizi se s mámou koukáme,“ řekla pětiletá Anička, která si vybrala notebook a televizi. Šestiletý Martin si vybral notebook a mobil: „Protože na počítači jdou hrát hry. A s mobilem jde telefonovat,“ vysvětlil své rozhodnutí. Pětiletý David zvolil notebook a časopis: „Líbí se mi časopisy, kde jsou takový legrační věci, a taky si rád na počítači pouštím pohádky.“ Pětiletá Bára si vybrala časopis a knížku: „Protože máma mi večer čte pohádky nebo nám je včera pouštěla na cédéčku“. A například šestiletá Míša si vybrala mobil a televizi: „Mám nejradši mobily a můžu volat mámě, tátovi nebo ségře. A na televizi si můžu pouštět pohádky.“

5.6.3 Církevní MŠ Srdíčko v Praze 5 – Lužinách

Do rozhovorů a experimentů se v Praze 5 zapojilo sedm dívek a sedm chlapců. Rovněž zastoupení pětiletých a šestiletých bylo rovnoměrné.

Činnosti dětí

Některé děti z MŠ Srdíčko po první otázce („Co děláš, když přijdeš domů ze školky?“) sice také jako děti v Podolí zmínily televizi, ale takové odpovědi byly spíše výjimečné. „Buď si jdu hrát, nebo se jdu koukat na televizi,“ řekl šestiletý Honzík. Jiné médium než televizi děti neuvedly.

Mnohem častěji se tak odpovědi médií netýkaly. Jednu skupinu odpovědí tvořilo obecné konstatování „hraju si“, „půjdu si hrát“ apod. Další děti pak byly konkrétnější: „Svleču se, jdu se najíst a pak jdu na chvíli spát a pak jdeme na procházku. Doma si hraju, pomáhám mamince a tatínkovi. Maminka má zlomený koleno,“ rozpovídal se

šestiletý Tomáš. „Hrajeme Dostihy a sázky a biblický hry, který teď máme ve školce," popsala pětiletá Adélka. Pětiletý Péťa smutně podotknul: „Musím cvičit s okem, protože mám bolavý očíčko." Výjimečně děti opět na otázku odpovídaly v „úzkém" slova smyslu: „Převlíkám se." nebo „Sundám si boty a potom bundu."

A i u druhé otázky („A co ještě doma děláš?") došlo na média jen okrajově. „Třeba si maluju, nebo se dívám na televizi nebo chodím se psem s mojim bráchou nebo si hraju na počítači, když tam brácha není," řekla šestiletá Veronika. Z kontextu ostatních odpovědí pak jednoznačně vybočovala reakce pětiletého Péti: „Hraju si hry na počítači, dám si tam tisíc her a hraju nějaký krvavý a normální hry."

Také u druhé otázky šlo v odpovědích tedy především o „nemediální" aktivity. Šlo buď o hru s hračkami („Hraju si třeba s autíčkama a s parkovacím domem." „Hraju si s panenkama."), pohybové aktivity („Trochu běhám." „... jsem venku a tak.") a děti opět tvrdily, že pomáhají v domácnosti („Taky pomáhám mamince." „Taky s maminkou uklízím.").

Mobilní telefon a notebook

Mobilní telefon poznalo celkem 93 procent dětí, 86 procent chlapců a 100 procent dívek. Jistí si byli všichni pětiletí, u šestiletých telefon nepoznalo 14 procent dětí. Telefon dokázalo zapnout 71 procent chlapců, ale jen 14 procent dívek. Celkově ho tedy dokázalo zapnout 43 procent dětí. Úspěšnost pětiletých a šestiletých byla zcela vyrovnaná.

Notebook poznaly všechny děti. Podle dětí z Lužin se na počítači především pracuje, ale i hrají hry. „Pracuje a vydělávají se tam peníze. Táta to tak dělá," popsal, k čemu je počítač, šestiletý Honzík. „Různě píše, může se na něm telefonovat a může se na něm hrát hry, když nějaké máš. Můžeš se na něm taky učit, že mu dáš nějaký příklad a on to udělá. Nebo si do něj můžeš dát písničky a CD, když máš to zavírátko, co se otevírá a zavírá," rozpovídal se šestiletý Tomáš. „Máma nebo táta tam můžou shánět práci a děťátko tam může hrát hry," řekl pětiletý Péťa. Další z dětí zmínilo, že „se tam může poslouchat pohádka".

Internet

Na otázku, co je to internet, rovnou polovina dětí uvedla, že to neví. Opět se ale opakovala situace, kdy některé z těchto dětí pak v experimentu prokázaly, že se s

internetem setkávají. Druhá polovina dětí se pokusila o vysvětlení, mezi kterými zazněl názor, že internet je počítač. „Taky počítač, taky se tam pracuje," popsal internet například šestiletý Honzík. Další odpovědi byly ale celkem trefné: „Jo. To se spojí s mobilem," řekl šestiletý Matyáš. „Když si chci hrát, dám si na internetu hry pro dívky nebo Ať žijí rytíři. Oni mi to doma napíšou a pak už to zvládnu sama," uvedla pětiletá Adélka. „To jsou takový hry nebo co. Nebo se na něm taky můžou dělat emaily," prohlásil šestiletý Tomáš. Další z dětí řeklo, že si tam rodiče hledají práci.

Internet si z nabízených „obrázků" na pracovní ploše počítače spojilo 36 procent dětí s ikonou programu Internet Explorer, Mozilla Firefox získal sedm procent. 36 procent dětí ukázalo na jinou ikonu, 21 procent dětí neukázalo nic.

Spuštění pohádky

Pohádku na počítači nedokázal zapnout nikdo. Několik dětí pohádku na pracovní ploše počítače našlo, ale neuměly soubor spustit – problém jim dělalo dvojité kliknutí myší. V dalších případech děti označily jinou ikonu. Poměrně často to byla ikona programu WinRAR (program na kompresi dat). Proč možná děti právě WinRAR vybíraly, řekl při svém hlasitém uvažování šestiletý Tomáš: „Pohádky jsou knížky." A ikona zmíněného programu skutečně připomíná hřbet knihy. Některé děti řekly, že to raději zkoušet nebudou.

Jaká média si děti vyberou?

Z šesti nabízených médií si děti nejčastěji volily televizi (39 procent případů), druhou nejčastější volbou byl v rovné čtvrtině případů časopis. Jako třetí nejpopulárnější médium volily děti knížku (18 procent). O čtvrté a páté místo se dělí notebook a rozhlasový přijímač s CD a kazetovým přehrávačem (v obou případech sedm procent). Poslední skončil mobilní telefon se čtyřmi procenty. Zájem o televizi byl z hlediska pohlaví zhruba vyrovnaný.

Jako důvody svého výběru děti podobně jako v Podolí uváděly často spojení typu „mám to rád", „líbí se mi to". Občas zmínily, že mají rády konkrétně pohádkovou postavu Krtečka.

Šestiletá Veronika si vybrala rozhlasový přijímač a televizi: „Mám ráda pohádky a chtěla bych nový rádio, protože někdy nefunguje," vysvětlila. Tentokrát pětiletá Verunka si vybrala televizi a časopis: „Protože se na ní dívám. Časopisů mám spousta."

A například pětiletý Prokop k výběru knížky a televize řekl: „Mám knížku doma i se skládačkou. A televizi mám na pohádku.“ Také další děti zdůvodňovaly své rozhodnutí tím, že danou věc „mají doma“.

5.6.4 MŠ Zámecká v Jilemnici

V jilemnické školce se mnou přišlo do kontaktu 12 chlapců a devět dívek. Chlapci tak byli zastoupeni z 57 a dívky z 43 procent. Pětiletých bylo 14 procent a šestiletých 86 procent.

Činnosti dětí

„Co děláš, když přijdeš domů ze školky?“ zeptal jsem se dětí a ty jen výjimečně zmínily, že sledují televizi. „Hraju si a někdy si můžu pustit pohádku na televizi,“ řekla pětiletá Bára. „Hraju si a pak se umeju, kouknu se na Večerníček a jdu spát,“ shrnul hned v jedné větě šestiletý Denis.

Mnohem častěji se ale odpovědi médií netýkaly. Běžně pak děti zmiňovaly aktivity mimo domov: „Když přijdu, tak jdeme ven,“ řekl šestiletý Evža. „Půjdu si hrát ven nebo jdu s taťkou na kolo,“ uvedla šestiletá Barunka. Podobně mluvily i další děti (například „jdu s pejskem“). Jako další činnosti děti uváděly hru se sourozenci, malování, kreslení, hru s hračkami (autíčka, stavebnice), pomoc mamince. „Třeba něco vyrábím,“ prohlásil šestiletý Danek. „Třeba pozdravím Matýska. To je králík,“ řekl šestiletý Ondra.

Opět se objevila i „úzce“ zaměřená odpověď: „Převlíknu se a dám si banán,“ uvedla šestiletá Míša.

Také u druhé otázky („A co ještě doma děláš?“) se odpovědi týkající se médií objevovaly jen zřídka. „Doma se večer koukám na Večerníček, když ho stihnu, nebo si maluju,“ řekla šestiletá Rozálka. Další z dětí jmenovalo pořad České televize Kouzelná školka, jiné děti zmínily sledování DVD. „Doma jsem někdy na počítači,“ uvedl šestiletý Honza.

Děti naopak často jmenovaly jiné aktivity, jako je hraní si s hračkami (autíčka, zvířátka, stavebnice, panáčci), malování, kreslení nebo pomoc rodičům („Doma pomáhám mamce sekat trávu. Hraju si s míčkem,“ prohlásila šestiletá Barunka. „Někdy jsem venku a pomáhám taťkovi dělat skluzavku a řežu v kůlně,“ uvedl šestiletý Péťa). Šestiletá Terezka si hraje na rodinu. „Třeba se doma koukám na kytičky, jak rostou,“ řekl šestiletý Matěj.

Mobilní telefon a notebook

Mobilní telefon poznalo 81 procent dětí (tři čtvrtiny chlapců a 89 procent dívek). Zapnout ho dokázalo 29 procent dětí, naopak 71 procent si nevědělo rady. Úspěšnější byli chlapci (33 procent), dívky telefon zapnuly jen v 22 procentech případů. Počítač (notebook) poznaly všechny děti.

Několik dětí řeklo, že neví, co se na počítači dělá. Mezi nejčastější odpovědi ale patřilo to, že se „tam pracuje“, „hrajou hry“, „píše“. Děti ovšem mluvily i o tom, že se „tam hledají informace“, „píše SMSka“, „někomu se píše a může se vidět v kameře“. Další zmínily i sledování filmu a prohlížení map. „Třeba když seš ve škole a něco nevíš, tak si tam něco najdeš,“ popsal šestiletý Kuba. Podle šestiletého Péti se na počítači „cvaká“.

Internet

Jen zlomek dotazovaných dětí řekl, že neví, co je to internet. Navíc pak i oni většinou ukázaly při experimentu na ikony internetových prohlížečů. Ostatní děti se pokusily pojem internet vysvětlit.

Opět často říkaly, že se tam hrají hry nebo píše. Děti ale mluvily i tom, že se tam dají vyhledávat informace nebo pohádky. „Tam se může napsat, co chceme a co chceme najít,“ řekla třeba pětiletá Bára. Běžnou odpovědí bylo i to, že internet je počítač. Zajímavý byl popis internetu od šestiletého Martina: „To je zeměkoule, na který je hořící liška. Něco se tam najde, pracuje, dají se tam hrát hry,“ řekl a „hořící liškou“ přitom určitě myslel ikonu prohlížeče Mozilla Firefox.

Výzva „ukaž na obrázek, kterým se zapíná internet“ vedla prst 38 procent dětí na ikonu prohlížeče Internet Explorer, 24 procent dětí ukázalo na program Mozilla Firefox. Na jinou ikonu ukázalo 14 procent dětí, 24 procent dětí neukázalo na nic.

Spuštění pohádky

Animovanou pohádku spustila desetina dětí. I v Jilemnici našlo pohádku více dětí, ale neuměly ji spustit. Šestiletý Martin se ale problému s dvojitým kliknutím na myši vyhnul a poradil si tak, že pohádku spustil stisknutím klávesy Enter. Další děti označily jinou ikonu nebo se o spuštění pohádky raději nepokusily.

Jaká média si děti vyberou?

Nejčastější volbou z šesti nabízených médií byl časopis s 24 procenty „preferenčních hlasů“. Hned po něm volily děti nejčastěji mobilní telefon (21 procent). O třetí až páté místo se podělily notebook, knížka a televize (14 procent). Nejmenší zájem vzbudil rozhlasový přijímač s CD a kazetovým přehrávačem (12 procent). „Vítězný“ časopis si zvolilo 60 procent chlapců a 40 procent dívek.

K „tradičním“ důvodům pro výběr daných médií u dětí patřily věty „líbí se mi to“, „baví mě to“, „mám to rád“. Výjimečně jmenovaly jako důvod i postavu Krtečka. Další zdůvodnění dětí byla poměrně pestrá. Pětiletý Matěj si vybral televizi a počítač: „Chceme novou televizi, protože jsem jí jednou trochu zbořil. A počítač proto, že když se chceme na něco koukat, tak to trvá dlouho, než to naběhne.“ Šestiletý Kuba si zvolil notebook a mobilní telefon: „Počítač, aby kdybychom měli něco ve škole, tak abych to uhodl a paní učitelka mi nedala pětku. A mobil, kdybych něco nevěděl, tak abych mohl zavolat a poradit se.“ Mezi další důvody patřilo to, že děti mají dané věci doma, nebo by je prostě chtěly. A například šestiletý Péťa si vybral mobilní telefon a rádio: „Protože rádio hraje a to mě může uspat. A mobil třeba na focení nebo na volání.“

5.6.5 Shrnutí experimentů a rozhovorů s dětmi

Celkem jsem ve třech školkách pozoroval a mluvil s 31 chlapci a 26 dívkami. Zastoupení chlapců tak bylo mírně nadpoloviční (54 procent), dívek bylo 46 procent. Převládali šestiletí, kterých bylo 63 procent, pětiletých bylo 37 procent.

Mobilní telefon poznalo 81 procent chlapců a 85 procent dívek. Celkem tedy telefon naopak nepoznalo 18 procent dětí.[84] Při zapínání telefonu byli výrazně úspěšnější chlapci – telefon spustili v 55 procentech případů, zatímco dívkám se to povedlo jen zhruba v 31 procentech případů. Celkově telefon dokázala zapnout méně než polovina dětí (44 procent). Zkušenost starších dětí se přitom v podstatě neprojevila, když telefon zapnulo 44 procent šestiletých a 43 procent pětiletých.

Notebook poznaly bez váhání naprosto všechny děti. Když pak na pracovní ploše počítače vybíraly z 13 ikon tu, kterou by se „zapnul“ internet, ukázalo 41 procent dětí na prohlížeč Internet Explorer, 16 procent na prohlížeč Mozilla Firefox, čtvrtina dětí (26 procent) ukázala na jinou ikonu a 17 procent dětí neukázalo na nic.[85] Mezi

[84] Viz příloha č. 10: Kolik dětí dokázalo zapnout mobilní telefon.

[85] Viz příloha č. 11: Jaké ikony děti označovaly.

dětmi, které nezvolily žádnou z ikon, bylo 80 procent dívek a 20 procent chlapců. Naopak na Internet Explorer ukázalo 71 procent chlapců a 29 procent dívek, na prohlížeč Mozilla Firefox 67 procent chlapců a 33 procent dívek.

Pohádku (videosoubor) mezi ikonami našlo a zapnulo 14 procent dětí, mírně úspěšnější přitom byly dívky (15 procent), chlapci byli úspěšní v 13 procentech případů.

Z šesti médií, která jsem vyfotografoval a dětem nabízel na kartičkách, byla nejvíce žádaná televize – vybralo si ji 25 procent dětí. Druhou nejčastější volbou byl časopis (21 procent). Mobilní telefon skončil třetí a vybralo si ho 17 procent dětí. Čtvrtá knížka (15 procent) předstihla pátý notebook (13 procent). Nejmenší zájem vzbudil rozhlasový přijímač s CD a kazetovým přehrávačem (10 procent).[86] „Vítěznou" televizi zvolily s výraznou převahou dívky (64 procent), u chlapců byla úspěšná v 36 procentech případů. Naopak mobilní telefon zaujal především chlapce (68 procent), u dívek měl úspěch menší (jen 32 procent). A například „poslední" rádio si vybralo 73 procent chlapců a jen 27 procent dívek.[87]

Proč si děti nevybraly jinak?

Experimenty i rozhovory ukázaly, že děti jsou poměrně zkušenými uživateli médií – naprosto spolehlivě poznají počítač a zpravidla mají i představu o tom, jak by ho mohly využít (především k hraní her). Drtivá většina dětí pozná i mobilní telefon (a děti, které ho nepoznaly, mohlo zaskočit například to, že u modelu použitém v experimentu je k „objevení" klávesnice s číslicemi a písmeny potřeba telefon rozevřít). Zhruba polovina dětí dokáže telefon zapnout a navíc některé děti v rozhovorech samy zmínily, že na telefonu hrají hry. O tom, že děti dobře znají televizi, rozhlasový přijímač (hudební přehrávač) a samozřejmě knihy a časopisy není ani třeba mluvit. A právě proto, že děti uvedená média znají, se může zejména jeden závěr zdát z jistého pohledu nelogický: Proč byl časopis (dětem běžně dostupná věc) u dětí výrazně úspěšnější než notebook (přístup k počítači rodiče značně omezují, a tak by děti mohl lákat)?

Důvodů bude jistě několik, přímo v odpovědích dětí by se nejméně jeden dal vysledovat. A sice právě ten, že časopisy jsou pro děti skutečně něčím běžným – jsou zvyklé si je doma prohlížet, omalovávat, učí se v nich číst nebo jim z nich někdo čte,

[86] Viz příloha č. 12: Jaká média si děti vybíraly.

[87] Viz příloha č. 13: Jak děti vybíraly média podle pohlaví.

případně jich mají doma přímo „spousta“ – jak řekla pětiletá Verunka. Naopak vlastní mobilní telefon nebo počítač je u dětí výjimkou. Děti se tak výběrem časopisu pohybují ve známém světě (mají potřebu určitých jistot, viz kapitola 4.1).

Za úspěchem časopisu a také televize u dětí bude zřejmě stát i fenomenismus (dítě svou pozornost zaměřuje na okamžitě vnímatelné atributy určitého objektu, viz kapitola 4.2). A právě televize a dětské časopisy mají na první pohled výraznou obrazovou složku (nejméně úspěšný byl u dětí hudební přehrávač).

A konečně sledování televize nebo prohlížení časopisů bude pro děti pravděpodobně z hlediska dovedností méně náročné, než je obsluhování počítače nebo mobilního telefonu. Také knížka bude pro děti spíše symbolem „složitého“ čtení, naopak časopis „jednoduchého“ prohlížení.

6 Závěr

Jaké místo mají média v životě dětí ve věku 5-6 let? Z hlediska času, který děti s médii stráví, nejde určitě o postavení zanedbatelné. Děti podle rodičů sledují v průměru televizi 6,2 hodiny týdně, vedle toho jsou u počítače další zhruba dvě hodiny týdně, k tomu průměrně 3,2 hodiny týdně poslouchají elektronicky reprodukovanou hudbu a před spaním jim někdo čte z knížek či časopisů v průměru 3,6 hodiny týdně. Jedno dítě tak podle těchto údajů stráví s médii 15 hodin týdně. K tomu se ale s médii setkává i ve školce: s televizí a počítačem jen příležitostně, ale s elektronicky reprodukovanou hudbou jde o dvě, někdy až o pět hodin týdně. Ve školkách pak dětem učitelé pravidelně čtou - v průměru 2,5 až 3,5 hodiny týdně. V souhrnu tak „průměrné“ dítě stráví s médii zhruba 20 hodin týdně. Například za nepříznivého počasí ale toto číslo dál narůstá, protože tehdy přichází ve školkách ke slovu i televize, stejně tak narůstá délka poslechu hudby apod. Zjednodušeně se tak dá říci, že předškolní dítě ve věku 5-6 let stráví s médii celý jeden den v týdnu (přitom ale tyto děti zpravidla ještě neumějí číst). Tento závěr je zjednodušený mimo jiné i proto, že zjištěná data nepokrývají kontakt dítěte s médii zcela komplexně – pokud si například dítě ve školce samo vezme knížku a začne si ji prohlížet, metody výzkumu, které jsem použil, to nezaznamenají (pro takový případ by bylo nutné dítě nepřetržitě sledovat). Podobně rodiče v jednom případě uvedli, že před spaním dítěti nečtou vůbec (ale přitom mu občas čtou přes den).

6.1 Porovnání hypotéz s výsledky výzkumu

Jsou u dětí ve věku 5-6 let úspěšnější média klasická, nebo média nová?

Základní hypotéza předpokládala, že pětileté a šestileté děti už mají vlastní mediální povědomí a že si média elektronická v případě svobodné volby zvolí častěji než knížky nebo časopisy. Tato hypotéza se potvrdila jen částečně. Z šesti médií, která jsem vyfotografoval a dětem nabízel na kartičkách, byla nejvíce žádaná televize – tedy skutečně elektronické médium, vybrala si ji rovná čtvrtina dětí. Avšak druhou nejčastější volbou dětí byl časopis (21 procent), který tak předčil nejen třetí mobilní telefon (17 procent), ale i pátý notebook (13 procent). Notebook si tak děti vybraly dokonce častěji než čtvrtou knížku (15 procent). Nejmenší zájem vzbudil u dětí rozhlasový přijímač s CD a kazetovým přehrávačem (10 procent).

Například televizi si přitom s výraznou převahou vybíraly dívky (64 procent), u chlapců vzbudila zájem jen v 36 procentech případů. Naopak mobilní telefon zaujal především chlapce (68 procent), naopak dívky ho volily jen v 32 procentech případů.

Rodiče v dotazníku prokázali, že preference svých dětí zřejmě dobře znají, protože také oni uvedli, že nejoblíbenějším médiem dětí je televize. Na druhé místo rodiče zařadili prohlížení knížek a na třetí místo prohlížení časopisů.

Na čtvrtém místě v žebříčku sestavovaném rodiči skončil rozhlasový přijímač s CD a kazetovým přehrávačem (což bylo v tomto případě poslední místo, mobilní telefon a notebook jsem vyřadil - viz kapitola 5.4).

6.1.1 Vedlejší hypotézy

První vedlejší hypotéza

První z vedlejších hypotéz počítala s tím, že děti z velkého města (Prahy) tráví s médii více času než děti z malého města (Jilemnice), které jsou v „užším“ kontaktu s přírodou. Také tato hypotéza se potvrdila jen částečně.

Děti z MŠ v Praze 4 – Podolí jsou v průměru za týden u počítače 2,3 hodiny, u televize 5,7 hodiny. Elektronicky reprodukovanou hudbu poslouchají 5,3 hodiny týdně a před spaním jim za celý týden někdo předčítá 3,4 hodiny. To je celkem 16,7 hodiny s médii týdně.

Děti z MŠ v Praze 5 - Lužinách stráví u počítače v průměru za týden 0,7 hodiny, u televize 5,9 hodiny. Elektronicky reprodukovanou hudbu poslouchají 2,5 hodiny týdně. Před spaním jim někdo čte v součtu celkem 4,9 hodiny týdně. To je v souhrnu 14 hodin s médii týdně.

Děti z MŠ v Jilemnici u počítače stráví 2,5 hodiny týdně, u televize rovných sedm hodin. Elektronicky reprodukovanou hudbu poslouchají v průměru 1,9 hodiny a dětem před spaním někdo čte 3,1 hodiny týdně. Celkem tak jde o 14,5 hodiny s médii.

Děti z Jilemnice tak skutečně tráví méně času s médii než děti z Prahy 4, ale zároveň zhruba stejně času jako děti z církevní MŠ v Praze 5.

Druhá vedlejší hypotéza

Další vedlejší hypotéza uváděla, že děti z církevní školky jsou vychovávány ke konzervativním hodnotám, proto v jejich „mediálním světě“ bude mít kniha a čtení silnější pozici než u dětí z dvou ostatních MŠ (zřizovatelem je město a městská část).

Tato hypotéza se jednoznačně potvrdila. Dětem z MŠ v Praze 4 – Podolí za celý týden někdo před spaním předčítá 3,4 hodiny, dětem z MŠ v Jilemnici 3,1 hodiny, ale dětem z církevní MŠ v Praze 5 - Lužinách jde o 4,9 hodiny týdně.

Také z odpovědí učitelek vyplynulo, že nejvíce ve školce čtou dětem na Lužinách (v Podolí 2,5 hodiny týdně, v Jilemnici 2,5 až tři hodiny týdně a na Lužinách 3,5 hodiny). Tamní děti naslouchají kromě klasických pohádek nebo příběhů o dětech i čtení z Bible či čtení jiné náboženské literatury.

A hypotéza se potvrdila také v experimentu u samotných dětí. V MŠ Na Zvoničce v Praze 4 si časopis a knížku zvolilo celkem 30 procent dětí. V MŠ Zámecká si stejná média zvolilo celkem 38 procent dětí. V Církevní MŠ Srdíčko v Praze 5 si časopis vybrala rovná čtvrtina dětí, knížku zvolilo 18 procent, tedy celkem tato dvě média měla úspěch u 43 procent dětí.

Třetí vedlejší hypotéza

Poslední hypotéza předpokládala, že většina dětí v praktickém experimentu označením obrázku (ikony na pracovní ploše počítače) prokáže, že se ve svém životě už setkala s internetem. Také tato hypotéza se potvrdila.

Když děti na pracovní ploše počítače vybíraly z 13 ikon tu, kterou by se „zapnul“ internet, ukázalo 41 procent dětí na prohlížeč Internet Explorer, 16 procent na prohlížeč Mozilla Firefox – dva internetové prohlížeče tedy označilo celkem 57 procent dětí. Čtvrtina dětí (26 procent) ukázala na jinou ikonu a 17 procent dětí neukázalo na nic.

6.2 Shrnutí některých dalších poznatků

Mobilní telefon vlastní podle odpovědí rodičů sedm procent dětí. Přístup k počítači mají doma přesně tři čtvrtiny dětí, z toho 30 procent dětí ale počítač bez cizí pomoci neobslouží (neumí to, má to zakázané od rodičů), naopak 46 procent dětí si poradí bez cizí pomoci (i tehdy ale rodiče zpravidla čas a náplň práce u počítače dětem regulují). K činnostem dětí na počítači patří zejména hraní her. Rodiče se často snaží, aby tyto hry procvičovaly postřeh, pohotovost i logické uvažování. Děti si na počítači také malují, kreslí, pracují i s výukovými programy nebo společně s rodiči hledají zajímavosti na internetu.

Významné postavení ve volnočasových aktivitách dětí z Prahy 4 - Podolí mají elektronická média, což vyplynulo z odpovědí samotných dětí v rozhovorech. V reakcích na první otázku „Co děláš, když přijdeš domů ze školky?“ děti nejčastěji zmiňovaly odpovědi spojené s elektronickými médii. „Zapnu si telku a koukám se na Kouzelnou školku,“ řekla například šestiletá Terezka. U dětí z Prahy 5 - Lužin i z Jilemnice hrají média ve volném čase vedlejší roli, děti zmiňovaly spíše jiné činnosti (hry se stavebnicí, s jinými hračkami, se sourozencem atd.)

Děti jako nejslabší diváci?

Podle údajů z dotazníkových šetření sledují předškolní děti televizi výrazně méně, než je v české populaci běžné. V lednu 2010 strávil Čech ve věku 15 let a starší v průměru u televize denně 3 hodiny a 53 minut (viz kapitola 2.1), v letním období, například v červenci 2009 sledovali Češi ze stejné věkové skupiny televizi denně v průměru 2 hodiny a 45 minut. Podle odpovědí rodičů a učitelů z mateřských škol ale děti ve věku 5-6 let stráví u televize denně sotva jednu hodinu.

Takové údaje se pak velmi výrazně liší od závěru výzkumu v kapitole 3.1.4 (Děti jako nejsilnější diváci). Zatímco v roce 1997 v USA trávili u televize předškoláci (ve věku 3-6 let) čtyři hodiny za den a dosahovali tak populačního průměru, zjištěná jedna hodina denně u českých předškoláků je hluboko pod populačním průměrem. Je ale třeba připomenout, že údaje, které jsem při výzkumu získal, nepocházejí z přesného měření, ale vycházejí z tvrzení rodičů a učitelů.

Co je to internet?

V rozhovorech s dětmi jsem se jich ptal také na to, co je to internet. Pro předškolní dítě je jistě obtížné tento pojem definovat, proto také po otázce následoval výše zmíněný experiment (nemálo dětí, které odpověděly, že nevědí, co to internet je, pak ale v experimentu prstem ukázalo na jeden z prohlížečů Internet Explorer či Mozilla Firefox). V souhrnu všech tří zkoumaných školek přibližně polovina dětí odpověděla, že neví, co to internet je. Druhá polovina se ale pokusila o vysvětlení pojmu. Děti pak často internet ztotožňovaly s počítačem, tedy internet je podle nich počítač (Co je to internet? „Taky počítač, taky se tam pracuje,“ popsal internet například šestiletý Honzík.).

Další odpovědi se skutečně týkaly některých charakteristik internetu. „Když si chci hrát, dám si na internetu hry pro dívky nebo Ať žijí rytíři. Oni mi to doma napíšou a pak už to zvládnu sama," uvedla pětiletá Adélka. „Tam se může napsat co chceme a co chceme najít," uvedla pětiletá Bára. Pojem internet se pokusil popsat i šestiletý Martin: „To je zeměkoule, na který je hořící liška. Něco se tam najde, pracuje, dají se tam hrát hry," řekl a „hořící liškou" přitom zjevně myslel ikonu prohlížeče Mozilla Firefox. Podle dalších dětí je internet „stránka" či „program" na počítači.

Jiné děti se soustředily na zjevné atributy, které s připojením k internetu souvisejí: „To je taky takovej počítač, ale jmenuje se to internet, protože je to vzadu na kabelu a je to hodně v práci," vysvětlila pětiletá Patricie. „To je taková bedna, která je k internetu. A pracuje se na něm," odpověděl pětiletý Vojta.

Spuštění pohádky na počítači

Pohádku (videosoubor) mezi ikonami na pracovní ploše počítače našlo a zapnulo 14 procent dětí, mírně úspěšnější přitom byly dívky (15 procent), chlapci byli úspěšní v 13 procentech případů. U tohoto experimentu se ukázalo, že děti měly problém s drobnou motorikou - správný soubor totiž označilo mnohem více dětí, ale pro spuštění pohádky jim chybělo rychle provedené dvojité kliknutí myší. Tomu se ovšem dokázal vyhnout šestiletý Martin, který si poradil tak, že pohádku spustil stisknutím klávesy Enter.

V dalších případech děti označily jinou ikonu. Poměrně často to byl program WinRAR (program na kompresi dat), jehož ikona připomínala hřbet knihy.

Televize není „magnetem" pro všechny

Jeden z rodičů v dotazníku uvedl: „Všechny děti, pokud je necháte, budou rády sedět u televize, proto se to musí regulovat." Takové přesvědčení není zřejmě ojedinělé, avšak někteří jiní rodiče v dotazníků naopak uváděli, že jejich dítě si při sledování televize dokáže samo říci „dost", nebo že „moc rád televizi nesleduje".

Podle těchto výpovědí se tak nedá říci, že by televize byla pro každé dítě neodolatelným magnetem, od kterého se samo odpoutat nedokáže. Ilustrací k tomu může být i to, že v experimentech ve školkách si sice děti z nabízených médií nejčastěji zvolily televizi, avšak slovo „nejčastěji" znamenalo, že televize měla úspěch u „pouhé" čtvrtiny dětí. Přitom knížku a časopis si v součtu zvolilo 36 procent dětí.

6.3 Kdy u dětí definitivně zvítězí elektronická média nad papírovými?

I když knížky a časopisy u dětí zatím nemají ve vztahu k dalším médiím špatné postavení, nehrozí, že za pár let budeme v pokoji předškoláků například papírové časopisy hledat marně?

V kapitole 5.6.5 (shrnutí experimentů a rozhovorů s dětmi) jsem popsal, že časopisy mají u dětí úspěch zejména proto, že jim jsou běžně dostupné, pro jejich prohlížení není potřeba složitých dovedností a děti láká jejich výrazná obrazová složka, která má jasné atributy.

Tedy pokud tyto podmínky splní nové „elektronické“ časopisy, může být ten papírový v dětských pokojích skutečně za několik let raritou. Ale není časopis časopisem nebo kniha knihou, i když jsou místo na papíře v přenosném elektronickém prohlížeči?

Resumé

Diplomová práce „Mediální návyky dětí ve věku 5-6 let“ hledá odpověď na dvě základní otázky: Jaké místo mají média v životě předškolních dětí ve věku 5-6 let? Jsou u dětí tohoto věku oblíbenější klasická média (televize, časopisy, rozhlas, ale i knihy), nebo média nová (počítač, internet, mobilní telefon apod.)?

Odpověď na tyto otázky autor hledal pomocí vlastního výzkumu, který se zaměřil na děti ze tří mateřských škol, jejich rodiče i učitele. Výzkum čerpal ze tří základních pramenů. Prvním zdrojem bylo dotazníkové šetření u rodičů dětí, druhým zdrojem dotazníkový průzkum u učitelů a třetím pramenem byly děti samotné – autor s nimi vedl strukturované rozhovory a zároveň s dětmi provedl několik jednoduchých experimentů. K analytickým metodám výzkumu patřila kvantitativní i kvalitativní obsahová analýza.

Závěry z kvantitativního výzkumu posloužily k ověření či vyvrácení několika hypotéz. Základní hypotéza předpokládala, že pětileté a šestileté děti si média elektronická v případě svobodné volby zvolí častěji než knížky nebo časopisy. Tato hypotéza se potvrdila jen částečně. Když si děti v experimentu mohly z jednotlivých médií vybírat, byla sice nejvíce žádaná televize, ale časopis byl u dětí úspěšnější než mobilní telefon i notebook. Také knížku si děti vybíraly častěji než notebook.

Z vedlejších hypotéz se potvrdila například ta, že většina předškoláků je v kontaktu s internetem. Na pracovní ploše počítače z řady nabízených ikon celkem 57 procent dětí označilo prohlížeče Internet Explorer nebo Mozilla Firefox.

Předškolní děti sledují televizi výrazně méně, než je celkově v české populaci běžné – takový závěr přinesla data od rodičů, podle kterých se děti dívají na televizi denně sotva jednu hodinu.

Také podle učitelů se děti v mateřských školách s televizí a zejména s počítačem setkávají jen zřídka, naopak pravidelně několikrát týdně jim někdo čte.

Z rozhovorů s dětmi vyplynulo, že média mají u předškoláků své pevné místo, ale děti je ve svém volném čase nepovažují za dominantní prvek. Důležitou roli nadále pro děti mají klasické hračky (stavebnice, modely aut), hra se sourozenci, malování, kreslení nebo sportovní aktivity.

Summary

The diploma thesis „The Media Habits of Children Aged 5-6 Years“ seeks to answer two basic questions: What place does the media have in the lives of children aged 5-6 years? Are traditional media (television, radio, magazines, as well as books), or new media (computer, internet, cell phones, etc.) more popular fot these children? To answer to these questions, the author conducted his own research, which focused on children from three nursery schools, their parents and teachers. Research was drawn from three basic sources. The first source was a questionnaire survey of parents of children, another was a questionnaire survey among teachers, and the third source was a questionnaire with the children themselves - the author led them through structured interviews and also conducted several simple experiments. The analytical methods of the research included both quantitative and qualitative content analysis.

The findings from the quantitative research have been used to validate or refute some hypotheses. The basic hypothesis assumed that five and six-year-old children elect to engage in electronic media in the event of free choice, more than they do books or magazines. This hypothesis was confirmed only partially. When the children could, in the experiment, choose from different media, television was the most sought after option, but magazines were more popular with children than a mobile phone and laptop. Also, a book was more popular than a laptop.

And for example, one of the incidental hypotheses is confirmed: the majority of pre-schoolers are in contact with the Internet. From the desktop icons on the laptop 57 percent of children chose Internet Explorer or Mozilla Firefox.

Preschool children watch significantly less television than the average Czech population - such a conclusion was obtained from parents. According to them, children watch television every day fot just one hour.

In addition, according to teachers in nursery schools, children are rarely in contact with television and especially with the computer but someone reads to them regularly several times a week.

The interviews with children showed that the media have a firm place in the leisure activities of preschool children. However, the children do not consider media as a dominant element of their free time as they consider it important to continue to have classic toys (box of bricks, car models) to play with, or to play with siblings, paint or draw.

Použitá literatura

BLAŽEK, Bohuslav. *Tváří v tvář obrazovce* . 1.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995. ISBN 80-85850-11-7.

ČÁP, J. – MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 2.vyd. Praha: Portál, 2007, 655 s. ISBN 978-80-7367-273-7.

DENNIS, Everette E. - PEASE, Edward C. *Children and the media.* 2.vyd. New Jersey: Transaction Publishers, 2000, 199 s. ISBN 1-56000-872-5.

DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost.* 3.vyd. Praha: Karolinum, 2008. 372 s. ISBN 978-80-246-0139-7.

KRAUS, Jiří a kol. *Nový akademický slovník cizích slov.* 1.vyd.Praha: Academia, 2005. 879 s. ISBN 978-80-200-1351-4.

MUSIL, Josef. *Elektronická média v informační společnosti.*1.vyd. Praha: Votobia, 2003. ISBN 80-7220-157-3.

OSVALDOVÁ, B. – HALADA, J. a kol. *Praktická encyklopedie žurnalistiky.* 2.vyd. Praha: Libri, 2004. 240 s. ISBN 80-7277-108-6.

PIAGET, J. *Psychologie dítěte.* 2.vyd. Praha: Portál, 1997, 144 s. ISBN 80-7178-146-0.

STRAUSS, A. – CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. 1.vyd. Boskovice: Albert, 1999. 228 s. ISBN 80-85834-60-X.

ŠANDEROVÁ, J. *Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách.* 1.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. ISBN 80-86429-40-7.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1.vyd. Praha: Portál, 2000. 528 s. ISBN 80-7178-308-0.

VALKENBURG, P. *Children's Responses to the Screen. A Media Psychological Approach*. 1.vyd. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 2004. 164 s. ISBN 0-8058-4764-2.

Periodika

BÖHME-DÜRR, K. Books are `Littler' Than TV: American and German Children Talk About Different Media, E*uropean Journal of Communication*, 1990, vol. 5.

KOOLSTRA, C. M. - VAN DER VOORT, T. H. A. - VAN DER KAMP, L. J. Television's impact on children's reading comprehension and decoding skills: A 3-year panel study, *Reading Research Quarterly*, 1997, vol. 32, no. 2.

LIPINSKÁ, K. Batole a počítač. *Děti a my*, 2009, roč. 39, č. 2, s.18.

ROBERTS, F. D. – BACHEN, CH. B. – HORNBY, M. C. - HERNANDEZ-RAMOS, P. Reading and television: Predictors of Reading Achievement at Different Age Levels, *Communication Research,* 1984, vol. 11, no. 9.

WILKOVÁ, S. Pozor na mobily v dětských rukou. *Děti a my*, 2009, roč. 39, č. 5.

Výzkumné práce

BUCHTÍK, M. – ŠMAHEL, D. a kol. *Češi a Česky v kyberprostoru: Zpráva výzkumného týmu sociologie a psychologie.* Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, 2008.

Diplomové práce

BROUČKOVÁ, I. *Psychosociální aspekty sledování televizního vysílání u dětí předškolního věku.* České Budějovice, 2007. 100 s. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Zdravotně sociální fakulta. Vedoucí diplomové práce Václav Šnorek.

DAŇKOVÁ, L. *Vlivy médií na chování dětí předškolního věku.* České Budějovice, 2008. 74 s. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Vedoucí bakalářské práce Gabriel Švejda.

HANÁK, Z. *Děti a jejich televizní hrdinové.* Brno, 2008. 164 s. Diplomová práce na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity. Vedoucí diplomové práce Jaromír Volek.

TRNKOVÁ, E. *Násilí zobrazované v televizi a jeho možné účinky na děti předškolního věku.* Praha, 2000. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd.

Elektronické zdroje:

Česká tisková kancelář [Česká republika]. *Většina Čechů využívá jako hlavní zdroj informací televizi* [online]. 27.1.2010 [cit. 2010-02-24]. Dostupné z <http://www.lidovky.cz/vetsina-cechu-vyuziva-jako-hlavni-zdroj-informaci-televizi-pqa-/ln-media.asp?c=A100127_182913_ln-media_ter>.

Český statistický úřad [Česká republika]. *Mobilní telefonní síť* [online]. c2010, poslední revize 25.2.2010 [cit. 2010-03-13]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mobilni_telefonni_sit>.

Český statistický úřad [Česká republika]. *Kolik a kdo z nás používá internet?*[online]. c2010, poslední revize 12.2.2009 [cit. 2010-02-24]. Dostupné z: <http://www2.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/1_kolik_a_kdo_z_nas_pouziva_internet>.

CHRISTAKIS, D. A. – GARRISON, M. M. Preschool-Aged Children's Television Viewing in Child Care Settings. *Pediatrics* [online]. 2009, vol. 61, n. 11[cit. 2010-03-14]. Dostupné z <http://pediatrics.aappublications.org/cgi/reprint/peds.2009-0862v1.pdf>.

CHÝLOVÁ, Helena. *Problémové velké písmeno - Internet nebo internet* [online]. 5.10.2009 [cit. 2010-02-24]. Dostupné z < http://www.rozhlas.cz/plzen/jazykovykoutek/_zprava/172061>.

MACEK, Jakub. Nová média. *Revue pro média* [online]. 2002, roč. 2, č. 4 [cit. 2010-02-24]. Dostupné z <http://fss.muni.cz/rpm/Revue/Heslar/nova_media.htm>.

MEDIAN, s. r. o. [Česká republika]. *Radio projekt - 2. pololetí 2009* [online]. 11.2.2010 [cit. 2010-02-24]. Dostupné z <http://www.median.cz/docs/RP_2009_3+4Q_zprava.pdf>.

MEDIAN, s. r. o. [Česká republika]. *Media projekt - celý rok 2009* [online; cit. 2010-02-24]. Dostupné z <http://www.median.cz/docs/MP_2009_zprava.pdf>.
The Pew Research Center for the People & the Press [Washington, DC]. *Biggest Stories of 2008: Economy Tops Campaign* [online]. 23.12.2008 [cit. 2010-02-24]. Dostupné z <http://people-press.org/reports/pdf/479.pdf>.

Mediasearch [Česká republika]. *Volnému času českých dětí vládnou televize, počítač a zájmové kroužky* [online]. 11.8.2009 [cit. 2010-02-24]. Dostupné z <http://www.mediaresearch.cz/file/231/tz-volnemu-casu-ceskych-deti-vladnou-televize-pocitac-a-zajmove-krouzky.pdf>.

Mediasearch [Česká republika]. *Měsíční zpráva o sledovanosti televize* [online]. 10.2.2010 [cit. 2010-03-14]. Dostupné z: <http://www.mediaresearch.cz/produkty-sluzby/mereni-televize/vysledky-mereni-v-cr/>.

NAVRCHOLU.cz [Česká republika]. *Microsoft Internet Explorer používá již méně než polovina trhu* [online]. 31.3. 2010 [cit. 2010-04-12]. Dostupné z <http://www.iinfo.cz/tiskove-centrum/tiskove-zpravy/navrcholu-prohlizece-02-2010/>

NetMonitor – SPIR – Mediaresearch & Gemius [Česká republika]. *Výzkum sociodemografie návštěvníků internetu v České republice* [online; cit. 2010-02-24]. Dostupné z <http://netmonitor.cz/outputs/2010_01_TOTAL.pdf>.

SMAHEL,Petr. *The Internet in the Czech Republic 2008 - Four Years of WIP in the Czech Republic* [online]. c2010, poslední revize 30.3.2009 [cit. 2010-02-24]. Dostupné z: <http://www.worldinternetproject.net/publishedarchive/Czech_Republic_2008_Four%20Years.pdf>.

YOUNG, K. *Signs of Internet Addiction* [online, cit. 2010-02-24]. Dostupné z <http://netaddiction.com/ >.

YOUNG, K. *Compulsive Surfing* [online]. 15.8.2009 [cit. 2010-02-24]. Dostupné z <http://netaddiction.com/index.php?option=com_content&view=article&id=62&Itemid=85>.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Podíl sledovanosti jednotlivých televizních stanic v lednu 2010 (graf a tabulka).

Příloha č. 2: Denní poslechovost celoplošných stanic v ČR (tabulka).

Příloha č. 3: Čtenost celostátních deníků v roce 2009 (tabulka).

Příloha č. 4: Čtenost časopisů pro děti a mládež v roce 2009 (tabulka).

Příloha č. 5: Dotazník pro rodiče předškolních dětí.

Příloha č. 6: Dotazník pro učitele v mateřských školách.

Příloha č. 7: Formulář pro odpovědi dětí.

Příloha č. 8: Pracovní plocha na notebooku (obrázek).

Příloha č. 9: Šest fotografií médií, z kterých si děti při experimentu vybíraly (obrázky).

Příloha č. 10: Kolik dětí dokázalo zapnout mobilní telefon (tabulka).

Příloha č. 11: Jaké ikony děti označovaly (tabulka).

Příloha č. 12: Jaká média si děti vybíraly (tabulka).

Příloha č. 13: Jak děti vybíraly média podle pohlaví (tabulka).

Příloha č. 14: Přepisy odpovědí dětí z MŠ Na Zvoničce v Praze 4 – Podolí.

Příloha č. 15: Přepisy odpovědí dětí z Církevní MŠ Srdíčko v Praze – 5 Lužinách.

Příloha č. 16: Přepisy odpovědí dětí z MŠ Zámecká v Jilemnici.

Přílohy

Příloha č. 1: Podíl sledovanosti jednotlivých televizních stanic v lednu 2010 (graf a tabulka). Zdroj: Měsíční zpráva o sledovanosti televize, leden 2010, Mediaresearch.

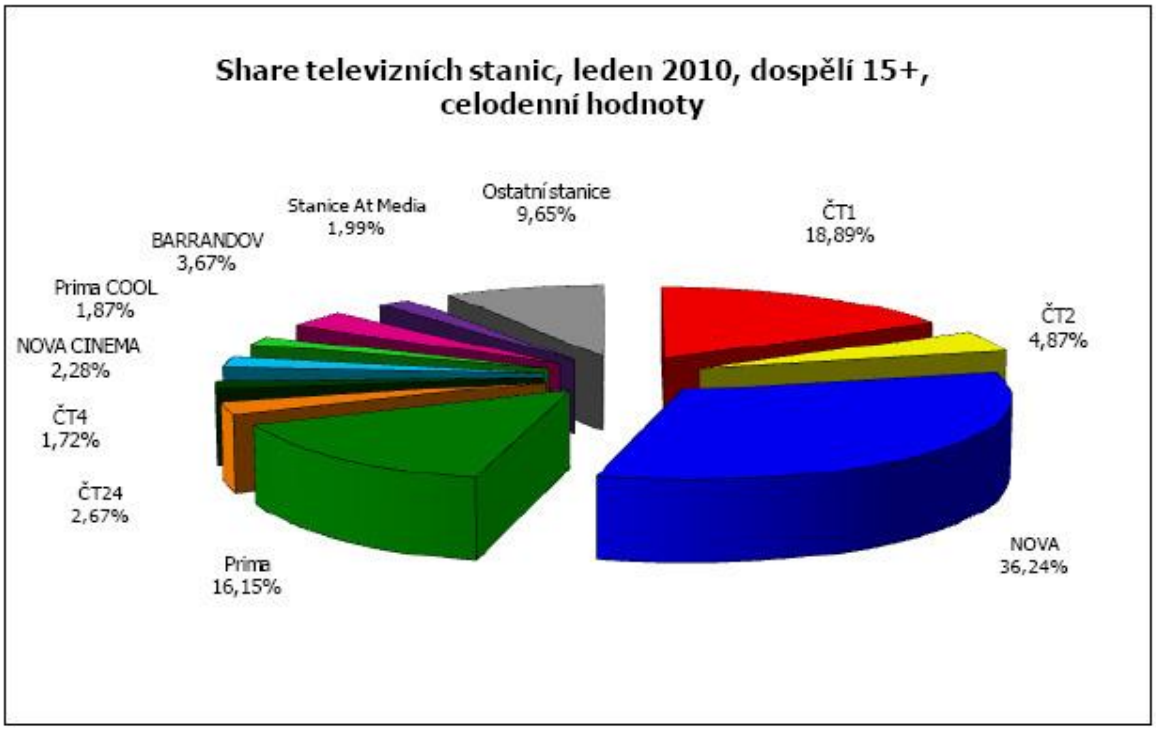

Share stanic „At Media“ (celkem 1,99 %), řazeno sestupně v procentech:

Stanice:	**Podíl (share)**
Disney Channel	0,35 %
Public	0,34 %
Spektrum	0,23 %
Hallmark	0,22 %
Film+	0,20 %
Minimax	0,15 %
AXN	0,14 %
CS Film	0,13 %
MGM	0,08 %
Zone Romantika	0,06 %
Sport 1	0,05 %
TV Paprika	0,03 %
Deko	0,01 %

Příloha č. 2: Denní poslechovost celoplošných stanic v ČR (tzv. daily reach, poslechovost včera). Populace ČR ve věku 12-79 let (tabulka). Zdroj: Radio projekt - 2. pololetí 2009.

Stanice:	**Odhad poslechovosti včera (v tisících):**
Rádio Impuls	1031
Evropa 2	965
Frekvence 1	881
ČRo 1 – Radiožurnál	742
ČRo 2 – Praha	337
ČRo 3 – Vltava	63
ČRo 6	30
Programová síť BBC	19
ČRo Rádio Česko	7
ČRo Leonardo	4
ČRo Radio Wave	4
ČRo D-dur	2

Příloha č. 3: Čtenost celostátních deníků v roce 2009 (tabulka). Zdroj: Media projekt - celý rok 2009.

Název deníku:	**Čtenost:**
Blesk (bez Nedělního Blesku)	1 400 000
Mladá fronta DNES	973 000
Právo	450 000
Sport	278 000
Aha! (včetně Nedělního AHA!)	264 000
Lidové noviny	209 000
Hospodářské noviny	201 000

Příloha č. 4: Čtenost časopisů pro děti a mládež v roce 2009 (tabulka). Zdroj: Media projekt - celý rok 2009.

Název časopisu:	**Čtenost**
Bravo	243 000
Dívka	188 000
Bravo Girl!	174 000
ABC	171 000
Top dívky	128 000
21. století Junior	104 000
Popcorn	103 000
Cosmogirl	90 000

Příloha č. 5: Dotazník pro rodiče předškolních dětí.

1

Dobrý den, jako student Univerzity Karlovy v Praze Vás velmi prosím o vyplnění tohoto zcela anonymního dotazníku, který je jedním z podkladů pro diplomovou práci s názvem Mediální návyky dětí ve věku 5-6 let. Vyplněný dotazník použiji výhradně ke studijním účelům. Cílem zamýšlené práce není poukazovat na „zhoubný" vliv médií na děti či naopak, ale jde o snahu co nejlépe zmapovat skutečné postavení médií v životě předškolního dítěte. Proto Vás prosím o uvážené a co nejpravdivější odpovědi.

V závěru dotazníku je vymezený prostor, kam můžete připsat cokoliv, co se k jednotlivým otázkám nevešlo. Připište prosím i to, co vás během odpovídání k vztahu Vašich předškolních dětí a médií napadne.

Předem Vám velmi děkuji za Vaši ochotu a čas, který vyplněním tohoto dotazníku strávíte.
Bc. Ondřej Luštinec, Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova v Praze

1) Dotazník vyplňuji jako jeden z rodičů za své předškolní dítě ve věku 5-6 let, které je:
a) chlapec
b) dívka

2) Má Vaše dítě vlastní funkční mobilní telefon *(nemusí sloužit jen na telefonování)*?
a) Ano
b) Ne

Zde můžete odpověď dále doplnit:

.....

.....

3) Má Vaše dítě doma volný přístup k počítači? (Zakroužkujte prosím jednu odpověď a k té doplňte do řádků text)
a) Ano, ale bez cizí pomoci ho obsluhovat nedokáže.

Napište, proč nedokáže počítač bez pomoci obsluhovat (neumí to, brání mu bezpečnostní heslo apod.):

.....

.....

b) Ano a bez cizí pomoci ho dokáže obsluhovat.

Snažíte se omezovat dobu, kterou dítě u počítače tráví? Sledujete, co dítě na počítači dělá?

.....

.....

c) Nemá.

Proč nemá volný přístup k počítači? (Počítač v domácnosti není, je v uzavřené místnosti apod.)

.....

.....

4) Seřaďte pomocí číslic od 1 do 6 činnosti, které Vaše dítě <u>podle Vás</u> vykonává nejraději. ***(1 = nejvíce oblíbená; 6 = nejméně oblíbená. Pokud dítě činnost vůbec nevykonává, napište 0.)***

	prohlížení časopisů
	prohlížení knížek
	sledování televize (včetně sledování DVD apod.)
	hraní na počítači
	hraní si s (na) mobilním telefonem
	poslouchání hudby na CD, audiokazetě apod.

Následující dotazy se vážou na dobu, kdy dítě NENÍ ve školce:

5) Kolik hodin týdně se Vaše dítě v průměru dívá na televizi (včetně sledování DVD apod.)? ***Dobu prosím zaokrouhlete na půlhodiny. Pokud dítě televizi nesleduje, uveďte 0.***

Počet hodin:

Dále prosím o doplnění: Jaký je vztah Vašeho dítěte k televizi? Jaké pořady sleduje? Snažíte se sledování televize Vašemu dítěti nějak regulovat?

.....

.....

.....

6) Kolik hodin týdně používá v průměru Vaše dítě počítač? ***Dobu prosím zaokrouhlete na půlhodiny. Pokud dítě počítač nepoužívá, uveďte 0.***

Počet hodin:

Dále prosím o doplnění: Co Vaše dítě na počítači dělá? Snažíte se strávený čas a činnost dítěte u počítače regulovat?

.....

.....

.....

7) a) Kolik hodin týdně poslouchá v průměru Vaše dítě elektronicky reprodukovanou (CD, audiokazeta atd.) hudbu? (Nezahrnuje se nezáměrný poslech například v supermarketu.) Dobu prosím zaokrouhlete na půlhodiny. Pokud dítě elektronicky reprodukovanou hudbu neposlouchá, uveďte 0.

Počet hodin:

7) b) V případě, že hudbu poslouchá, jaké médium mu k tomu slouží? ***(Zaškrtněte všechna média, která k reprodukci hudby poslouží alespoň jednou za měsíc)***

	CD
	Audiokazeta
	rozhlasové vysílání
	přehrávání hudby přímo na počítači
	mp3 přehrávač
	mobilní telefon
	iPod
	Jiné(Jaké? Doplňte: ....)

Dále prosím o doplnění: Pouští si dítě hudbu samo? Co poslouchá? Vybíráte, co má dítě poslouchat?

.....

.....

.....

8) Čte někdo (rodiče, prarodiče, sourozenci apod.) Vašemu dítěti před spaním? Pokud ano, v průměru kolikrát týdně a jak dlouho? ***(Uveďte, kolik dnů v týdnu a jak dlouho dítěti před spaním někdo čte. Délku čtení zaokrouhlete na půlhodiny. Pokud dítěti nikdo nečte, uveďte 0).***

Počet dnů v týdnu: **Počet hodin týdně:**

Dále prosím o doplnění: Jaký je vztah Vašeho dítěte ke čtení? Kdo dítěti čte? Co mu čte?

.....

.....

.....

Následuje volný prostor pro jakékoliv vyjádření se k vztahu Vašich předškolních dětí a médií:

.....

.....

.....

.....

.....

Příloha č. 6: Dotazník pro učitele v mateřských školách.

1

Dobrý den, jako student Univerzity Karlovy v Praze Vás velmi prosím o vyplnění tohoto anonymního dotazníku, který je jedním z podkladů pro diplomovou práci s názvem Mediální návyky dětí ve věku 5-6 let. Vyplněný dotazník použiji výhradně ke studijním účelům. Cílem zamýšlené práce není poukazovat na „zhoubný" vliv médií na děti či naopak, ale jde o snahu co nejlépe zmapovat skutečné postavení médií v životě předškolního dítěte. Proto Vás prosím o uvážené a co nejpravdivější odpovědi.

V závěru dotazníku je vymezený prostor, kam můžete připsat cokoliv, co se k jednotlivým otázkám nevešlo. Připište prosím i to, co vás během odpovídání k vztahu předškolních dětí a médií napadne.

Předem Vám velmi děkuji za Vaši ochotu a čas, který vyplněním tohoto dotazníku strávíte.
Bc. Ondřej Luštinec,
Fakulta sociálních věd,
Univerzita Karlova v Praze

1) Kolik dnů týdně a jak dlouho v průměru sledují děti ve školce televizi? (Napište 0 až 5 pracovních dnů, kdy děti televizi sledují. Délku sledování prosím zaokrouhlete na půlhodiny.)

Počet dnů: **Počet hodin týdně:**

Dále prosím o doplnění: Proč děti ve školce sledují (nebo naopak nesledují) televizi? Na jaké pořady se dívají? Sledujete televizi s nimi?

.....

.....

....

2) Kolik dnů týdně a jak dlouho v průměru dětem ve školce někdo čte? (Napište 0 až 5 pracovních dnů, kdy dětem někdo čte. Délku čtení zaokrouhlete na půlhodiny)

Počet dnů: **Počet hodin týdně:**

Dále prosím o doplnění: Co dětem případně ve školce čtete? Jaký je vztah předškolních dětí ke knihám a časopisům?

.....

.....

.....

3) Přijdou děti ve školce do kontaktu s počítačem? Kolik času týdně u něho stráví? (Dobu zaokrouhlete na půlhodiny.Pokud počítač nepoužívají, uveďte 0.)

Počet hodin týdně:

Dále prosím o doplnění: Mají děti vůbec ve školce počítač? Proč ho používají, nebo naopak nepoužívají? Co na něm případně dělají? Mohou ho obsluhovat samy, nebo jen pod dozorem? Pracují na něm jednotlivě, nebo ve skupinách?

.....

.....

.....

4) Kolik dnů týdně a jak dlouho v průměru poslouchají děti ve školce elektronicky reprodukovanou hudbu? (Napište 0 až 5 pracovních dnů, kdy děti poslouchají hudbu z CD, audiokazety atd. Délku poslechu zaokrouhlete na půlhodiny).

Počet dnů: **Počet hodin týdně:**

Dále prosím o doplnění: Proč dětem pouštíte (nebo nepouštíte) hudbu? Nebo si ji mohou pustit i samy? Co poslouchají?

.....

.....

.....

Následuje volný prostor pro jakékoliv vyjádření se k vztahu předškolních dětí a médií:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Příloha č. 7: Formulář pro odpovědi dětí.

Číslo formuláře: Místo:

a) chlapec b) dívka KŘESTNÍ JMÉNO:..... Věk:

Záznam: N., co děláš, když přijdeš domů ze školky?

A co ještě doma děláš?

Konec záznamu

Experiment číslo 1: Na stole leží starší typ mobilního telefonu:

Víš, co to je? a) VÍ b) NEVÍ

Umíš to zapnout? a) UMÍ b) NEUMÍ

Experiment číslo 2: Na stole leží zapnutý notebook:

Víš, co to je? a) VÍ b) NEVÍ

Záznam: Co se na tom dělá?

N., víš, co to je internet?
Konec záznamu

Experiment číslo 3: Ukaž na obrázek, kterým se internet zapíná.

Ukázal/a: a) Internet Explorer b) Mozilla Firefox c) na jinou ikonu d) neukázal/a na nic

Experiment číslo 4: Na počítači mám pohádku. Zapneš ji? (Mezi ikonami na pracovní ploše počítače je i videosoubor).

a) zapnul/a b) nezapnul/a

Poznámka:.....

.....

Experiment číslo 5: Dítě si může vybrat pouze dvě z následujících šesti věcí, které jsou na fotografii. Vybral/a si:

a) notebook b) mobilní telefon c) časopis d) knížka
e) rádio s CD a kazetovým přehrávačem f) televizní obrazovka

Záznam: Proč sis vybral/a právě věci X a Y?

Příloha č. 8: Pracovní plocha na notebooku, kterou děti viděly (obrázek).

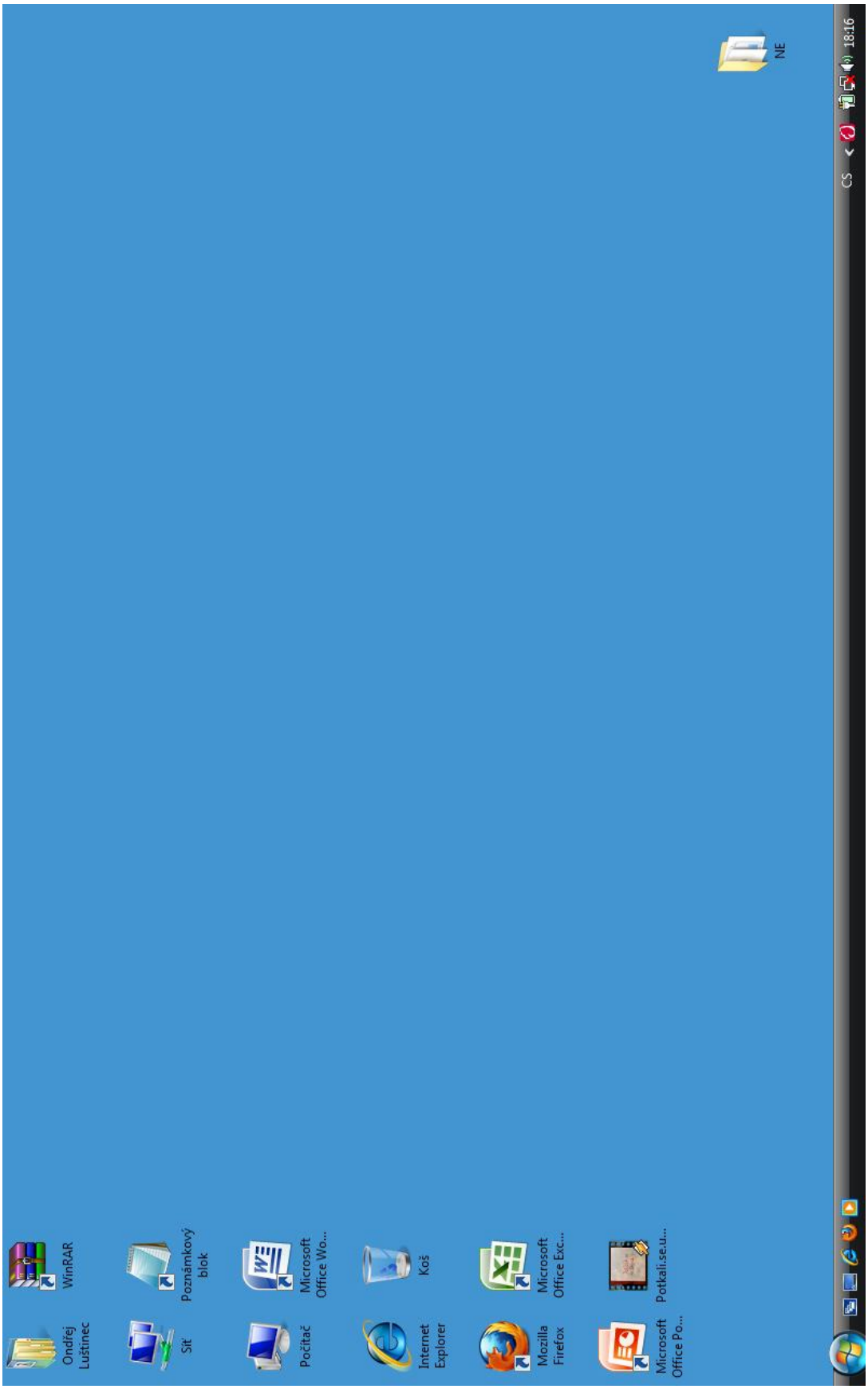

Příloha č. 9: Šest fotografií médií, z kterých si děti při experimentu vybíraly (obrázky).

Notebook:

Mobilní telefon:

Časopis:

Knížka:

Rozhlasový přijímač s CD a kazetovým přehrávačem:

Televize:

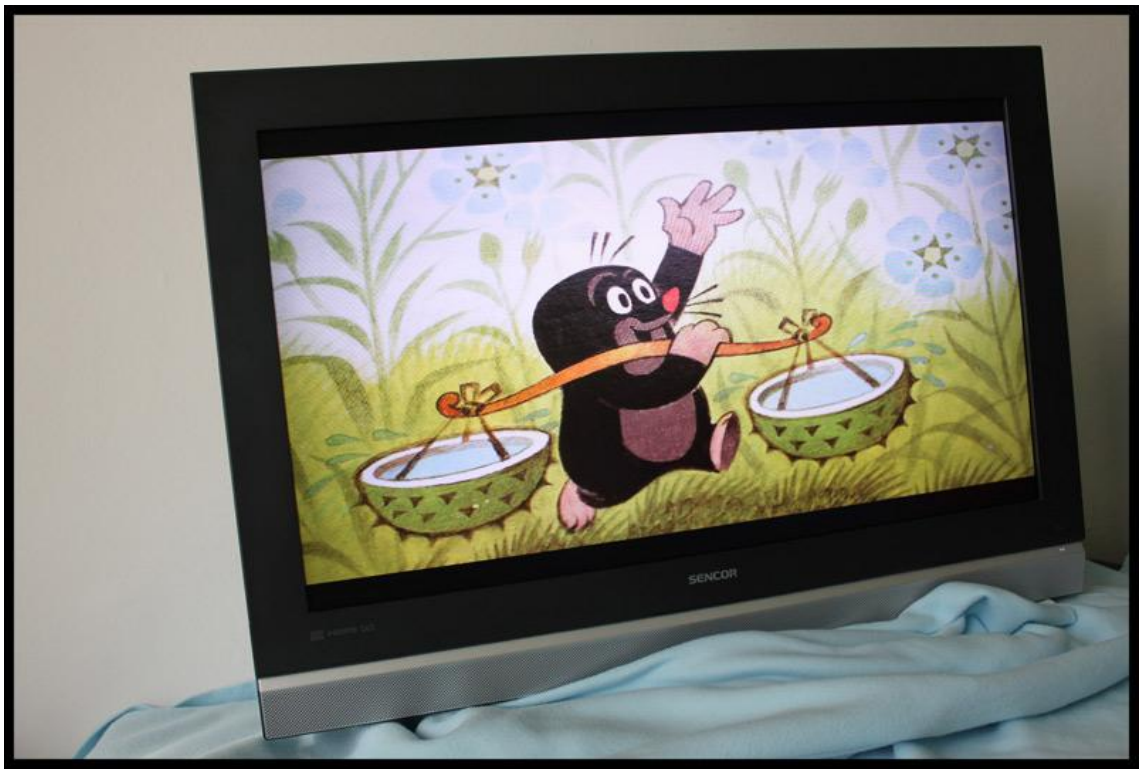

Příloha č. 10: Kolik dětí dokázalo zapnout mobilní telefon (tabulka).

Kolik dětí dokázalo zapnout mobilní telefon (souhrn všech tří MŠ)

		Umí zapnout	
		Ano	Ne
Pohlaví	chlapec	54,8 %	45,2 %
	dívka	30,8 %	69,2 %
Celkem		**43,9 %**	**56,1 %**

Příloha č. 11: Jaké ikony děti označovaly (tabulka).

Jaké ikony děti označovaly (souhrn všech tří MŠ)

	Procent
Internet Explorer	41,4 %
Mozilla Firefox	15,5 %
Jiná ikona	25,9 %
Nic	17,2 %
Celkem	100,0 %

Příloha č. 12: Jaká média si děti vybíraly (tabulka).

Jaká média si děti vybíraly (souhrn všech tří MŠ)

Druh média	Procenta
Notebook	13,2 %
Telefon	16,7 %
Časopis	21,1 %
Knížka	14,9 %
Rozhlas, CD	9,6 %
Televize	24,6 %
Celkem	100,0 %

Příloha č. 13: Jak děti vybíraly média podle pohlaví (tabulka).

Jak děti vybíraly média (podle pohlaví, souhrn všech tří MŠ)

	Pohlaví	
	chlapec	dívka
Notebook	60,0 %	40,0 %
Telefon	68,4 %	31,6 %
Časopis	58,3 %	41,7 %
Knížka	47,1 %	52,9 %
Rozhlas, CD	72,7 %	27,3 %
Televize	35,7 %	64,3 %

Příloha č. 14: Přepisy odpovědí dětí z MŠ Na Zvoničce v Praze 4 – Podolí.

001P: Vojta

Vojto, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Někdy se dívám na televizi.

A co ještě doma děláš?

Někdy si hraju s autama.

Co se dělá na počítači?

Pracuje se. Někdy. Třeba že se tam něco někomu pošle poštou.

Víš, co je to internet?

To je taková bedna, která je k internetu. A pracuje se na něm.

Proč sis vybral rádio a televizi?

Protože mám rád hudbu a protože se rád dívám na pohádky.

002P: Kristián

Kristiáne, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Hraju si hry a když si dohraju, tak jdu ven a pak si hraju s bráchou.

A co ještě doma děláš?

Hraju fotbal nebo s autama.

Co se dělá na počítači?

Hrajou se hry, můžeš tam číst, co ti posílají za zprávy.

Víš, co je to internet?

Počítač. Hrajou se na něm hry.

Proč sis vybral knížku a televizi?

Protože to mám nejradši.

003P: Martin

Martine, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Koukám na televizi.

A co ještě doma děláš?

Hraju si na počítači.

Co se dělá na počítači?

Pracuje. A hrajou se na něm hry.

Víš, co je to internet?

Počítač. Pracuje se na něm.

Proč sis vybral notebook a mobil?

Protože na počítači jdou hrát hry. A s mobilem jde telefonovat.

004P: Kuba

Kubo, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Třeba skáču na mojí posteli, nebo si zapnu počítač a hraju na něm.

A co ještě doma děláš?

Ještě si hraju hodně s hračkama.

Co se dělá na počítači?

Třeba pracuje na internetu.

Víš, co je to internet?

Taková stránka v počítači.

Proč sis vybral časopis a knížku?

Protože časopisy rád čtu a knížku taky.

005P: David

Davide, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Umeju si ruce a pak si hraju, nebo jdu s pejskem vyvenčit ho na Kavčáky.

A co ještě doma děláš?

Když si něco postavim, tak si hraju s autama a nebo si se mnou hraje moje sestřička.

Co se dělá na počítači?

Pracuje.

Víš, co je to internet?

Třeba se na něm hraje.

Proč sis vybral právě notebook a časopis?

Protože se mi líbí časopisy, kde jsou takový legrační věci a taky si rád na počítači pouštím pohádky.

006P: Maruška

Maruško, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Převlíknu se a pak si hraju na počítači.

A co ještě doma děláš?

Hraju si taky někdy se sestrou a pomáhám mámě.

Co se dělá na počítači?

Pracuje se.

Víš, co je to internet?

Ne.

Proč sis vybrala právě časopis a knížku?

Protože si ráda čtu knížky a ráda si prohlížim časopisy, když jsem doma sama.

007P: Karolína

Karolíno, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Hraju si s malým bráchou doma.

A co ještě doma děláš?

Třeba mi máma půjči telefon a na něm si hraju hry.

Co se dělá na počítači?

Píše se tam. Třeba tam jsou nějaký hry.

Víš, co je to internet?

Počítač.

Proč sis vybrala právě časopis a televizi?

Je tam hodně hezkejch obrázků.

008P: Terezka

Terezko, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Zapnu si telku a koukám se na Kouzelnou školku.

A co ještě doma děláš?

Doma si hraju s Natálkou.

Co se dělá na počítači?

Může se tam hrát hry a může se tam psát s kamarádem.

Víš, co je to internet?

Ne.

Proč sis vybrala notebook a mobil?

Protože je chci k narozkám.

009P: Patricie

Patricie, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

S taťkou jsme vypěstovali jahůdky, tak si vezmu konvičku a jdu je zalít.

A co ještě doma děláš?

Hraju si hry na počítači a vymalovávám omalovánky.

Co se dělá na počítači?

Táta tam někdy pracuje.

Víš, co je to internet?

To je taky takovej počítač, ale jmenuje se to internet, protože je to vzadu na kabelu a je to hodně v práci.

Proč sis vybrala časopis a televizi?

Protože si ráda čtu a ráda se dívám na televizi.

010P: Nikol

Nikol, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Hraju si třeba doma. Třeba si hraju na mým počítači. Ten je dětskej.

A co ještě doma děláš?

Jinak se koukám na televizi.

Co se dělá na počítači?

Třeba se tam může hrát hry.

Víš, co je to internet?

To je jako počítač. Můžeš si tam něco udělat.

Proč sis vybrala knížku a televizi?

Protože je tam hezkej ten obrázek.

011P: David

Davide, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Jdu se svlíknout, umeju si ruce, pak se převlíknu a jdu si hrát. Mám třeba takovej koberec a něm je nakreslená silnice.

A co ještě doma děláš?

Taky si kreslím.

Co se dělá na počítači?

Třeba se na něm můžou hrát hry nebo kdo potřebuje, tak si zapne třeba internet.

Víš, co je to internet?

Nevim.

Proč sis vybral televizi a mobil?

Protože se rád koukám na pohádky a mobil proto, že se dá skládat.

012P: Ondra

Ondro, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Svlíknu se a hraju hry. Třeba leteckou na počítači nebo na play stationu.

A co ještě doma děláš?

Taky si hraju se ségrou.

Co se dělá na počítači?

Pracuje se. Taky se na něm můžou hrát hry.

Víš, co je to internet?

Ne.

Proč sis vybral mobil a časopis?

Protože to mám rád.

013P: Mikuláš

Mikuláši, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Svléknu se a potom si umeju ruce.

A co ještě doma děláš?

Hraju na housle.

Co se dělá na počítači?

Hrajou se hry.

Víš, co je to internet?

Ne.

Proč sis vybral notebook a mobil?

Protože se tam dají hrat hry.

014P: Bára

Báro, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Já si pustím na televizi pohádku.

A co ještě doma děláš?

Pustím si třeba počítač.

Co se dělá na počítači?

Hrajou hry.

Víš, co je to internet?

Ne.

Proč sis vybrala knížku a časopis?

Protože máma mi večer čte pohádky nebo nám je včera pouštěla na cédéčku. A časopisy mi často Lucka čte.

015P: Vašek

Vašku, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Umyju si ruce, pak se převlíkám.

A co ještě doma děláš?

Hraju si s hračkama.

Co se dělá na počítači?

Pracuje. Hraje se.

Víš, co je to internet?

Vim. Tam si vybíráš hry.

Proč sis vybral mobil a notebook?

Může se na něm hrát a pracovat a na notebooku to samý.

016P: Anička

Aničko, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Svlíknu se, umyju si ruce a jdu si hrát. Ráda si hraju s počítačem. Já mám takovej dětskej počítač.

A co ještě doma děláš?

Ráda si ještě maluju.

Co se dělá na počítači?

Třeba se na počítači posílá nějaká věc.

Víš, co je to internet?

Ne.

Proč sis vybrala televizi a rádio?

Protože se mi líběj muziky a mám ráda pohádky.

017P: Matěj

Matěji, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Umeju si ruce a někdy pomáhám mámě a někdy si začnu chvíli hrát. Hraju si s bugynou.

A co ještě doma děláš?

Já taky vynalézám.

Co se dělá na počítači?

Třeba se tam píšou zprávy někomu.

Víš, co je to internet?

No...počkat. To má můj táta.

Proč sis vybral rádio a televizi?

Protože je mám nejradši.

018P: Míša

Míšo, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Svlíkám se a potom si jdu pouštět pohádky na svým DVDčku.

A co ještě doma děláš?

Máme doma pejska, tak se o něj starám.

Co se dělá na počítači?

Může se tam hrát hry nebo se tam můžou pouštět pohádky nebo filmy.

Víš, co je to internet?

Ne.

Proč sis vybrala mobil a televizi?

Protože mám nejradši mobily a můžu volat mámě, tátovi nebo ségře. A na televizi si můžu pouštět pohádky.

019P: Anička

Aničko, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Hraju si s klavírem.

A co ještě doma děláš?

Potom když k nám přijde návštěva, tak tam s nima sedim.

Co se dělá na počítači?

Táta v tom počítači má takovej papír a na něj kreslí, co bude dělat. Můj táta staví domy.

Víš, co je to internet?

Ne.

Proč sis vybrala mobil a notebook?

Protože mám doma počítač a až půjdu do školy, tak dostanu mobil.

020P: Anička

Aničko, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Jednou jsem skládala puzzle na počítači.

A co ještě doma děláš?

Pouštim si na máminym telefonu rybičky.

Co se dělá na počítači?

Pracuje. Hrajou se nějaký hry.

Víš, co je to internet?

Ne.

Proč sis vybrala notebook a televizi?

Máma má takovej počítač, kde se můžou pustit písničky a je tam takovej malej králíček, kterej zpívá. A na televizi se s mámou koukáme.

021P: Filip

Filipe, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Převlíknu se a umeju si ruce. Potom si jdu hrát.

A co ještě doma děláš?

Pomáhám mámě s uklízením. S bráchou si třeba hraju na písku na policajty.

Co se dělá na počítači?

Hrajou se hry nebo máma objednává jídlo do školy.

Víš, co je to internet?

Jo. To je takovej program na počítači. Třeba tam máma něco dělá, nebo tam můžeme něco psát.

Proč sis vybral mobil a rádio?

Na máminym mobilu jsou hry a na rádiu si pouštíme pohádky a můžeme si přehrávat něco na kazetě.

022P: Kačka

Kačko, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Hraju si na počítači.

A co ještě doma děláš?

Koukám se na televizi.

Co se dělá na počítači?

Nevim.

Víš, co je to internet?

Ne.

Proč sis vybrala televizi a knížku?

Protože se mi to líbí. Baví mě koukat na televizi a protože si ráda čtu.

Příloha č. 15: Přepisy odpovědí dětí z Církevní MŠ Srdíčko v Praze – 5 Lužinách.

001S: Vašek

Vašku, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Hraju si.

A co ještě doma děláš?

Koukám se na televizi na Večerníček.

Co se dělá na počítači?

Může se tam hrát hra.

Víš, co je to internet?

Tam se píše.

Proč sis vybral časopis a televizi?

Protože mám rád časopisy a rád se koukám na televizi.

002S: Honzík

Honzíku, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Buď si jdu hrát, nebo se jdu koukat na televizi.

A co ještě doma děláš? Taky pomáhám mamince.

Co se dělá na počítači?

Pracuje a vydělávají se tam peníze. Táta to tak dělá.

Víš, co je to internet?

Jo. Taky počítač, taky se tam pracuje.

Proč sis vybral časopis a rádio?

Protože se mi to líbí. Rádio hezky hraje a časopis se dobře čte.

003S: Matyáš

Matyáši, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Jdu si hrát.

A co ještě doma děláš?

Taky s maminkou uklízím.

Co se dělá na počítači?

Hrajou se hry a pracuje.

Víš, co je to internet?

To se spojí s mobilem.

Proč sis vyral mobil a notebook?

Protože se mi to líbí.

004S: Tomáš

Tomáši, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Svleču se, jdu se najíst a pak jdu na chvíli spát a pak jdeme na procházku. Doma si hraju, pomáhám mamince a tatínkovi. Maminka má zlomený koleno.

A co ještě doma děláš?

Hraju si třeba s autíčkama a s parkovacím domem.

Co se dělá na počítači?

Různě píše, může se na něm telefonovat a může se na něm hrát hry, když nějaké máš. Můžeš se na něm taky učit, že mu dáš nějaký příklad a on to udělá. Nebo si do něj můžeš dát písničky a CD, když máš to zavírátko, co se otevírá a zavírá.

Víš, co je to internet?

To jsou takový hry nebo co. Nebo se na něm taky můžou dělat emaily.

Proč sis vybral časopis a televizi?

Protože třeba ten kačer v časopisu srandovně vypadá.

005S: Terezka

Terezko, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Hraju si..

A co ještě doma děláš?

Trochu běhám.

Co se dělá na počítači?

Hraje.

Co je to internet?

Nevím.

Proč sis vybrala televizi a časopis?

Protože bych je chtěla, protože se mi to líbí.

006S: Monička

Moničko, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Převlíkám se.

A co ještě doma děláš? Hraju si.

Co se dělá na počítači?

Píše. Hraje se tam třeba hra.

Víš, co je to internet?

Nevim.

Proč sis vybrala právě časopis a televizi?

Protože bych si ho chtěla prohlížet a na televizi bych se koukala.

007S: Prokop

Prokope, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Sundám si boty a potom si umyju ruce a potom si chvilku hraju.

A co ještě doma děláš?

Mám doma autodráhu, se kterou si ještě nehraju a hraju si aspoň s autama. Jednou si hraju sám bez sestřičky.

Co se dělá na počítači?

Píše se tam a poslouchá se tam různý věci nebo se tam může poslouchat pohádka.

Víš, co je to internet?

Nevim.

Proč sis vybral právě knížku a televizi?

Protože mám knížku doma i se skládačkou. A televizi mám na pohádku.

008S: Veronika

Veroniko, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Půjdu si hrát.

A co ještě doma děláš?

Třeba si maluju, nebo se dívám na televizi nebo chodím se psem s mojim bráchou nebo si hraju na počítači, když tam brácha není.

Co se dělá na počítači?

Pracuje.

Víš, co je to internet?

Nevím.

Proč sis vybrala televizi a rádio?

Protože mám ráda pohádky a chtěla bych nový rádio, protože někdy nefunguje.

009S: Míša

Míšo, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Sundám si boty a potom bundu.

A co ještě doma děláš?

Hraju si s panenkama.

C**o se dělá na počítači?**

Pracuje. Hrajou hry.

Víš, co je to internet?

Nevim.

Proč sis vybrala televizi a knížku?

Protože jí máme doma.

010S: Verunka

Verunko, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Někdy si hraju a někdy se koukám na televizi.

A co ještě doma děláš?

Doma si hraju, jsem venku a tak.

Co se dělá na počítači?

Pracuje.

Víš, co je to internet?

Taky se tam pracuje.

Proč sis vybrala televizi a časopis?

Protože se na ní dívám. Časopisů mám spousta.

011S: Adélka

Co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Hrajeme Dostihy a sázky.

A co ještě doma děláš?

Hrajeme biblický hry, který teď máme ve školce.

Co se dělá na počítači?

Pracuje se.

Víš, co je to internet?

Počítač. Když si chci hrát, dám si na internetu hry pro dívky nebo Ať žijí rytíři. Oni mi to doma napíšou a pak už to zvládnu sama.

Proč sis vybrala knížku a notebook?

Protože si knížku můžu číst a na počítač se můžu dívat.

012S: Péťa

Péťo, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Koukám se na televizi, když na ní něco je.

A co ještě doma děláš?

Někdy si hraju s autama.

Co se dělá na počítači?

Pracuje.

Víš, co je to internet?

Ne.

Proč sis vybral televizi a knížku?

Protože mám rád oboje.

013S: Péťa

Péťo, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Musim cvičit s okem, protože mám bolavý očíčko.

A co ještě doma děláš?

Hraju si hry na počítači, dám si tam tisíc her a hraju nějaký krvavý a normální hry.

Co se dělá na počítači?

Máma nebo táta tam můžou shánět práci a děťáko tam může hrát hry.

Víš, co je to internet?

Tam si máma a táta shání práci, aby věděli, kam můžou jít do práce.

Proč sis vybral televizi a časopis?

Protože mám rád televizi a doma mám časopis a brzy budu umět číst.

014S: Bětka

Bětko, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Hraju si.

A co ještě doma děláš?‘

Maluju.

Co se dělá na počítači?

Pracuje.

Víš, co je to internet?

Nevim.

Proč sis vybrala televizi a knížku?

Protože jí mám ráda a mám ráda krtečka.

Příloha č. 16: Přepisy odpovědí dětí z MŠ Zámecká v Jilemnici.

001J: Matěj

Matěji, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Občas si maluju, nebo jdu ven.

A co ještě doma děláš?

Nebo se třeba doma koukám na kytičky jak rostou.

Co se dělá na počítači?

Hrajou se na něm hry, nebo když na něm potřebujou rodiče něco dělat.

Víš, co je to internet?

Hrajou se na tom hry.

Proč sis vybral zrovna televizi a notebook?

Protože chceme novou televizi, protože jsem jí jednou trochu zbořil. A počítač proto, že když se chceme na něco koukat, tak to trvá dlouho, než to naběhne.

002J: Rozálka

Rozálko, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Když je hezky, tak jdeme ven a nebo si doma hraju se ségrou.

A co ještě doma děláš?

Doma se večer koukám na Večerníček, když ho stihnu anebo si maluju.

Co se dá dělat na počítači?

Psát a pracovat.

Víš, co je to internet?

Ne.

Proč sis vybrala mobil a televizi?

Telefon proto, že už půjdu do školy a ve škole už bych chtěla mít telefon. A televizi proto, že mám děsně ráda pohádku Krtečka.

003J: Barunka

Barunko, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Půjdu si hrát ven nebo jdu s taťkou na kolo.

A co ještě doma děláš?

Doma pomáhám mamce sekat trávu. Hraju si s míčkem.

Co se dělá na počítači?

Píše se nebo se tam něco hledá, co v tom počítači je. Nebo nějaký hry.

Víš, co je to internet?

Ne.

Proč sis vybrala knížku a časopis?

Já ráda čtu nějaký knížky nebo časopisy.

004J: Míša

Míšo, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Převlíknu se a dám si banán.

A co ještě doma děláš?

Pomáhám mamce uklízet.

Co se dělá na počítači?

Hledají se tam informace.

Víš co je to internet?

Neví.

Proč sis vybrala knížku a televizi?

Protože mě ten krteček baví.

005J: Lucka

Lucko, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Svlíknu se a oblíknu se do domácího.

A co ještě doma děláš?

Potom se jdu dívat na televizi.

Co se dělá na počítači?

Pracuje a taky se na něm hrajou hry.

Víš, co je to internet?

Jo. Dá se tam psát.

Proč sis vybrala notebook a mobil?

Protože bych je chtěla mít, až budu velká.

006J: Kačenka

Kačenko, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Hraju si.

A co ještě doma děláš?

Hraju si třeba se ségrou nebo pomáhám vařit.

Co se dělá na počítači?

Ne.

Víš, co je to internet?

Jo. Tam si hrajeme hry.

Proč sis vybrala televizi a časopis?

Protože se mi to líbí. Baví mě se koukat na televizi.

007J: Bára

Báro, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Hraju si a někdy si můžu pustit pohádku na televizi.

A co ještě doma děláš?

Doma si třeba hraju hru – třeba Jezdce. Jedna paní jezdí na koni a pak dělám různý úkoly. Mám to na DVDčku.

Co se dělá na počítači?

Píše se smska nebo se může něco hrát.

Víš, co je to internet?

Tam se může napsat co chceme a co chceme najít.

Proč sis vybrala knížku a notebook?

Protože ráda hraju hry na počítači a ráda si čtu.

008J: Káťa

Káťo, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Převlíknu se a pak si hraju.

A co ještě doma děláš?

Kreslím si.

Co se dělá na počítači?

Hraje se hry a taky se něco píše.

Víš, co je to internet?

Píše se na něm.

Proč sis vybrala mobil a přehrávač?

Protože my máme doma taky přehrávač a jsou na něm hezký písničky.

A na mobil se těším, až mi ho už mamka koupí. Chtěla bych, aby na něm bylo natáčení.

009J: Denis

Denisi, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Hraju si a pak se umeju, kouknu se na Večerníček a jdu spát.

A co ještě doma děláš?

Hraju si třeba s autama.

Co se dělá na počítači?

Někomu se píše a může se vidět v kameře.

Víš, co je to internet?

Vim. Počítač. Dají se tam pustit pohádky a můžu si tam cvaknout jaký chci. A pak už umim ten počítač vypnout.

Proč sis vybral časopis a knížku.

Mají to hezky vykreslený. Mám rád krtečka**.**

010J: Terezka

Terzeko, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Půjdu si hrát ke kamarádce.

A co ještě doma děláš?

Doma si taky hraju – třeba na rodinu.

Co se dělá na počítači?

Může se hrát hra nebo koukat na film.

Víš, co je to internet?

To je taky počítač.

Proč sis vybrala televizi a časopis?

Protože ráda koukám na pohádky.

011J: Honza

Honzo, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Jsem někdy venku nebo si někdy hraju. Jezdím si s autíčkama.

A co ještě doma děláš?

Doma jsem někdy na počítači.

Co se dělá na počítači?

Dá se na něm pracovat. Kouknout se na nějakou mapu.

Víš, co je to internet?

Jo. Dají se tam dát hry, písničky.

Proč sis vybral mobil a přehrávač?

Na přehrávači se dají pouštět písničky a na mobilu se dá telefonovat a hrát hry.

012J: Adam

Adame, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Hraju si**.**

A co ještě doma děláš?

Hraju si třeba s legem.

Co se dělá na počítači?

Něco se píše.

Víš, co je to internet?

To je v počítači.

Proč sis vybral notebook a mobil?

Protože na mobilu se dá volat. A na počítači se může psát.

013J: Kuba

Kubo, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Buď si kreslim, nebo jsme chvíli doma nebo venku.

A co ještě doma děláš?

Doma si nejradši kreslim nebo si hraju v pokojíčku. Třeba se zvířátkama**.**

Co se dělá na počítači?

Nějaký důležitý věci.

Víš, co je to internet?

To je na počítači.

Proč sis vybral časopis a rádio?

Protože je tam Kačer Donald. A rádio vždycky poslouchám, když jdu spát.

014J: Danek

Danku, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Třeba vyrábím nebo něco takovýho.

A co ještě doma děláš?

Nebo si hraju s auťákama.

Co se dělá na počítači?

Pracuje a já na tom hraju hry.

Víš, co je to internet?

Vim. Nevim.

Proč sis vybral rádio a časopis?

Mně se líběj časopisy, protože si z nich vyrábím a na rádiu mám pohádky a písničky.

015J: Martin

Martine, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Převlíknu se, půjdu ven.

A co ještě doma děláš?

Doma se kouknu na Františka a pak se převlíknu a jdu ven. František je Kouzelná školka.

Co se dělá na počítači?

Hraje, pracuje.

Víš co je to internet?

To je zeměkoule, na který je hořící liška. Něco se tam najde, pracuje, dají se tam hrát hry.

Proč sis vybral časopis a knížku?

Protože se rád učím číst.

016J: Pája

Pájo, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Maluju si.

A co ještě doma děláš?

Doma si hraju ještě s autíčkama.

Co se dělá na počítači?

Nevím..

Víš, co je to internet?

Dají se tam dělat různý věci.

Proč sis vybral časopis a mobil?

Protože bych se do něj chtěl koukat, co je tam všechno za věci. A z mobilu můžu občas zavolat třeba svýmu kamarádovi.

017J: Terezka

Terezko, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Někdy si maluju.

A co ještě doma děláš?

Nebo se koukám na počítači na DVDčko.

Co se dělá na počítači?

Hraje hry.

Víš, co je to internet?

Ne.

Proč sis vybrala časopis a televizi?

Protože u nás doma nejde DVDčko. A nemám doma co omalovávat.

018J: Péťa

Péťo, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Jdu se nahoru převlíknout, uklidim si a čekám na sestru až přijde.

A co ještě doma děláš?

Někdy jsem venku a pomáhám taťkovi dělat skluzavku a řežu v kůlně.

Co se dělá na počítači?

Cvaká. Kouká se na něm.

Víš, co je to internet?

Jo. Třeba si tam najdeš, co chceš vědět.

Proč sis vybral mobil a rádio?

Protože rádio hraje a to mě může uspat. A mobil třeba na focení nebo na volání.

019J: Ondra

Ondro, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Třeba pozdravím Matýska – to je králík.

A co ještě doma děláš?

Nebo si hraju s kostlivcema, s legem.

Co se dělá na počítači?

Pracuje se tam. Nebo se na něm hrajou hry.

Víš, co je to internet?

Už jsem to myslim věděl.

Proč sis vybral časopis a knížku?

Protože mám rád Kačera Donalda. A knížka se mi taky líbí.

020J: Evža

Evžo, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Když přijdu, tak jdeme ven.

A co ještě doma děláš?

Doma si hraju s autama a s domečkem.

Co se dělá na počítači?

Nevim.

Víš, co je to internet?

Nevim.

Proč sis vybral notebook a mobil?

Protože mamka má takovej mobil. A těším se, až budu mít svůj počítač.

021J: Kuba

Kubo, co děláš, když přijdeš domů ze školky?

Jdu s pejskem. Doma si hraju nebo pomáhám mamce.

A co ještě doma děláš?

Hraju si s panáčkama.

Co se dělá na počítači?

Třeba když jseš ve škole a něco nevíš, tak si tam něco najdeš. Dají se tam taky hrát hry.

Víš, co je to internet?

Taky počítač.

Proč sis vybral notebook a mobil?

Počítač, aby kdybychom měli něco ve škole, tak abych to uhodl a paní učitelka mi nedala pětku. A mobil, kdybych něco nevěděl, tak abych mohl zavolat a poradit se.